

Bulletin advokacie

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném • Zúčastněte se souboje o Talent roku • Určení a aplikace profesních pravidel použitelných při výkonu advokacie ve vztahu k zahraničí a v zahraničí • Odpovědnost za autonomní systémy: stávající předpisy, návrhy reformy EU a potřeba inovativních koncepcí •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

JUDr. Antonín Klouda se vrací do advokacie!

Pohnutý životní příběh exprezidenta Advokátní komory v Čechách čtete na str. 59-62.

Prodej
vstupenek
na Právnicka
roku zahájen!
Čtete na str. 5.

Apple MacBook Pro

Supervýkon čipů M3 pro vaše podnikání.

Dvouletá záruka
pro firmy
a živnostníky

 alza.cz
pro firmy

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **IMPAX**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajmnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

**Pokyny pro autory najdete v Advokátním
deníku pod rubrikou BA online.**

Objednávky předplatného

zasílejte
na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obračejte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555
nebo na 606 404 953. Media kit a další
informace naleznete na internetových
stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz
a www.advokatnidenik.cz).

Toto číslo vyšlo 15. 12. 2023 v nákladu
15 850 výtisků.

Obálka: JUDr. Hana Rýdlová
Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Tomáš Sokol: **O dvou novelách** 3

Aktuality

Vyhlášen 18. ročník celostátní soutěže Právník roku 2023 4
**Prodej vstupenek na květnový galavečer Právnicka roku 2023
do Obecního domu zahájen** 5
Zúčastněte se souboje o Talent roku 2023 Red. 5
**V online verzi BA si můžete listovat kdykoli a kdekoli, chcete-li,
odhlaste si ten tištěný!** Red. 6
Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 7

z právní teorie a praxe

Články

**Určení a aplikace profesních pravidel použitelných
při výkonu advokacie ve vztahu k zahraničí a v zahraničí
a rizika pro advokáty při poskytování služeb v přeshraničních věcech**
Alexander J. Bělohávek, Jan Šamlot 13
**Aktivní společnost a nepeněžitý podíl na zisku
a jiných vlastních zdrojích určený akcionářům** Radim Kříž 20
**K odlišným názorům obviněného a obhájce na sjednání dohody
o vině a trestu** Pavel Vantuch 26
**Je lepší při dopravní kontrole odmítnout, anebo se podrobit vyšetření
na přítomnost návykových látek?** Jan Řeháček, Lucie Budayová 33
**K výslechu nezletilého svědka dle § 102 odst. 1 tr. řádu
před zahájením trestního stíhání** Martin Pešek 40
**Odpovědnost za autonomní systémy: stávající předpisy,
návrhy reformy EU a potřeba inovativních koncepcí** Ernst Karner 44

Z judikatury

**NS: Upomínání dlužníka věřitelem o zaplacení splatného dluhu
jako zásah do osobnostních práv dlužníka** 49
**ÚS: K odměně advokáta za výkon funkce opatrovníka
poškozených nezletilých v trestním řízení** 51
NSS: Náhrada škody způsobené vojáčkem z povolání 53
**ESLP: K právům osob náhodně dotčených odposlechem
telefonních hovorů** 55

Z odborné literatury

Lukáš Bohuslav: **Dohoda o vině a trestu** (Igor Stříž) 56

z advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková 57
Odešli do nebeské síně 58
JUDr. Antonín Klouda, znovuobjevený prezident Advokátní komory
Hana Rýdlová 59

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

**Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty
pořádané ČAK** 63

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého 64
Víte, že... Stanislav Balík 64

Komentáře Wolters Kluwer

Zákon o preventivní restrukturalizaci

Praktický komentář

Adam Sigmund, Jaroslav Brož, Lucie Kačerová, Petr Kališ, Roman Macháček, Lukáš Mikeska, Antonín Stanislav, Marek Šmůla, Jan Vavřina, Jiří Voda, Michal Žižlavský

Zákon o preventivní restrukturalizaci přináší bezpečná řešení pro podniky, které chtějí řešit své finanční obtíže mimo rámec veřejného insolvenčního řízení. Jeho vůbec první komentář podává praktický pohled na fungování preventivních restrukturalizací, tedy na možnou budoucí praxi preventivních restrukturalizací, která se teprve bude formovat, stejně jako judikatura.

Zákon o ochraně oznamovatelů (171/2023 Sb.)

Praktický komentář

Michal Nulíček, Anna Cervanová, František Nonnemann, Magdaléna Králová

Komentář dlouho očekávaného zákona o ochraně oznamovatelů přináší velmi jasný a praktický návod, jak nastavit vnitřní pravidla a systémy organizací a připravit se na nové povinnosti, které zákon o ochraně oznamovatelů přináší. Autoři vycházejí ze svých praktických zkušeností, získaných během bezmála dvou desetiletí při zavádění a fungování různých typů compliance programů.

Zákon o zadávání veřejných zakázek | Zákon o registru smluv

Komentář | 2. vydání

Vilém Podešva, Jiří Votrubec, Lukáš Sommer, Jan Bořuta, Martin Fišer, Martin Flaškár, Jiří Harnach, Michal Kožár, Denisa Marečková, David Mlíčko

Druhé vydání komentáře zákona o zadávání veřejných zakázek reaguje na červencovou novelu, která přináší komplexní revizi zákona. Novela zejména zpřesňuje některá ustanovení a přináší změny, jež mají vést ke snížení administrativní zátěže na straně zadavatelů i dodavatelů. Novelizace odstraňuje i nepřiměřenou přísnost některých pravidel či legislativně technické nedostatky. Kromě nového výkladu a aktualizace textu původního komentáře autoři doplňují svůj text i o novou rozhodovací praxi ÚOHS a judikaturu.

Součástí knihy je také komentář k zákonu o registru smluv.

Listina základních práv a svobod

Komentář | 2. vydání

Ivo Pospíšil, Tomáš Langášek, Vojtěch Šimíček, Eliška Wagnerová a kol.

Komentář Listiny základních práv a svobod ve 2., doplněném a aktualizovaném vydání přináší po 11 letech ještě podrobnější výklad, který autoři uvádějí v širších mezinárodněprávních či srovnávacích souvislostech. V komentáři se rozsáhle pracuje s domácí judikaturou, ale také s rozhodnutími ESLP, SDEU a dalších mezinárodních orgánů. Výklad se často opírá o srovnání se zahraničními katalogy lidských práv a o judikaturu ústavních soudů evropských zemí. Autoři komentáře působí u nejvyšších soudních institucí, ale i na půdě mezinárodní u Evropského soudu pro lidská práva a na katedrách ústavního práva pražské, brněnské a olomoucké právnické fakulty.

Všechny komentáře jsou součástí nabídky ASPI.

Komentáře je možné zakoupit v tištěné i elektronické podobě na obchod.wolterskluwer.cz

O dvou novelách

Poslední číslo BA v roce nutně musí mít alespoň v úvodníku bilanci advokátně významných událostí. Což zcela kompletně do úvodníku nejde vtěsnat, tak snad ty nejvýznamnější. I těch bylo hodně a troufnu si tvrdit, že ČAK v tom všem, s výjimkou jediného případu, za který ale nijak nemůže, obstála dobře.

Platí to především o úsilí prosadit tzv. velkou novelu zákona o advokacii. Ty dvě další lze označit za marginální, ale ta velká má ve dnech, kdy vyjde toto číslo BA, definitivně projít pracovními komisemi Legislativní rady vlády a pak postupovat do vlády. Nepředpokládám, že by tam návrh nějak zásadně narazil, takže pak již půjde o běžný legislativní postup, který by podle momentálního odhadu měl skončit tak, aby byla novela účinná k 1. 7. 2024. Zás až tak optimistický nejsem, ale v příštím roce by to prostě být mělo. Z mého pohledu je v návrhu nejdůležitější zvýšení ochrany důvěrnosti informací, které klient svěřuje advokátovi a s nimiž pak advokát dále ve prospěch klienta pracuje. Projednávání návrhu nebyl zrovna jednoduchý proces, původní verze narazila na dost zásadní připomínky, ale zatím to vypadá, že se vše podařilo vyřešit, byť kompromisem, ale kompromisem přijatelným. K tomu bych dodal, že šlo o zcela korektní dialog se všemi zainteresovanými.

Něco takového ale nemohu zcela říct na adresu jednání o další „důležitosti“, kterou je novela advokátního tarifu. Ta je údajně také na spadnutí, i když kdy to spadnutí bude, ještě zcela jisté není. Jisté je, že jsem se při čtení připomínek k návrhu úprav jednotlivých tarifních ustanovení dočetl poměrně dost zajímavé komentáře. Je asi jasné, že všechny úpravy směřovaly ke zvýšení mimosmluvních odměn, ovšem z některých komentářů, které jsou plodem resortního či meziresortního připomínkového řízení, by se dalo soudit, že návrh je přímým atakem na finanční stabilitu ČR. Nadto požadavkem někoho, kdo sice je znám jako *amicus curiae*, což ho ale, soudě podle některých komentářů, neopravňuje natahovat ruku po penězích, když může být rád, že do paláců justice nemusí chodit vchodem pro služebnictvo. Pochutnejte si se mnou na některých argumentačních lahůdkách. „Zcela nepřiléhavé až demagogické je odůvodnění návrhu růstem platu soudců, neboť výkon ústavní funkce a výkon podnikatelské činnosti spolu absolutně nesouvisí. Jestliže je advokát (třeba i se sídlem v menší obci) závislý na činnosti *ex offio*, je spíš otázkou, jestli je pro něho zrovna podnikání vhodným způsobem obživy.“ Profesi autora lze vytušit, otázkou je, jestli on tušil, co by se stalo, kdyby ti advokáti, i jen zčásti závislí na „činnostech *ex offio*“, si doopravdy našli jiný způsob obživy. A jak by v takovém případě realizoval spravedlivý proces. Anebo: „Výrazné zvýšení advokátního tarifu nepovažujeme za odpovídající vývoji inflace, růstu minimální mzdy, průměrné mzdy, výdajům na platy soudců a státních zástupců, jakož i míře odborné náročnosti a odpovědnosti advokáta.“

Takových „komentářů“ bylo v rámci „meziresortu“ víc. Z mého pohledu je zarážející nikoliv zjevná nepřejčnost, zvaná též sociální závist, ale to, že autoři, předpokládám, snad vysokoškolsky vzdělaní, vůbec nechápou podstatu odměny advokáta. Tedy fakt, že se o ni musí dělit s minimálně jednou asistentkou, pronajímatelem

kanceláře a rozličnými dodavateli. Energií počínaje a konče počítačem, díky kterému se dostane do datové schránky, kam mu vrchnost zasílá reakce na jeho ponižené suppliky. Možná mi to nebudete věřit, ale NIKDO se v té diskusi nezajímal o to, jaká je průměrná rezie advokáta.

Přes uvedené většinou zůstala diskuse o návrzích ČAK v rovině korektních argumentů. Výsledek asi mnohé nepotěší, a i proto jsem upozornil na to, jak různé názory se proti úpravám mimosmluvních odměn ozývaly. Ty další nebyly tak brutální, ale bylo jich také hodně, takže výsledkem je opět kompromis, který málokdy málokoho nadchne, ale snad by mohl alespoň uspokojit.

K čemuž již zbývá pouze dodat hezké Vánoce 2023 a všechno nejlepší, co si budete přát v roce 2024. Případně i v těch dalších.

JUDr. TOMÁŠ SOKOL,
člen představenstva ČAK

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují 18. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

právník roku 2023

Soutěž již tradičně probíhá pod záštitou předsedy vlády ČR a ministra spravedlnosti.

Nominace na ocenění cenou sv. Yva jsou přijímány na webu www.pravnikroku.cz od 30. 9. 2023 do 29. 2. 2024. Zde jsou k dispozici podrobné instrukce k nominacím a nominační formulář. Informace naleznete též na webových stránkách všech justičních partnerů soutěže a v právnických periodikách. Podrobnosti o prodeji vstupenek na galavečer a zvýhodněném ubytování v Praze hledejte v BA, v Advokátním deníku a na sociálních sítích ČAK.

Stálé kategorie:

Občanské právo
Trestní právo
Právo IT
Insolvenční právo
Právo duševního vlastnictví

Kategorie se speciálními kritérii:

Talent roku
Pro bono
Právnícká síň slávy

Partneři soutěže:

Soudcovská unie ČR
Notářská komora ČR
Exekutorská komora ČR
Unie státních zástupců ČR
Unie podnikových právníků ČR
Unie obhájců ČR
Jednota českých právníků
Český helsinský výbor

**Galavečer se koná 17. května 2024 v Obecním domě v Praze.
Prodej vstupenek byl zahájen 1. 12. 2023.**

Prodej vstupenek na květnový galavečer **Právníka roku 2023** do Obecního domu zahájen

Chcete strávit příjemný večer s kolegy a přáteli v krásném prostředí? Přijďte na galavečer Právníka roku 2023, který se bude konat dne 17. května 2024 historicky poprvé v nádherné Smetanově síni Obecního domu v Praze. Prodej vstupenek pro advokátky, advokáty, advokátní koncipientky i koncipienty, jejichž cena je stejně jako vloni 1 500 Kč/1 ks, byl zahájen již 1. prosince!

Jak si vstupenky zakoupit?

Elektronicky a komfortně – platbou přes platební bránu, jako když si kupujete vstupenky na sportovní akce či velké koncerty. Na webu ČAK – www.cak.cz či na webu Advokátního deníku – www.advokatnidenik.cz stačí kliknout na tento banner Právníka roku 2023:

Budete přesměrováni na stránku s informacemi o Právníkovi roku 2023, kde naleznete onu platební bránu, která vás po zadání evidenčního čísla ČAK zavede na stránky GoOut.net.

Zde, v online ticketingu zadáte své údaje stejně, jako když nakupujete na e-shopu. Vstupenky obdržíte po zaplacení do e-mailu s QR kódem. Stačí mít tuto elektronickou vstupen-

ku na galavečer s sebou v mobilu či vytištěnou z e-mailu, jejich kontrola bude probíhat u vstupu do Obecního domu.

Nákupem vstupenek na květnový galavečer můžete potěšit již nyní i své kolegy a kolegyně v advokátních kancelářích a nemusíte složitě vymýšlet vhodné dárky k Vánocům.

Sledujte dále Advokátní deník, Bulletin advokacie či web ČAK, kde pod bannerem Právník roku 2023 naleznete postupně doplňované aktuální informace o programu galavečera.

✦ icha

Zúčastněte se souboje o **Talent roku 2023**

Jste mladá právnička či mladý právník do třiatřiceti let v jakékoliv právnické profesi a baví vás psát, ať již se jedná o texty odborné, či literární? A chcete v pátek 17. května 2024 ve Smetanově síni Obecního domu v Praze stanout na jednom pódiu se špičkami české justice a získat z rukou ministra spravedlnosti šek na sto, padesát či dvacet tisíc korun?

Tak právě pro vás je určena kategorie Talent roku prestižní justiční soutěže Právník roku, jejíž již 18. ročník vyhlásila Česká advokátní komora a mediální a vzdělávací skupina EPRAVO.CZ.

Zašlete nejpozději do 29. února 2024 odbornou či literární práci s justiční tematikou!

Kam? Na adresu: chaloupkova@cak.cz či miroslav.chochola@pravogroup.com

Práci odevzdávejte s prohlášením, že je originální a určená pouze do soutěže o Talent roku, a v úpravě, v níž se standardně odevzdávají odborné práce; lze ji odevzdat v pdf či wordovém dokumentu. Dále uveďte svoje profesní působení, datum narození, e-mail a telefon. Doručení práce vám potvrdíme.

Autor práce musí oslavit třiatřicáté narozeniny nejpozději 29. února 2024.

✦ Red.

V online verzi BA si můžete listovat kdykoli a kdekoli, chcete-li, odhlaste si ten tištěný!

Řadíte se mezi pravidelné čtenáře odborného časopisu Bulletin advokacie vydávaného ČAK, ale vyhovuje vám spíše práce a studium v online prostředí, anebo chcete z ekologických důvodů snížit počet tištěných vydání, která vaše kancelář odebírá? Můžete si odběr tištěného BA odhlásit!

Využijte k tomu ONLINE ODHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ, který najdete:

- na úvodní stránce webu ČAK, když vlevo v hlavním menu rozkliknete rubriku Komora a následně rubriku Bulletin advokacie:

- na webu Advokátního deníku na hlavní stránce vpravo, když rozkliknete banner BULLETIN AVOKACIE ONLINE:

POZOR! Pokud byste chtěli odhlásit zaslání Bulletinu advokacie pro více osob, je zapotřebí vyplnit formulář pro každého advokáta/tku či koncipienta/tku samostatně, předejdete tak případným pochybením či nesrovnalostem.

Každý se může k zaslání BA v tištěné podobě kdykoli vrátit! Stejně jednoduchý ONLINE PŘIHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ najdete na stejném místě na webu ČAK i v Advokátním deníku jako formulář odhlašovací.

V případě dotazů nebo speciálních požadavků kontaktujte tajemnici redakce BA na č. 273 193 165 či na e-mailu dvorakova@cak.cz.

✦ Redakce Bulletinu advokacie

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Sledujte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

INSOLVENCE DRAŽBY EXEKUCE ROZHODČÍ ŘÍZENÍ LIKVIDACE INZERCE

KONKURSNÍ NOVINY
SPOLEHLIVÝ PRÁVNÍ ZDROJ

Chcete být vždy v obraze
o nejnovějších soutěžích, konkurech,
exekucích a mít čerstvé informace
ze světa obchodu a ekonomie?

ZAKUPTÉ SI PŘEDPLATNÉ 2024

www.kn.cz

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- o výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2024
- o výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2024
- o výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2023
- o výši a splatnosti pojistného pro rok 2024

Vážené advokátky, vážení advokáti,

v rámci pokračující digitalizace činností České advokátní komory (dále též jen „Komora“) vám **je v těchto dnech do datové schránky doručován předpis povinných plateb** stanovených v § 30 zákona o advokacii, tedy příspěvku na činnost Komory a příspěvku do sociálního fondu Komory na rok 2024.

Jste-li účastní hromadného pojištění pro případ odpovědnosti za újmu způsobenou klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii, sjednaného Komorou podle § 24c odst. 1 zákona o advokacii, **obdržíte rovněž samostatný předpis pojistného na rok 2024 s individuálním variabilním symbolem**. V této souvislosti upozorňujeme na **zvýšení pojistného o 500 Kč na částku 7 200 Kč ročně, k němuž dochází od 1. ledna 2024 za současného zvýšení pojistného limitu o 500 000 Kč na 7 500 000 Kč**.

Dochází tedy k oddělení povinných plateb a pojistného, s čímž souvisí změna variabilních symbolů.

Podrobné informace o všech povinných platbách i pojistném přinášíme v následujícím sdělení:

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2024

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2024 činí

- 10 600 Kč;
- 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie;
- 1/12 příspěvku uvedeného v bodě a) za každý i započatý kalendářní měsíc daného kalendářního roku, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů v průběhu roku 2024, a to za podmínky, že k zápisu došlo do šesti měsíců od složení advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti nebo jiné zkoušky podle § 6 odst. 1 zákona o advokacii. Výše příspěvku se zaokrouhluje na celé koruny nahoru;
- 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2024 a nejde-li o případ dle bodu c).

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2024.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2024, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2024

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2024 činí

- 500 Kč,
- 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2024,
- odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2024.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2024, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu.

Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100.

Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol**, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, **sestavující nově ze čtyřmístného platebního titulu pro příspěvek a odvod do sociálního fondu (4524)** a pětímístného evidenčního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s evidenčním číslem 04876 pro rok 2024 je 452404876.

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2023

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropská advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2023 činí

- 3 600 Kč;
- pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
- pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;
- pokud advokátní koncipient přeruší výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2024.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700.

Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol**, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, **sestavující nově ze čtyřmístného platebního titulu pro fond koncipientů (4123)** a pětímístného evidenčního čísla advokátního koncipienta.

Příklad: Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s evidenčním číslem 14876 za rok 2023 je 412314876.

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2024

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **7 200 Kč** na rok 2024 do **31. 12. 2023**; č. ú. **12432011/0100**
- nezasílají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění
- mají-li pozastaven výkon advokacie, hromadné pojištění neplatí
- **nepřejí-li si být nadále účastni hromadného pojištění, sdělí neprodleně tuto skutečnost Komoře**

POJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLOUVY Č. 2904309313, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH DODATKŮ (DÁLE JEN „HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ“), UZAVŘENÉ MEZI GENERALI ČESKOU POJIŠŤOVNOU, A. S., A KOMOROU:

Hromadné pojištění advokátů se vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn. hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii.

Limit pojistného plnění z hromadného pojištění advokátů činí **7 500 000 Kč**.

Pojistné se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol**, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, **sestavující nově ze čtyřmístného čísla platebního titulu pro pojistné (4424)** a pětimístného evidenčního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s evidenčním číslem 04876 pro rok 2024 je 442404876.

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů ke dni 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.

Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období, a to od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsaní další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnuti). Znamená to, že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2024 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2024, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Tito advokáti budou platit pojistné až na II. pololetí roku 2024, a to v poloviční výši. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2024 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2024, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Povinnost zaplatit pojistné budou mít až pro rok 2025. Znamená to, že advokáti, kteří budou zapsaní do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2024, hradí pouze poloviční pojistné ve výši 3 600 Kč. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Hromadné pojištění se nevztahuje na:

- advokáty s **pozastaveným výkonem advokacie**, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokacii nevykonávají;
- **advokáty, kteří advokacii vykonávají v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti**, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát“). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2023 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2024 individuálně pojištěn. Minimální limit pojistného plnění však nesmí být nižší, než kolik by činil v případě hromadného pojištění advokátů, tj. **7 500 000 Kč**. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

2. Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **7 200 Kč** na rok 2024 do **31. 12. 2023**; č. ú. **12432011/0100**
- nedokládají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění; advokáti odpovídají sami za správné nastavení limitu pojistného plnění

Viz předchozí informace týkající se advokátů vykonávajících advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění, a navíc:

Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jsou dále povinni být individuálně pojištěni pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako společník sdružení (§ 14 zákona) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, **bude u každého společníka sdružení stanoven pro rok 2024 částkou 7 500 000 Kč v případě dvoučlenného sdružení, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech společníků sdružení.**

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, **se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky sdružení.**

Příklad: U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze společníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento společník sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 7 500 000 Kč, je třeba, aby se dále individuálně pojistil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o další 1 500 000 Kč.

INDIVIDUÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

ADVOKÁTI POJIŠTĚNÍ INDIVIDUÁLNÍ POJISTNOU SMLOUVOU, STEJNĚ JAKO SPOLEČNOSTI POJIŠTĚNÉ INDIVIDUÁLNÍ POJISTNOU SMLOUVOU, DORUČÍ KOMOŘE POTVRZENÍ O POJIŠTĚNÍ NEJPOZDĚJI DO 31. 12. 2023. INDIVIDUÁLNĚ POJIŠTĚNÝMI SE ROZUMÍ:

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně

Spolupracující advokáti

Pokud je spolupracující advokát pojištěn v rámci individuálního pojištění společnosti nebo advokáta, se kterými trvale spolupracuje, a z tohoto důvodu si nepřeje být účastníkem hromadného pojištění, je povinen tuto skutečnost Komoře oznámit do 31. 12. 2023; pokud tak neučiní, bude zahrnut do hromadného pojištění advokátů a bude povinen zaplatit pojistné jako samostatný advokát.

2. Zahraniční advokáti a usazení evropští advokáti

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojistit se individuálně. Minimální limit pojistného plnění činí **7 500 000 Kč**.

3. Advokáti vykonávající advokacii jako společníci obchodní společnosti

Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti nejsou účastni hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojištěni samostatně, včetně pojištění pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude u každého ze společníků společnosti stanoven pro rok 2024 částkou **7 500 000 Kč** v případě dvoučlenné společnosti, jinak částkou **3 000 000 Kč**, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude u každého z komplementářů stanoven pro rok 2024 částkou **7 500 000 Kč** v případě společnosti o celkovém počtu dvou komplementářů, jinak částkou **3 000 000 Kč**, násobenou počtem komplementářů této společnosti.

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti.

Příklad: Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojistiteli.

4. Advokátní společnosti

Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od svého vzniku do dne svého zrušení pojištěny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2. Minimální limit pojistného plnění z pojištění společnosti musí činit **nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným**, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo **nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti**, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, **minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti**.

Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2024 jsou advokáti povinni předložit Komoře nejpozději do 31. 12. 2023, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojištění Komoře předložili. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

PLATNÉ ZNĚNÍ USNESENÍ PŘEDSTAVENSTVA ČAK Č. 4/2009 VĚSTNÍKU JE K DISPOZICI NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH KOMORY WWW.CAK.CZ.

Vlachová/Dědina/Flanderková Šlejharová/Šveřepová

Zákon o ochraně oznamovatelů. Komentář

2023 | brožované | 244 | 690 Kč | obj. číslo BK109

Pojem whistleblowing se začal používat zhruba od 70. let 20. století pro situace, kdy obvykle zaměstnanci upozorní na ilegální či neetické jednání svého zaměstnavatele, nebo na pracovišti obecně. Vzhledem k tomu, že oznamovatelé, označovaní jako whistlebloweři, takovým jednáním riskují – vzhledem k nelogalitě vůči svému zaměstnavateli nebo nadřízenému – ztrátu zaměstnání a jiným nepříznivým důsledkům, je namístě jejich náležitá ochrana. Cílem ochrany oznamovatelů je poskytnout jim záruku, že v případech, kdy na základě subjektivně vyhodnocených informací oznámí skutečnosti nasvědčující tomu, že se nějaká osoba dopustila neetického či nelegálního jednání, nebudou sankcionováni.

Chaloupková/Holý

Autorský zákon. Komentář. 6. vydání

2023 | vázané v plátně | 464 | 1 390 Kč | obj. číslo BK97

Šesté vydání komentáře reflektuje legislativní změny od předchozího vydání v roce 2017, včetně aktuálních změn účinných od 5. 1. 2023. Zahrnuje rovněž nejnovější judikaturu v oblasti autorských práv soudů ČR a rovněž Soudního dvora Evropské unie. Komentář nově obsahuje také úpravu práv vydavatele tiskové publikace, a pokud jde o způsoby užití autorského díla, doplňkové online služby vysílatele, v případě provozování rozhlasového a televizního vysílání zpřesňující úpravu, koho se tento způsob užití netýká. Zákon v kapitole tzv. bezúplatných zákonných licencí nově obsahuje licenci pro digitální výuku, licenci pro užití díla nedostupného na trhu a licence k rozmnožování díla pro účely automatické analýzy textů nebo dat, a to i speciálně k vědeckému průzkumu. Novou kapitolou je užití díla poskytovatele služeb pro sdílení obsahu online.

Alexander J. Bělohávek

Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Zákon o mezinárodním právu soukromém (vybraná ustanovení). Komentář

2023 | vázané v plátně | 1 560 | 2 890 Kč | obj. číslo EKZ206

Po více než deseti letech vychází nové vydání komentáře k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Vzhledem ke změnám právní úpravy a přijetí nového zákona o mezinárodním právu soukromém, pak autor nově zařadil i komentáře některých ustanovení tohoto zákona regulující rozhodčí smlouvy a rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem.

Jan Škrabka

Proměny soukromého práva v době COVID-19

2023 | brožované | 252 | 490 Kč | obj. číslo M79

Monografie Proměny soukromého práva v době COVID-19 se zabývá vybranými změnami soukromého práva v letech 2020 až 2022. V této době byla většina zemí světa, včetně České republiky, zasažena vlnou viru COVID-19 a především souvisejícími výraznými omezeními a zákazy většiny běžných lidských činností ze strany výkonné a zákonodárné moci. V rámci těchto právních či faktických omezení došlo také k výrazným změnám v různých oblastech soukromého práva, které jsou předmětem zkoumání této publikace. Tematicky se monografie zabývá změnami týkajícími se orgánů obchodních korporací, insolvenčního a exekučního práva, ale také změnami týkajícími se emitentů cenných papírů nebo úvěrových institucí a jejich klientů. Nejsou však opomenuta ani nová témata, například práce na dálku (home office) či elektronická komunikace.

Pavel Svoboda

Úvod do evropského práva. 7. vydání

2023 | brožované | 464 | 850 Kč | obj. číslo MU47

Tato publikace poslouží čtenáři jako první elementární souhrnná informace o právu Evropské unie. Jejím cílem je na relativně malém prostoru nastínit základní prvky a principy fungování tohoto právního systému a stát se východiskem pro jeho následné hlubší studium. Toho má být dosaženo mimo jiné odkazy na zásadnější práce v oboru evropského práva a na četnou judikaturu či přehledně strukturovaným a graficky přitažlivým vlastním textem. Od předchozího vydání došlo v právu EU k mnoha změnám, zejména v souvislosti se snížením počtu členských států EU na 27 kvůli vystoupení Spojeného království, s pokračující migrační krizí, kovidovou krizí a s ruskou agresí vůči Ukrajině.

V PRÁVU HLEDÁM SPRAVEDLNOST, V BANCE FÉR PODMÍNKY

Využijte zvýhodněné finanční produkty a služby

V právním prostředí je naprostá profesionalita nezbytností. V bance tomu nemůže být jinak. Proto vám nabízíme profesionální a komplexní řešení vašich specifických potřeb – například úročení účtu úschov, výhodné podmínky financování nebo prémiového soukromého účtu. Neváhejte se na nás obrátit v pobočkách ČSOB.

Z PRÁVNÍ TEORIE A PRAXE

Určení a aplikace profesních pravidel použitelných při výkonu advokacie ve vztahu k zahraničí a v zahraničí a rizika pro advokáty při poskytování služeb v přeshraničních věcech

Poskytování právních služeb se navzdory výchozímu principu teritoriality stává stále více mezinárodním fenoménem. Advokáti si však mnohdy neuvědomují, jaká se na ně v takových situacích vztahují profesní a etická pravidla a jakým rizikům a sankcím čelí při jejich porušení. Stejně tak mnohdy chybně hodnotí oprávnění k poskytování služeb ve vztahu k věcem s mezinárodním prvkem s ohledem na jejich různé právní a skutkové aspekty.

Prof. Dr. Alexander J. Bělohlávek

působí jako advokát a rozhodce u řady mezinárodních rozhodčích institucí a jako místopředseda PRIAC – Mezinárodního rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze, je profesorem na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické ZČU v Plzni a na Katedře práva Ekonomické fakulty Technické univerzity Ostrava.

JUDr. Jan Šamlot

je advokátním koncipientem v advokátní kanceláři Bělohlávek a rozhodcem.

V důsledku globalizace a internacionalizace služeb začíná být též pro advokacii typické, že se poskytují i v jistém přeshraničním rozsahu, tedy i na území cizího státu, a to zejména v souvislosti s některými, zdaleka však jistě ne všemi, úkony pro klienta u zahraničního soudního fóra či jiného orgánu. Tento vývoj jde však proti původnímu

principu profesních a stavovských předpisů, pro něž je s ohledem na povahu právních služeb a práva obecně příznačná naopak teritorialita. Advokát je proto v takových přeshraničních věcech vázán nikoli výjimečně i jinými, či dokonce i velmi odlišnými profesními a etickými normami, z nichž některé nemusí být na první pohled zřejmé.

V praxi si advokáti ne vždy uvědomují plnou šíři profesních rizik, která poskytnutím právní služby v zahraničí, resp. ve vztahu k zahraničí, podstupují. **Tento článek se snaží přiblížit rozhodné právo a zjištění a určení práva rozhodného pro profesní a etické předpisy a upozornit na specifickou mezinárodní praxi sankcí uplatňovaných a hrozících advokátům za jejich porušení.**

Působnost českých profesních a stavovských předpisů

Poskytováním právní služby se rozumí podle § 1 odst. 2 zák. o advokacii¹ (cit.): „... zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu. Poskytováním právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu, je-li vykonávána advokátem.“

¹ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění, dále „zák. o advokacii“.

Na území České republiky jsou dle § 2 odst. 1 zák. o advokacii (zde spíše zjednodušeně) oprávněni poskytovat právní služby advokáti a evropsští advokáti.² Podle § 3 odst. 2 zák. o advokacii poskytuje advokát právní služby ve všech věcech. Osoba, která je advokátem ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) zák. o advokacii a je zapsána v seznamu advokátů vedeném ČAK, je tak oprávněna poskytovat právní služby sice ve všech věcech, avšak toliko na území České republiky.³

Teritorialitu ovšem nelze chápat pouze ve smyslu územním, nýbrž i co do právní úpravy daného státu (teritoria). **V režimu českého práva tudíž advokát poskytuje právní služby na území ČR a toliko v oblasti práva ČR, avšak včetně práva jiného než vnitrostátního původu** (zejména právo EU, mezinárodní právo, ale i jiné právní a kvaziprávní standardy nadnárodního původu apod.). Ze stejného důvodu je i zahraniční uchazeč, který má v úmyslu poskytovat právní služby na území ČR, limitován právě českou právní úpravou.⁴ Zachování principu teritoriality má v advokacii svůj logický význam. Advokát má totiž vystupovat jako profesionál v právu, ve kterém má patřičné vzdělání a praxi. Zachované **prvky teritoriality tudíž slouží především k ochraně klientů** před (v různých ohledech) nekvalitně poskytnutou právní službou způsobenou nedostatečným vzděláním, průpravou a praxí advokáta.

Uvedené se tak v praxi promítá v povinnosti advokáta odmítnout právní služby, pro které nemá dostatek znalostí. Právě **při poskytování právních služeb v zahraničí, byť dle rozhodného práva advokátovi známého, totiž hrozí nedostatek znalostí typicky se týkající procesní úpravy a procesních a procedurálních standardů, při které se neznalostí advokát dopouští porušení povinnosti jednat čestně a svědomitě** podle § 16 odst. 2 věty před středníkem zák. o advokacii. Právo existuje nejen v rovině materiální a hmotněprávní, když tato je neoddelitelná

od jejího procesního rozsahu. Přitom si právní praxe mnohdy neuvědomuje, že i hranice mezi hmotným a procesním právem se nikoli výjimečně liší stát od státu, o to více mezi právními kulturami. Zatímco jeden a tentýž, nebo alespoň srovnatelný institut může mít v jednom právním řádu význam hmotněprávní, právo jiného státu jej chápe již jako institut procesní. Na tyto, ale i mnohé další souvislosti právní praxe často zapomíná. Procesně se navíc jedna a tatáž věc může dotýkat i několika jurisdikcí, či dokonce jurisdikce v procesním smyslu nemusí být jasná. Obě roviny se navíc interaktivně prolínají, když na jednu stranu nemusí být jasná příslušnost či vůbec procesní standard, na druhou stranu se může teprve v řízení vedeném o jedné a téže věci ukázat, že dva státy kvalifikují odlišně i použitelné hmotné právo a docházejí v tomto ohledu k diametrálně odlišným závěrům.

Taktéž čl. 8 odst. 3 Etického kodexu⁵ stanoví, že advokát odmítne věc, ve které nemá dostatek zkušeností nebo speciálních znalostí, ledaže žadatel po vysvětlení s poskytnutím právní služby souhlasí. Z kárné praxe Kárné komise ČAK lze v tomto směru zmínit modelový příklad, ve kterém se advokát dopustil kárného provinění tím, že podal nevědomě opožděně u zemského soudu v Rakousku žádost o předání klientů k výkonu trestu odnětí svobody z Rakouska do České republiky. Rakouská právní úprava v daném případě totiž stanovovala lhůtu pro podání žádosti nejpozději devět měsíců před vykonáním dvou třetin výměry uloženého trestu odnětí svobody. V důsledku této chyby advokáta byla žádost odmítnuta. Klient tím byl zbaven příležitosti na meritorní projednání věci.⁶

Advokát se svou profesí dobrovolně podřizuje též etickým pravidlům, která jdou nad rámec výchozího právního režimu.⁷ **Kromě výchozí právní úpravy obsažené v zákoně o advokacii je totiž advokát povinen respektovat též působnost profesních pravidel chování.** Podle čl. 1 odst. 1 Etického kodexu se tento kodex pochopitelně vztahuje na advokáty zapsané v seznamu advokátů vedeném ČAK. Dle cit. ustanovení jsou pravidly Etického kodexu dále vázáni evropsští advokáti (hostující i usazení), pokud poskytují právní služby na území ČR. Ust. čl. 1 odst. 2 Etického kodexu stanoví použitelnost přiměřeně též na advokátní koncipienty zapsané v seznamu advokátních koncipientů vedeném ČAK, dle čl. 1 odst. 3 Etického kodexu dochází k přiměřené aplikaci též na obchodní společnosti, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie ve smyslu § 15 odst. 1 zák. o advokacii, a na zahraniční právnické osoby, které vykonávají advokacii podle § 35na zák. o advokacii.⁸

Osobní působnost doplňuje věcná působnost podle čl. 2 Etického kodexu. Podle čl. 2 odst. 1 Etického kodexu **je pro působnost Etického kodexu nerozhodný právní řád, kterým se řídí právní vztahy advokáta ke klientovi nebo ke třetím osobám v souvislosti s výkonem advokacie.** Je-li však advokát činný v mezinárodním prostředí v rámci Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru, platí Etický kodex dle svého čl. 2 odst. 2 subsidiárně k Etickému kodexu advokátů v EU.⁹

Ve smyslu problematiky zde posuzované je však uvedené nutné chápat též ve smyslu kolizních ustanovení podle čl. 3 Etického kodexu. Ust. čl. 3 odst. 1 Etického kodexu stanoví, že advokát je při poskytování právních služeb na území jiného státu, kde je k tomu oprávněn, povinen dodržovat pravidla chování platná v onom (jiném) státu. Stejně tak z hlediska soutěže se v čl. 3 odst. 2 Etického kodexu stanoví, že při soutěži na cizích trzích právních služeb je advokát povinen dodržovat soutěžní pravidla pro advokáty platná (cit.): „... na území, v němž má jeho jednání zamýšlené soutěžní účinky“.

2 Pro účely tohoto pojednání se ponechává stranou zvláštní oprávnění poskytovat právní služby dle § 2 odst. 2 zák. o advokacii týkající se notářů, soudních exekutorů, patentových zástupců apod.

3 J. Svejkovský: § 3 [Nezávislost advokáta a její meze], in J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal et al.: Zákon o advokacii, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2012, str. 31.

4 Dle ust. § 5a zák. o advokacii ČAK na základě písemné žádosti zapíše po složení slibu do seznamu advokátů toho, kdo splňuje podmínky vymezené v § 5a odst. 1 zák. o advokacii. Takový advokát je však dle § 5a odst. 2 zák. o advokacii oprávněn poskytovat právní služby pouze v oblasti práva státu, ve kterém získal oprávnění k poskytování právních služeb, a v oblasti mezinárodního práva. Stranou se zde nechává zvláštní režim zavedený pro usazeného a hostujícího evropského advokáta.

5 Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), v platném znění, dále „Etický kodex“.

6 Z kárné praxe. Odmítnutí právní služby, v níž advokát nemá dostatek znalostí. Nábor klientů, Bulletin advokacie č. 7-8/2023, str. 59. Advokátovi bylo v dané věci na základě schválené dohody o vině a kárném opatření uloženo kárné opatření – pokuta ve výši 20 000 Kč.

7 Rozsudek NSS ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003 (cit.): „Dle ustanovení § 17 zákona o advokacii se advokáti, jako příslušníci této profese, dobrovolně podřizují pravidlům etického chování, která jdou i nad rámec požadavků stanovených právními normami pro ostatní subjekty práva. Některá z těchto pravidel se prosazují *expressis verbis* do textů právních norem (např. povinnost zachovávat mlčenlivost), jiná jsou součástí psaných či nepsaných kodexů (...).“

8 Po novelizaci provedené zákonem č. 219/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se v současnosti jedná o ust. § 35s až 35u zák. o advokacii.

9 Etický kodex advokátů v Evropské unii, původně přijatý na plenárním zasedání CCBE konaném 28. 10. 1988, novelizovaný na plenárním zasedání CCBE 28. 11. 1998 a 6. 12. 2002.

Z uvedených ustanovení lze dovodit, že **dle českých stanovských pravidel je advokát při poskytování služby v zahraničí, kde je k tomu oprávněn, povinen dodržovat tamní pravidla chování.** Samotná česká stanovská úprava tudíž advokátovi stanoví povinnost dodržovat pravidla chování státu, ve kterém poskytuje službu. Ke stejnému nebo obdobnému závěru lze ostatně dospět i ve smyslu obdobných standardů etického a profesního charakteru používaných v zahraničí.

Profesní pravidla při poskytování služeb v EU

Z hlediska profesních pravidel je pro Evropskou unii stěžejní Etický kodex advokátů v EU. Jak se uvádí již výše, v souladu s čl. 2 odst. 2 Etického kodexu **má pro případ mezinárodní činnosti advokáta Etický kodex advokátů v EU aplikační přednost před Etickým kodexem, tj. před národním standardem.** Sám Etický kodex advokátů v EU však respektuje, že každá jurisdikce má vlastní tradici advokátního stavu, čímž se i jednotlivá profesní pravidla mohou odlišovat. Vycházejí ovšem ze stejných hodnot a často i ze stejného základu, protože je tento kodex schopen základní profesní pravidla jednotně normovat.¹⁰

Aplikace Etického kodexu advokátů v EU se řídí zejména ust. čl. 1.4. a 1.5. Dle ust. čl. 1.4. se z hlediska *ratione personae* vztahuje na advokáty EU či EHS dle definice uvedené ve směrnici 77/249.¹¹ Zároveň se pohledem aplikace *ratione materiae* pravidla tohoto kodexu dle ust. 1.5. vztahují na přeshraniční činnost advokáta v rámci EU a EHS, čímž se (cit.): „... není dotčena postupná harmonizace etických pravidel nebo pravidel výkonu profese, které platí uvnitř členského státu“. Přeshraniční činností se přitom mají dle tohoto ustanovení na mysli (cit.):

- (a) veškeré profesní kontakty s advokáty jiných členských států než státu původu; a
- (b) profesní činnosti advokáta v jiném členském státě než ve státě původu bez ohledu na to, zdali je advokát fyzicky přítomen na území tohoto členského státu.

Je nutné upozornit na to, že tento **věcný rozsah je značně a možná až neuvěřitelně široký.** Tento rozsah si přitom praxe mnohdy neuvědomuje. **Zahrnuje tak nejen oblast samotné aplikace práva z pohledu zájmů klienta, ale i vztahy mezi advokáty samotnými,** což je oblast značně specifická. Profesní standardy mnohých států tak např. rovinu komunikace advokáta samotného na straně jedné a komunikace advokáta jednajícího jménem klienta na straně druhé významně rozlišují, zatímco v tuzemské praxi tyto dvě roviny spíše splývají. Podíváme-li se třeba jen na německou praxi, existuje podle standardů Spolkové republiky třeba komunikace mezi advokáty, kterou nelze poskytnout klientovi, pokud jsou sdělení mezi advokáty odpovídajícím způsobem označena, apod. Ne vždy pak v přeshraničních věcech musí být jasné, který z těchto standardů se použije, příp. zda není nutné respektovat standardy oba, nebo dokonce více profesních úprav najednou.

Rizika spojená s výkonem advokacie v zahraničí

Na advokáta se v zahraničí neaplikuje pouze standard pravidel chování per se, nýbrž i příslušný výklad těchto pravidel v rozhodovací praxi. Advokátovi pak hrozí, že pokud poskytuje služby zejména v jurisdikci svou tradicí odlišné od českého standardu, může být vystaven rozhodnutím, která jsou v našem práv-

ním prostředí jen těžko představitelná. Toto lze pozorovat právě v oblasti sankcí za určitá porušení profesních pravidel třeba v praxi rozhodčího řízení. Jedná se přitom o sankcionování zejména ve smyslu uložení povinnosti advokátovi hradit část nákladů řízení, příp. hradit náklady řízení společně (společně a nerozdílně) s jeho klientem. Porušení pravidel chování ve smyslu zahajování bezvýsledných či účelových řízení, obstrukce v průběhu procesu, zbytečné navyšování procesních nákladů a podobná neetická jednání totiž pochopitelně mohou v závislosti na konkrétním právním prostředí představovat porušení stanovských povinností a z toho vyplývající kárnou odpovědnost. Kárná odpovědnost je však v gesci samotných advokátních komor, protože o ní pochopitelně nemůže rozhodnout soudní nebo jiný orgán.¹²

Právě práce s náklady řízení je tak prostředkem, kterým je rozhodující orgán schopen sankcionovat též právního zástupce strany, byť jinak o jeho případné kárné odpovědnosti rozhodnout nemůže. Takový postup je pro české právní prostředí něčím těžko uchopitelným, v zahraničí se s ním však setkat lze. Jde o riziko významné a v zásadě drtivá většina tuzemské právní praxe si jej vůbec neuvědomuje, o to méně je pak schopna vyhodnotit dosah takových rizik, ačkoli jde o rizika vskutku reálná. Je proto namístě upozornit na praxi, která tento postup využívá.

Zatímco v řízeních před soudními orgány, resp. orgány veřejné moci je možnost uložení majetkové odpovědnosti, resp. spoludopovědnosti advokáta spíše limitována, byť není vyloučena a objevuje se v různých formách, **je takové riziko výrazně vyšší v soukromoprávních řízeních.** Typickým příkladem je třeba **rozhodčí řízení,** jde ale též o jiná řízení alternativní k řízením veřejnoprávního charakteru. I v těchto řízeních soukromoprávního typu dochází k aplikaci procesních standardů a jde o řízení podléhající určitému procesnímu standardu. Jsou to navíc právě soukromoprávní řízení, u nichž neplatí či nutně nemusí platit zásada [a často ani neplatí jinak použitelná na řízení veřejnoprávní (soudní a podobná řízení)],

10 Viz čl. 1.2 odst. 1.2.2. Etického kodexu advokátů v EU (cit.): „Konkrétní pravidla každé advokátní komory vychází z jejich vlastních tradic. Jsou přizpůsobena organizaci a rozsahu činnosti advokacie v daném členském státě a příslušným soudním a správním procesním předpisům a vnitrostátnímu zákonodárství. Není ani možné ani žádoucí, aby pravidla byla vyjmuta ze svého kontextu, a ani nelze usilovat o všeobecnou platnost pravidel, která ze své povahy tuto všeobecnou platnost mít nemohou. Konkrétní pravidla každé advokátní komory nicméně vychází ze stejných hodnot a ve většině případů i ze stejného základu.“

11 Viz konkrétně čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 77/249/EHS ze dne 22. března 1977 o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů, v platném znění.

12 Stranou se zde ponechává rozhodnutí soudu ve věcech stanovské odpovědnosti ve smyslu správněprávní žaloby. Kromě komory v domovském státě lze však nalézt i pravomoc jiných orgánů uložit sankce, pokud se advokát stane členem. Jako příklad lze tak uvést čl. 42 Code of Professional Conduct for Counsel Mezinárodního trestního soudu, dle kterého má disciplinární komise (Disciplinary Board) pravomoc uložit za porušení pravidel chování (*misconduct*) právního zástupce jednu či více sankcí uvedených v čl. 42 odst. 1 Code of Professional Conduct for Counsel. Mezi tyto sankce patří dle cit. ustanovení (i) napomenutí [*admonishment*], (ii) veřejná důtka včetně jejího zaznamenání v osobním spisu právního zástupce [*public reprimand with an entry in counsel's personal file*], (iii) pokuta až do výše 30 000 eur [*payment of a fine of up to €30,000*], (iv) pozastavení práva vykonávat činnost před tímto mezinárodním soudním orgánem na nejvýše dva roky [*suspension of the right to practise before the Court for a period not exceeding two years*], (v) trvalý zákaz výkonu činnosti před tímž soudem a vyškrtnutí ze seznamu advokátů [*permanent ban on practising before the Court and striking off the list of counsel*]. Obdobně srov. kupř. rovněž čl. 47 International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia – Code of Professional Conduct for Counsel Appearing before the International Tribunal.

totiž že se aplikuje procesní standard platný v místě takového řízení (pravidlo *lex fori processuali*, tedy že procesní právo sleduje místo řízení). Nadto právě v soukromoprávních řízeních dochází nikoli výjimečně i k prolínání různých procesních standardů (standardů různých států, různého původu apod.) často více než méně nezávislých na místě řízení, resp. jiné domicilaci sporu (domicilaci řízení). Není proto od věci podívat se na danou problematiku i z tohoto pohledu.

Rozhodné právo pro stavovské normy

Přeshraniční rozsah, jeho úskalí a dopady

Mezinárodní rozhodčí řízení má svým charakterem vztah k více právním řádům. Typicky se v praxi liší stát, jehož právo bylo zvoleno jako rozhodné právo pro hmotněprávní otázky, od státu, jehož procesní normy se mají v řízení použít. Standardně rovněž alespoň jedna ze stran, často však obě, má sídlo/bydliště ve státě jiném, než je stát zvoleného rozhodného práva či jurisdikce. Modelově lze uvést kupř. situaci, kdy spolu uzavře smlouvu o dílo německý a belgický podnikatel, přičemž jako rozhodné právo zvolí právo německé. Zároveň uzavřou rozhodčí doložku ve prospěch pařížského mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory ICC a jako místo řízení si z nejrůznějších důvodů zvolí třeba Maastricht. Spor bude rozhodován dle zvoleného rozhodného hmotného práva, současně ale dojde k podpůrné aplikaci procesních norem *legis fori*, tedy k aplikaci nizozemských procesních norem ať již kogentního rázu, nebo těch podpůrně použitelných k pravidlům jmenované rozhodčí instituce. Ani jedno přitom nemusí odpovídat právnímu řádu sídla stran, „teritoria“ (tedy i kvalifikace) právních zástupců apod.

Pro specifický postup projednávání věci v řízení a velké množství v úvahu přicházejících norem **je tak v praxi běžné, že klient zastupuje právní zástupce ze zcela jiné jurisdikce, než je místo řízení.** Důvodem pro tento postup může být volba právního zástupce dle rozhodného hmotného práva, či pouze dobrá zkušenost a dlouhodobá spolupráce s daným právním zástupcem v místě sídla klienta. V důsledku toho se ovšem stává, že se **právní zástupci vydávají poskytovat právní služby, konkrétně zastupovat klienta v řízení, aniž by si plně uvědomovali, jaké všechny stavovské, profesní a jiné normy se na ně v důsledku tohoto postupu mohou aplikovat.** Zároveň někteří právní zástupci naopak jednájí v rozporu s etickými normami úmyslně, neboť pro internacionalitu rozhodčího řízení, které je zásadně neveřejné a důvěrné, je pro domácí profesní komory těžké se o „neetické“ činnosti advokáta dozvědět a příp. ji stíhat. Je proto důležité si v každé konkrétní situaci uvědomit rozhodné právo a aplikovatelné normy pro profesní a stavovskou odpovědnost.

Přitom je opakovaně zapotřebí **si uvědomit i mnohdy zcela a diametrálně zásadní rozdíly v chápání některých právních institutů v jiné jurisdikci či právní kultuře.** Jen jako jeden z mnoha příkladů lze zmínit třeba **otázku pravomoci a příslušnosti pro vedení určitého řízení, resp. pro uplatnění určitých práv.** Zatímco

z pohledu českého práva je pravomoc věcí výlučně procesní a chápe se jako podmínka (pro) řízení, mnohé právní řády *common law* chápou pravomoc jako otázku výlučně hmotněprávní. V jiných právních řádech jde ale třeba o určitý hybridní přístup, či o kvalifikaci též otázky *sui generis*. Český advokát, který tak třeba poskytuje své služby ohledně českého práva jako práva dle dohody stran zvoleného pro smlouvu a chybně vyhodnotí použití procesního práva v případě řízení o sporu vyplývajícího z této smlouvy, se v takovém řízení vedeném v zahraničí již dostává do určité pasti za situace, kdy je právě otázka pravomoci sporná, což vůbec nebývá neobvyklé. Jeho služba poskytovaná v řízení o tomto sporu vedeném v zahraničí tak již nikoli výjimečně vybočí z rámce jeho kvalifikace, byť rozhodným hmotným právem je české právo, a to právě proto, že české právo neumí s otázkou „pravomoci a příslušnosti“ pracovat z pohledu hmotného práva. Současně ale může tentýž advokát poskytnout neodbornou právní službu již dokonce i při sjednávání takové smlouvy, neboť si nevyhodnotil nebo si chybně vyhodnotil procesní problematiku a procesní konsekvence při možném uplatňování budoucích nároků vyplývajících z této smlouvy, která je nadána mezinárodním prvkem, a nedospěl k závěru, ačkoli tak učinit měl, že zatímco hmotněprávní standard předmětného smluvního poměru se pohybuje plně v rámci jeho kvalifikace a odborných znalostí a schopností, z pohledu uplatňování možných nároků z též smlouvy jde nebo může již jít o exces ve smyslu jeho oprávnění k poskytnutí právních služeb právě ve smyslu jeho kvalifikace.

Výše bylo uvedeno, že advokát je při poskytování právních služeb v zahraničí, pro které je k tomu oprávněn, povinen dodržovat pravidla chování dle onoho (jiného) právního řádu. Otázkou však je, jak uvedené chápat v kontextu mezinárodního rozhodčího řízení. Pokud totiž advokát poskytuje právní službu zastoupení klienta před rozhodčím soudem v řízení probíhajícím v zahraničí, není automaticky evokován požadavek oprávnění pro poskytování právních služeb v rámci dané jurisdikce ve smyslu splnění podmínky pro zápis do seznamu advokátů či tomu naroveň postavené evidence. Až na naprosté výjimky se tak pro zastupování v rozhodčím řízení, stejně jako většinou v jiných alternativních a soukromoprávních řízeních, takový status advokáta nevyžaduje. Mnohdy se nevyžaduje dokonce ani jakékoli právní zastoupení i přesto, že v řízeních veřejnoprávního typu (většinou v soudním řízení) právě ve státě místa řízení třeba platí povinné právní zastoupení. V oblasti mezinárodního rozhodčího řízení přitom tato otázka souvisí s právem strany na svobodnou volbu advokáta, v ČR výslovně deklarovanou v ust. § 2a zák. o advokacii. Zejména v dřívějších dobách totiž existovalo určité množství (hlavně asijských) jurisdikcí, které zakazovaly cizímu advokátovi na daném území zastupovat stranu v rozhodčím řízení. Argumentem byly právě stavovské předpisy, které takový postup zakazovaly, a to vzhledem k možnému nebezpečí spočívajícímu v nedostatečném chápání místní právní úpravy zahraničním právním zástupcem.¹³ Uvádí se ovšem, že realitou byla spíše lobbistická snaha o ochranu místního trhu před zahraniční konkurencí.¹⁴ Dnes již toto pojetí sice vymizelo, přesto však **musí právní zástupce v první řadě zkontrolovat, že je dle práva místa poskytnutí právní služby vůbec oprávněn jakožto zahraniční osoba takovou službu poskytnout.**

Pro následné posouzení konkrétních aplikovatelných profesních norem rozhodných pro advokáta v mezinárodním rozhodčím řízení je zapotřebí zohlednit veškeré právní řády spojené s daným řízením. Ve výše uvedené modelové situaci tudíž přicházejí v úvahu normy advokátovy domovské jurisdikce, tj. místa, kde má advokát

13 M. Polkinghorne: Participation of foreign lawyers in arbitral proceedings in Asia: an update, *Asian Dispute Review*, Hong Kong International Arbitration Centre (HKIAC) 2001, Vol. 3, Issue 2, str. 62-64. Takový předpoklad však souvisí i s možností být v rozhodčím řízení zastoupen osobou bez právní kvalifikace.

14 G. B. Born: *International Commercial Arbitration* (Third Edition), § 21.01[D], Kluwer Law International, 2021, online, updated August 2022.

sídlo a kde je též oprávněn poskytovat právní služby, ale kromě nich je možné uvažovat též o normách aplikovatelných dle místa řízení, příp. též místa konání ústního jednání či jiného procesního postupu v řízení. Aplikovatelné též mohou být profesní standardy používané daným rozhodčím soudem. Byť otázka, jaké všechny normy je nutné zohlednit, není v mezinárodní praxi jednoznačně vyřešena, lze se pokusit správnou odpověď dovodit z výše uvedených základních ustanovení profesních norem ČR a EU.

Přitom je nutné poukázat, že **jde o problematiku velmi rozsáhlou a snad až vysoce zrádnou**. To lze prezentovat na situaci, která představuje **zobecnění tří konkrétních případů rozhodčích řízení**, v nichž spoluautor tohoto příspěvku ve své více než třicetileté praxi rozhodoval jako člen rozhodčího senátu v řízeních vedených (s místem řízení) **v Rakousku ve sporech, v nichž jedna ze stran byla z České republiky a byla zastoupena českým advokátem**. Zatímco český advokát v zásadě mohl z důvodu internacionalizace a vysoké autonomie procesu v rozhodčím řízení vystupovat jako zástupce strany v tomto řízení, nedostatečně si uvědomil veškeré procesní konsekvence. Ačkoli rozhodčí řízení je a v těchto případech bylo vedeno podle soukromoprávních pravidel sjednaných stranami, daný advokát (advokáti) si neuvědomil(i) dvě věci. Jednak to, že na rozhodčí řízení může navazovat i soudní řízení, zde pak řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, jednak to, že i na řízení podle soukromoprávních rozhodčích pravidel se mohou použít a v daném případě použila subsidiárně procesní pravidla jinak použitelná na soudní řízení, totiž rakouský civilní procesní řád.

Ve všech třech zmíněných sporech se **předseda rozhodčího senátu**, jak je v řízeních vedených v Rakousku obvyklé, **dotázal stran na závěr ústního jednání, zda mají připomínky proti vedení řízení při těchto ústních jednáních**. Dotčení čeští advokáti v zastoupení stran z České republiky **odpověděli negativně**, totiž že námitky nemají. **Neuvědomili si ovšem, že se tím vzdávají možnosti uplatnit jakékoli okolnosti související s těmito ústními jednáními, či dokonce s veškerým předcházejícím procesním postupem v řízení o zrušení rozhodčího nálezu před rakouskými soudy**, které tyto české strany po vydání meritorního rozhodnutí zahájily a zrušení rozhodčího nálezu navrhovaly. **Tuto chybu samozřejmě již nebylo možné reparovat** ani postupem rakouského advokáta, který v takovém soudním řízení následně zastupoval tutéž českou stranu (tytéž strany ve všech zmiňovaných konkrétních případech), tj. stranu, která byla v samotném rozhodčím řízení zastoupena advokátem z České republiky. Pokud by přitom stranu v rozhodčím řízení zastupoval kvalifikovaný rakouský advokát nebo alespoň českého právního zástupce podporoval, nemuselo k dané fatální chybě dojít.

V rakouském *lex arbitri*, tj. právu použitelném na rozhodčí řízení vedené v Rakousku a vyplývajícím z rakouského civilního procesního řádu, jde navíc víceméně o *notorietu*, kdy rakouský advokát odpovídá na stejnou otázku rozhodčího senátu ohledně aprobační procedurálního postupu buď až po důsledném vyhodnocení takového postupu, nebo s výhradami, či alespoň s jistou zdrženlivostí. Český advokát tak nejen způsobil nemožnost uplatnění důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu, zjevně však vybočil i z meze svého kvalifikačního oprávnění pro výkon právní praxe, byť v řízení soukromoprávního typu, která obecně advokátům poskytují větší flexibilitu a větší rozsah pro výkon jejich profese i mimo území státu výkonu této praxe. Přitom právě Rakousko volí strany z České republiky jako místo pro rozhodování sporů v rozhodčím řízení velmi často. Současné ovšem nikoli výjimečně jsou v těchto řízeních vedených v Rakousku právě českými

advokáty zastoupeny. **Přitom je nutné poznamenat, že čím více se vzdaluje místo řízení od české hranice, tím jsou ona úskalí větší a právní a právně-kulturní rozdíly nabývají nikoli výjimečně propastných rozdílů.**

Prostor EU a EHS

Pro území EU a EHS má aplikační přednost Etický kodex advokátů v EU. Etický kodex advokátů v EU stanoví ve svém ust. 2.4. povinnost advokátů dodržovat pravidla advokátní komory hostitelského členského státu, stanoví-li tak předpisy EU nebo EHS. Zároveň konkrétně ust. 4.1. Etického kodexu advokátů v EU uvádí, že advokát zastupující klienta před soudem nebo tribunálem v členském státě, příp. též advokát, který se této věci jinak účastní, má povinnost dodržovat pravidla chování platná před daným soudem nebo tribunálem.

Citovaná **úprava se tak vztahuje jak na řízení před soudem, tak před rozhodčím soudem**.¹⁵ Zahrnuje tedy vlastně veškeré procesní situace a procesní úkony, k nimž dochází nebo které mají mít účinky na území určitého státu. Již jen samotný výraz soud lze chápat velmi široce ve smyslu veškerých veřejnoprávních řízení, v nichž se vydává jakékoli rozhodnutí nebo jejichž výsledek má dopad do sféry práv a povinností jak účastníků, tak ale příp. i třetích osob. Výraz tribunál pak navíc zdůrazňuje, že se nejedná jen o řízení veřejnoprávní, ale též o řízení jiného druhu, včetně těch soukromoprávních nebo hybridních.

Prostor mimo EU a EHS

Složitější je situace, pokud advokát zastupuje klienta v řízení mimo EU či EHS. Ust. čl. 2 odst. 2 Etického kodexu hovoří o aplikační přednosti Etického kodexu advokátů v EU pouze pro mezinárodní činnost advokáta v rámci EU a EHS. Etický kodex advokátů v EU ohledně osobní působnosti hovoří o aplikaci na advokáty v EU a EHS. Věcnou působností však dopadá pouze na přeshraniční činnost advokáta v rámci EU a EHS. **Jaká a která vůbec pravidla se tedy aplikují pro prostor mimo EU a EHS, není jednoznačně vyjasněno.** Za účelem vyhnutí se problémům **v praxi lze však vycházet z následujícího pojetí.**

V první řadě by advokát i při poskytování služeb v zahraničí měl dodržovat etický kodex státu, ve kterém je zapsán v příslušném seznamu advokátů, pokud z konkrétní právní úpravy nevyplývá něco jiného. Rovněž při poskytování právních služeb v zahraničí musí český advokát dodržovat relevantní ustanovení Etického kodexu. Toto dle provedených průzkumů odpovídá všeobecnému přesvědčení. Většina právních zástupců totiž při dotázaní předpokládá, že v mezinárodním rozhodčím řízení jsou stále vázání svými domovskými etickými pravidly.¹⁶

Byť je tento koncept logický a dává smysl, **evokuje takový přístup v mezinárodním rozhodčím řízení problém možné nerovnosti právních zástupců stran.** Při použití odlišných etických norem vázících právní zástupce by totiž jeden z právních zástupců

¹⁵ Aplikace na rozhodčí řízení vyplývá také z ust. 4.5. Etického kodexu advokátů v EU, které daná pravidla rozšiřuje též na rozhodce (cit.): „Pravidla upravující vztah advokáta se soudy se vztahují rovněž na vztahy s rozhodci a dalšími osobami vykonávajícími soudní nebo ‚quasi‘ soudní funkce, a to i příležitostně.“

¹⁶ IBA (International Bar Association) Task Force on Conduct of Counsel in Arbitration, Survey: Counsel in International Arbitration (2010). Převzato z G. B. Born, op. cit. sub 14, § 21.03[B].

mohl mít výhodnější postavení než druhý z hlediska hrozby kárné odpovědnosti. Kupř. v oblasti předložení relevantních důkazů je pro kontinentální právní prostředí typické, že právní zástupce není povinen vydat protistraně jakékoli důkazy, které by směřovaly proti jeho vlastnímu klientovi. Naopak právní prostředí *common law* pracuje se zásadou, při které má strana povinnost v rámci tzv. *discovery* předložit relevantní dokumentaci, byť ta obsahuje informace v neprospěch vlastního klienta.¹⁷ Nepředložení příslušné dokumentace právním zástupcem přitom představuje postup v rozporu se stavovskými předpisy, pročež může být sankcionováno jako kárné provinění. Příkladem lze uvést ust. Rule 3.4(d) ABA Model Rules of Professional Conduct, dle kterého advokát nesmí v přípravném řízení (*pretrial procedure*) nevyvinout přiměřené úsilí k tomu, aby vyhověl žádosti protistrany při tzv. *discovery request*.¹⁸ V takové situaci nastává stav, kdy by měl právní zástupce jedné strany stavovsky značně výhodnější postavení než právní zástupce protistrany, pokud by se vycházelo pouze z rozhodného práva dle sídla advokáta. Podobných příkladů a oblastí existuje ovšem celá řada. Profesní standardy se významně liší i co do důvěrnosti informací poskytnutých klientem, povinnosti pravdivě informovat o stavu zjištěném po prověření věci jeho klienta apod. Přitom nelze nezmínit ani tak zásadní a dnes žhavé otázky, jako např. liší se standardy ohledně *due diligence* klienta včetně jeho identifikace a identifikace předmětu právní služby, a to i přesto, že právě v této oblasti existuje dnes již mnoho mezinárodních a nadnárodních standardů. Vysoce aktuální je pak dnes otázka omezení při poskytování právních služeb v souvislosti s mezinárodně aplikovanými sankcemi, kde, zatímco na úrovni EU je přístup alespoň do jisté míry sjednocen, v prostoru překračujícím Evropskou unii již narážíme na významné rozdíly.

Ve druhé řadě advokát musí předem prověřit, zda příslušná soudní nebo rozhodčí instance nestanoví vlastní etické normy pro právní zástupce v řízení konaném u této instituce. Pokud by takové normy existovaly, je rovněž jimi právní zástupce vázán. **S tím je současně zapotřebí vnímat též etické normy místa, ve kterém se řízení koná a které je v mezinárodním prostředí nikoli výjimečně odlišné od místa sídla dotčené instituce, u které se řízení vede.** Tato lokální pravidla platná v místě řízení právně odlišném od sídla instituce mohou být rovněž použitelná

na činnost (výkon praxe) právního zástupce. Ust. čl. 3 odst. 1 Etického kodexu stanoví, že se na advokáta poskytujícího právní službu na území jiného státu, v němž k tomu má oprávnění, aplikují pravidla chování advokáta platná v takovém státě. Zmíněné *oprávnění* v daném státě však nelze dle názorů autorů vykládat restriktivně v tom smyslu, že by se snad na advokáta vztahovala etická pravidla platná v místě řízení pouze tehdy, pokud by měl oprávnění v tomto státě ve smyslu zápisu u místní profesní komory. Dané ustanovení je nutné vykládat tak, že presumuje nutnost materiálního oprávnění poskytovat právní služby na daném území, pokud na něm advokát služby poskytuje, tj. absenci protiprávního jednání typicky ve formě neoprávněného podnikání, vinklaření apod. **Český advokát zastupující klienta v rozhodčím řízení v cizině by tudíž měl dodržovat i etická pravidla v souladu s místní úpravou, neboť je oprávněn zde poskytovat právní službu již proto, že zastoupení v mezinárodním řízení zahraničním právním zástupcem v daném státě není zakázané.**

Sankce ukládané advokátům v rozhodčím řízení

Porušení rozhodných profesních či etických norem evokuje možné uložení sankce. S tím se pojí otázka, **do jaké míry má samotný rozhodčí senát pravomoc sankcionovat právní zástupce strany za porušení pravidel chování. Odpověď na tuto otázku se přitom napříč rozhodovací praxí liší.** V rozhodnutí ve věci *Norman Gabay v. Islamic Republic of Iran* rozhodci uvedli, že nemají pravomoc ukládat sankce nebo disciplinární opatření za zneužívající jednání spočívající v předložení falešných důkazů.¹⁹ Naopak v rozhodnutí ve věci *Pisciotta v. Shearson Lehman Brothers, Inc.* soud v odvolacím řízení uvedl, že uznává oprávnění rozhodců uložit sankce právním zástupcům stran, jestliže v řízení dojde k neoprávněnému chování, jakým je zbytečné předkládání důkazů.²⁰

Za určitý mezistupeň obou uvedených závěrů lze poté z pohledu mezinárodní praxe považovat rozhodnutí vydané rozhodci ve věci *Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada*.²¹ V této věci rozhodčí senát rozhodoval o tom, jak přistoupí k tomu, že v průběhu řízení došlo ke zveřejnění určité dokumentace, která měla v souladu s procesním usnesením vydaným tímto rozhodčím senátem zůstat důvěrná. Vyšlo přitom najevo, že právní zástupce v rozporu s vydaným procesním usnesením zveřejnil médiím informace (návrh dopisu) omylem odeslané v rámci přípisu protistrany. Právní zástupce se přitom na výzvu rozhodců „přiznal“, že o určitých informacích diskutoval s novinářem, tj. že podání zveřejnil. Přístup rozhodčího senátu k nastalé situaci byl specifický, avšak velmi příkladný. V první řadě právnímu zástupci vytkl daný postup, neb není na samotném právním zástupci, aby činil v řízení rozhodnutí o tom, které záležitosti mohou být zveřejněny. **Takové jednání bylo v rozporu právě s rozhodnutím, které v této věci rozhodci o procesním postupu vydali.** Rozhodčí senát pak jednání dotčeného advokáta kvalifikoval jako buď úmyslné porušení, nebo bezohledné nerespektování procesního rozhodnutí. V návaznosti na to pak rozhodci rozhodli tak, že protistrana má nárok na náhradu nákladů spojených s řešením tohoto úniku informací vůči protistraně. Zároveň však rozhodci uvedli, že doufají, že právní zástupce dobrovolně uhradí tyto náklady ze svého, neboť tyto náklady vznikly porušením jeho povinností. V mezinárodní praxi se však objevují případy, byť nejde o praxi zcela běžnou, o to méně snad „každodenní“, a jde spíše o sankcionování bezprecedentních excesů v činnosti advokátů, kdy **tribunály v řízeních v některých státech uloží povinnost k náhradě nákladů**

17 Op. cit. sub 14, str. 322. Srov. dále C. Benson: Can Professional Ethics Wait? The Need for Transparency in International Arbitration, 3 *Dispute Resolution International*, 2009, Vol. 3, No. 1, 78-94.

18 Viz Rule 3.4 ABA Model Rules of Professional Conduct (cit.): „A lawyer shall not: (...) (d) in pretrial procedure, make a frivolous discovery request or fail to make reasonably diligent effort to comply with a legally proper discovery request by an opposing party; (...)“

19 IRAN-US Claims Tribunal, IUSTC Case No. 771, *Norman Gabay v. The Islamic Republic of Iran*, Award (Award no. 515-771-2), ze dne 10. 7. 1991, bod 13 (cit.): „The Claimant changed his position only at the Hearing, when his attorney conceded that the Claimant's document appeared to have been altered while the Respondent's copy appeared not to have been altered. The Tribunal disapproves of such behavior on the part of the Claimant and of his attorney. Although it does not have the power to impose sanctions or disciplinary measures for presentation of false evidence, the Tribunal cannot pass over such abusive conduct in silence. The Claimant should have investigated the authenticity of his document before its presentation to the Tribunal and, at any rate, should have compared it to the original copy presented by the Respondent, and withdrawn his document and accusations of forgery against the Government of Iran soon after the latter's comments and evidence were filed.“

20 District of Columbia Court of Appeals. 92-CV-366. *Francis and Margaret Pisciotta v. Shearson Lehman Brothers, Inc.* 629 A.2d 520, ze dne 5. 8. 1993.

21 Decision by Arbitral Tribunal, North American Free Trade Agreement, *Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada*, ze dne 27. 9. 2000.

straně a podle okolností současně rukou společnou a nerozdílnou jejím právnímu zástupci. Advokát se totiž v momentu, kdy se dostává do cizího prostředí v procesním smyslu, dostává do situace, že o jeho odpovědnosti se rovněž rozhoduje podle cizích standardů. Oprávnění k posouzení jeho případné kárné odpovědnosti vlastním stavovským orgánem nebo jiným orgánem státu místa jeho praxe pak samozřejmě zůstává nedotčeno.

Postupným vývojem se možnost sankcionovat právní zástupce dostává přímo do jednotlivých pravidel rozhodčích institucí. **Otázkou tak již není to, zda vůbec právní zástupce výše uvedeným způsobem sankcionovat lze. Mezinárodní praxe tuto možnost obecně potvrdila. Jedná se však vždy pouze o to, jaké právní normy jsou pro uložení sankce za porušení profesních pravidel rozhodné.**²² Zejména v mezinárodních rozhodčích řízeních, dnes ovšem i v řízeních u mezinárodních soudních institucí, se ovšem stává stále více používanou metoda odkazu na Pravidla IBA, a to bez ohledu na to, že IBA (International Bar Association) samotná není institucí profesního charakteru a má status zájmové nevládní mezinárodní organizace, a bez ohledu na případné členství dotčeného advokáta v této organizaci.²³

Unifikace pomocí Pravidel IBA

Otázky spojené s rozhodným právem co do stavovské odpovědnosti a s možným sankcionováním právního zástupce strany praxe vskutku významně přehlíží. V mezinárodním prostředí se tento pojem snaží již delší dobu řešit právě International Bar Association pomocí **profesních Pravidel IBA**. Jakožto *pouhé* vodítko (*guidelines*) však tyto normy nemají automatickou použitelnost, o to méně závaznost, čímž fungují v podstatě na *smluvní* bázi v důsledku nutnosti konsensu na jejich aplikaci. Pravidla IBA sama ve svém ust. 1. uvádějí (v orientačním překladu, cit.): „*Směrnice se použije v případech a v rozsahu, v němž se na tom strany dohodly, nebo pokud ji chce rozhodčí senát po konzultaci se stranami použít poté, co rozhodl, že má pravomoc rozhodovat ve věcech právního zastoupení stran za účelem zajištění integrity a spravedlnosti rozhodčího řízení.*“²⁴

Tento dokument se svou podstatou snaží, kromě jiného, *vyrovnat* postavení právních zástupců obou (všech) stran, a tedy i postavení stran samotných tím, že pro ně vytváří jednotná pravidla. **Použití Pravidel IBA tak může v rozhodčím řízení zajistit vyrovnaní jinak odlišných etických standardů právních zástupců z různých států, a díky tomu rovněž rovnost stran v řízení.** Pravidla IBA zároveň upravují sankční mechanismy při porušení profesních pravidel a poskytují pravomoc fóru odpovídající sankce ukládat.

Tyto sankční mechanismy pak výslovně upravuje bod 26 Pravidel IBA a jako sankce stanoví: (i) napomenutí právních zástupců, **(ii)** zohlednění dotčených excesů při hodnocení důkazů nebo právních argumentů přednesených právním zástupcem, **(iii)** zohlednění těchto skutečností při rozhodování o nákladech bez jakéhokoli omezení v tom, jak má toto zohlednění vypadat, resp. **(iv)** umožňuje fóru přijmout jakékoli jiné vhodné opatření za účelem spravedlnosti a poctivosti řízení.

Existence Pravidel IBA však nic nemění a nemůže změnit na použitelných normách příslušných států či národních profesních komor a jiných profesních orgánů. Vystalé otázky tak řeší pouze pro případ, že je dán prostor pro aplikaci těchto pravidel za konkrétní procesní situace. Pokud však strany či fórum na použití citovaných standardů nepřistoupí, zůstávají přednesené problémy bez jakéhokoli unifikovaného řešení. Z výše uvedených nejasností co do apli-

kace pravidel chování lze tak spatřovat, že **daná oblast by zasloužila unifikaci a sjednocení napříč státy.** Takový požadavek je však pochopitelně prakticky neproveditelný. Absence takové unifikace samozřejmě přináší pro právní zástupce v mezinárodním prostředí vysokou a vlastně až bezlimitní míru nejistoty a rizika.

Závěr

Právní zástupce musí při jakémkoli poskytování právních služeb ve vztahu k zahraničí nebo s jakýmkoli mezinárodním prvkem před samotným poskytnutím služby vždy **zcela zásadně hodnotit, zda je oprávněn danou službu na onom území poskytnout a jakými profesními a stavovskými předpisy je v takovém okamžiku vázán.**

Zejména pro nejasnost rozhodného práva pro profesní a etické normy v jakýchkoli procesních situacích s mezinárodním prvkem a vzhledem k různým názorovým proudům **je však zapotřebí vždy, tj. i v zahraničí, bezchybně a v plném rozsahu dodržovat tuzemské (české) profesní a etické normy.**

K tomu je **zapotřebí dávat pozor na aplikovatelnost norem a standardů v místě jakéhokoli řízení nebo v místě, kde dochází k jakémukoli projevu činnosti advokáta.** Neopatrnost v tomto směru, či příp. úmyslná snaha o využití jemnějšího standardu pravidel mimo tuzemské prostředí, může totiž kromě profesní odpovědnosti vyústit i v sankce uložené advokátu přímo procesním fórem, obvykle pak sankce s majetkovým (finančním) dopadem, či sankce v podobě restrikcí pro jakýkoli budoucí výkon činnosti v daném místě. Nelze pak ani vyloučit takové rozhodnutí vydané v zahraničí, které může spočívat zejména v povinnosti nahradit určitou část nákladů řízení spojenou s neprofesionálním, resp. neodborným jednáním advokáta.

Stejně tak nelze vyloučit třeba to, že i samotné rozhodnutí vydané v zahraničí bude konstatovat profesní pochybení advokáta. Přestože má takové v zahraničí přijaté „sankční opatření“ veškeré parametry sankce veřejného napomenutí ve smyslu § 32 odst. 3 písm. b) zák. o advokacii, nepředstavuje překážku *rei iudicatae* ve vztahu ke kárnému provinění. Není tak vyloučen kárný postih advokáta ve smyslu tuzemského profesního standardu. ❀

22 Viz v tomto smyslu např. čl. 7 odst. 3 LACIAC [The Lagos Chamber of Commerce Arbitration Rules] 2016 (cit.): „*If it is alleged in the course of arbitral proceedings that a Legal Practitioner or party representative has committed a Misconduct as defined in the International Bar Association Guidelines on Party Representation in International Arbitration, the arbitral tribunal may, at its discretion, deal with such allegation in the manner set out in the aforesaid IBA Guidelines, or may report such allegation to the LACIAC Court.*“ V orientačním překladu (cit.): „*Pokud se v průběhu rozhodčího řízení tvrdí, že se advokát nebo [jiný] zástupce strany dopustil pochybení, jak je definováno ve Směrnici International Bar Association pro zastupování stran v mezinárodním rozhodčím řízení, může rozhodčí soud podle svého uvážení takové tvrzení řešit způsobem stanoveným ve výše uvedené Směrnici IBA, nebo může takové nařčení oznámit soudu LACIAC.*“ Obdobné postupy ovšem začíná aplikovat více mezinárodních institucí.

23 IBA Guidelines on Party Representation in International Arbitration, schválená rozhodnutím Rady IBA (IBA Council) dne 25. 5. 2013. Viz např. čl. 8 odst. 8.2 ACICA Rules [Australian Centre for International Commercial Arbitration] 2016 (cit.): „*Each party shall use its best endeavours to ensure that its legal representatives comply with the International Bar Association Guidelines on Party Representation in International Arbitration in the version current at the commencement of the arbitration.*“

24 V originálním anglickém znění (cit.): „*The Guidelines shall apply where and to the extent that the Parties have so agreed, or the Arbitral Tribunal, after consultation with the Parties, wishes to rely upon them after having determined that it has the authority to rule on matters of Party representation to ensure the integrity and fairness of the arbitral proceedings.*“

Akciová společnost a nepeněžitý podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích určený akcionářům

Předmětem tohoto příspěvku je poměrně zajímavé téma nepeněžitého podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích vyplácených mezi akcionáře. Obecně lze uvést, že se jedná o téma nejen teoretické, ale i s praktickým přesahem. Podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích vyplácený akcionářům je totiž nepochybně nejdůležitějším ekonomickým právem spojeným s akciemi, kvůli kterému většinou zájemce nabývá akcie proto, aby se podílel na ekonomických úspěších akciové společnosti. Pravidla pro rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů, způsoby jeho rozdělení, podmínky pro jeho výplatu, formu výplaty a jeho splatnost pak tvoří nedílnou součást tohoto práva.

Autor se v tomto příspěvku výlučně zabývá situací, kdy akciová společnost má více než jednoho akcionáře, neboť v případě akciové společnosti s jediným akcionářem je celá situace nepoměrně jednodušší a většina problémů v případě jediného akcionáře odpadá. Předmětem tohoto příspěvku nejsou otázky spojené s podílem na zisku určeným jiným osobám než akcionářům ani daňová a účetní problematika.

JUDr. Radim Kříž, Ph.D.,
působí jako advokát a na Katedře podnikového a evropského práva FMV na VŠE v Praze a na Katedře soukromého práva na Vysoké škole CEVRO Institut, z. ú.

Předchozí právní úprava daná zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též „obch. zák.“), sice výplatu podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích akcionářům nepeněžitou formou výslovně nezakazovala, nicméně z formulací zákonné úpravy bylo zřejmé, že s ní ani nepočítala. Jako příklad je možné uvést např. ust. § 178 odst. 6 obch. zák., kde se uvádí, cit.: „Částka určená k vyplacení jako podíl na zisku společnosti“. S ohledem na tuto skutečnost se ani odborná literatura danou možností nezabývala. V praxi jsem se sám nese-

tkal se steskem nad neexistencí možnosti výplaty podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě a s potřebou tuto problematiku nějak upravit. I na základě těchto osobních zkušeností se tak jevílo evidentní, že ani ekonomická praxe výplatu podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě nepostrádala, a tak po celou dobu účinnosti obchodního zákoníku si ekonomická praxe změnu právní úpravy nepotřebovala vynutit.

Právní úprava daná zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), (dále též „z. o. k.“) však **nově v ust. § 348 odst. 2 z. o. k. připustila výplatu podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích akcionářům i v nepeněžitě formě**, když v tomto ustanovení výplatu podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích akcionářům upravila takto: **„Neurčí-li stanovy jinak, vyplácí se podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích v penězích.“** Zákodárce však tuto možnost nepovažoval za natolik významnou, aby v důvodové zprávě k zákonu o obchodních korporacích¹ tuto změnu – možnost výplaty podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích nepeněžitou formou – výslovně zmínil či komentoval, a ani neuvedl, která konkrétní právní úprava se stala inspirací této právní úpravy. Lze se nicméně důvodně domnívat, že uvedenou inspirací byl německý zákon o akciových společnostech, který v § 58 (5) zákona o akciových společnostech umožňuje výplatu podílu na zisku v naturálním plnění v podstatě obdobnými slovy.²

Na druhé straně v Rakousku neexistují žádná zvláštní ustanovení o možnosti výplaty podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě, ale právní věda se domnívá, že tato možnost tady existuje.³

Co se týče odborné literatury, některá možnost výplaty nepeněžitým plněním vůbec nezmiňuje,⁴ část literatury se danou problematikou zabývá, byť někde poněkud stručně. Tak např. Lasák⁵ uvádí, že **„Stanovy nicméně mohou připustit a upravit též nepeněžitou dividendu (tou můžou být tuny uhlí, případně též vlastní akcie společnosti apod.)“**. Štenglová⁶ konstatuje, cit.:

1 Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, sněmovní tisk Parlamentu ČR č. 363, VI. volební období, 2011, str. 234-235, dostupná na <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71126&pdf=1>.

2 § 58 (5) zákona o akciových společnostech (AktG) uvádí následující: **„(5) Sofern die Satzung dies vorsieht, kann die Hauptversammlung auch eine Sachausschüttung beschließen.“**

3 Např. J. Reich-Rohrwig: Grundsatzfragen der Kapitalerhaltung bei der AG, GmbH sowie GmbH & Co KG, Manz Verlag, Wien 2004, str. 104.

4 Např. J. Kotásek, V. Pihera, J. Pokorná, J. Víték: Právo cenných papírů, C. H. Beck, Praha 2014, str. 65; dále P. Čech, P. Šuk: Právo obchodních společností, Bova Polygon, Praha 2016, str. 360-362; A. Rozeňhal in A. Rozeňhal a kol.: Obchodní právo, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2014, str. 454.

5 J. Lasák in J. Pokorná, J. Holejšovský, J. Lasák, M. Pekárek a kol.: Obchodní společnosti a družstva, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2014, str. 277.

6 I. Štenglová in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 3. vyd., C. H. Beck, Praha 2020, str. 695.

„Podíl na zisku lze vyplácet – určí-li tak stanovy – i jinak než v penězích (například v cenných papírech apod.)“

Obdobně se Dvořák⁷ vyjadřuje k možnosti výplaty nepeněžitých podílů na zisku a jiných vlastních zdrojích: „Podíly na zisku se vyplácí v penězích, ledaže stanovy určí něco jiného. I když takový přístup v praxi není příliš obvyklý, není vyloučeno, aby společnost podnikající v potravinářství vyplatila podíly na zisku např. v podobě 6 čerstvých vajec na každý podíl atd. atp.“

Stručně se k možnosti výplaty podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích vyjadřuje i Hampel.⁸ Ten uvádí: „Výplata v penězích je tradiční, nicméně dispozitivní, neboť stanovy mohou určit jinak, například ve formě věcného ekvivalentu (zemědělské produkty atd.). Taková úprava stanov vyžaduje ovšem souhlas kvalifikované většiny akcionářů.“

V novější publikaci Dědič s Lasákem⁹ k předmětu nepeněžitého podílu na zisku konstatují, že předmět nepeněžitého plnění zákon nijak nespécifikuje, ale z povahy věci jím zásadně může být jen zastupitelná věc. Důvodem, který uvádějí, je dodržení zásady rovného zacházení se všemi akcionáři dle ust. § 244 z. o. k. Za typickou formu nepeněžitého plnění pak uvádějí výroby společnosti, která podíl na zisku vyplácí (tzv. „deputát“), nebo zastupitelné cenné papíry, ať již je vydá sama společnost, nebo jiná osoba. Jak je patrné z předchozího textu, nejvíce se danou problematikou zabývali Dědič s Lasákem,¹⁰ s jejichž názory se autor tohoto příspěvku konfrontuje níže.

Co se týče nepeněžitých formy výplaty podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, mám za to, že mohou **v principu nastat dvě situace**, jejichž důsledkem je výplata podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích akcionářům.

První situace je ta, že akciová společnost **vydá zvláštní druh akcií, se kterými bude spojeno právo na vyplacení podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích v nepeněžitých formě**.

Druhá situace, která dle mého názoru může nastat, je **výplata podílu na zisku v nepeněžitých formě, aniž by došlo k vydání zvláštního druhu akcií**.

V příspěvku bude nejprve věnována pozornost otázkám společným pro obě možnosti, následovat bude problematika zvláštního druhu akcií spojeného s nepeněžitou výplatou podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, nakonec bude předmětem zkoumání prostá výplata podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích v nepeněžitých formě bez inkorporace tohoto práva do akcií.

Společné otázky spojené s nepeněžitým podílem na zisku a na jiných vlastních zdrojích

Z předchozího výkladu vyplývá, že klíčovou otázkou spojenou s nepeněžitým podílem na zisku a na jiných vlastních zdrojích je **otázka předmětu tohoto nepeněžitého podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích**. Bez ohledu na to, zda bude vydán zvláštní druh akcií spojený s právem výplaty nepeněžitého podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, nebo zda dojde k prosté nepeněžitě výplatě tohoto podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, aniž by byl vydán zvláštní druh akcií, musí být předmět nepeněžitého podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích **zastupitelnou věcí**. Důvodem je již výše uvedená skutečnost, že nepeněžitě plnění musí být pro všechny akcionáře stejné, neboť akciová společnost musí v souladu s ust. § 244 z. o. k. se všemi akcionáři zacházet stejně. Jak bylo uvedeno dříve, ke stejnému závěru docházejí již zmínění Dědič a Lasák.¹¹

Se zakotvením práva na nepeněžitý podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích vymezením konkrétní zastupitelné věci do stanov mohou být však spojeny určité teoretické i praktické problémy.

Prvním problémem je určení, **na jaké úrovni určitosti by mělo být vymezeno nepeněžitě plnění**. Postačilo by určení, že by se druhově vymezilo dané nepeněžitě plnění, např. určením zemědělské či jiné komodity, nebo stačí prostá konstatace o nepeněžitě plnění? Nebo by bylo třeba specifikovat nepeněžitě plnění na úrovni přesného plnění formou uvedení značky daného zboží a jeho technických parametrů nebo kvality dané zemědělské komodity? Ve vztahu k výplatě nepeněžitě podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích, a nikoliv ve vztahu k vydání zvláštního druhu akcií spojených s nepeněžitým podílem na zisku a jiných vlastních zdrojích, dospěli Dědič s Lasákem¹² k závěru, že obecná formulace o možnosti vyplácet nepeněžitý podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích nebude dostačující, neboť by taková formulace stanov „... činila rozhodnutí o způsobu plnění arbitrárním, a prostá většina akcionářů přítomných na valné hromadě by mohla schválit plnění zcela neakceptovatelné pro ostatní akcionáře, aniž by s tím tito mohli předem počítat“. Současně Dědič a Lasákem nabídli možné řešení, se kterým lze souhlasit. Navrhli, že by stanovy mohly „... možnost výplaty nepeněžitě plnění určit bez věcného omezení tehdy, pokud by akcionář měl vždy právo zvolit namísto určeného nepeněžitě plnění, aby mu bylo plněno v penězích“. Tato alternativa by dle mého názoru mohla být v praxi uplatnitelná ve vztahu k nepeněžitě plnění pouze v případě, že by nepeněžitě plnění bylo ekonomicky atraktivní pro akcionáře, např. z důvodu, že by se jednalo o nedostatkové či jinak výjimečné zboží. V novější publikaci potvrzují Dědič s Lasákem¹³ předchozí závěr, když uvádějí, že mají za sporné, zda dostačuje, aby stanovy obsahovaly pouze obecnou konstataci o přípustnosti nepeněžitě podílu na zisku. I zde opět argumentují, že by obecná formulace o připuštění nepeněžitě podílu na zisku umožňovala většině vnutit menšině pro ni nepříjemný předmět nepeněžitě podílu na zisku. Současně Dědič a Lasákem¹⁴ prezentují shodný závěr, že pokud neurčí předmět nepeněžitě dividendy přímo stanovy společnosti, měl by mít akcionář zaručeno právo zvolit si namísto určeného nepeněžitě plnění v penězích.

Souhlasím s názorem Dědiče a Lasáka¹⁵ prezentovaným v předchozím textu a mám rovněž za to, že **nepostačuje, aby byl podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích v nepeněžitých formě**

7 T. Dvořák: Akciová společnost, 1. vyd., Wolters Kluwer ČR, Praha 2016, str. 721.

8 P. Hampel in A. Bělohávek a kol.: Komentář k zákonu o obchodních korporacích, II. díl, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2013, str. 1490.

9 J. Dědič, J. Lasák in I. Štenglová, J. Dědič, J. Lasák, V. Pihera, D. Lála, L. Josková: Akciové společnosti, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2023, str. 298.

10 J. Dědič, J. Lasák in J. Lasák, J. Dědič, J. Pokorná, Z. Čáp a kol.: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 2. vyd., Wolters Kluwer, Praha 2021, str. 1521-1522.

11 J. Dědič, J. Lasák in I. Štenglová, J. Dědič, J. Lasák, V. Pihera, D. Lála, L. Josková, op. cit. sub 9, str. 298.

12 J. Dědič, J. Lasák in J. Lasák, J. Dědič, J. Pokorná, Z. Čáp a kol., op. cit. sub 10, str. 1521.

13 J. Dědič, J. Lasák in I. Štenglová, J. Dědič, J. Lasák, V. Pihera, D. Lála, L. Josková, op. cit. sub 9, str. 297.

14 Tamtéž.

15 J. Dědič, J. Lasák in J. Lasák, J. Dědič, J. Pokorná, Z. Čáp a kol., op. cit. sub 10, str. 1521.

vymezen pouze v obecně rovině konstatace možnosti výplaty nepeněžitým plněním. Bylo by totiž pak na vůli valné hromady, aby konkrétně rozhodla, i proti vůli menšiny akcionářů, jaké nepeněžitě plnění jim poskytne, v praxi by tak mohla nastat situace, že by akcionářům bylo vyplaceno nepeněžitě plnění, o které by neměli zájem a které by vlastně popřelo smysl podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích – efektivní podíl akcionářů na výsledku hospodaření. Akcionáři by se dokonce dozvěděli až z pozvánky na valnou hromadu, s jakým konkrétním nepeněžitým plněním mohou počítat, což by nepochybně ovlivnilo jejich právní jistotu, a navíc by ekonomický přínos takového plnění mohl být pro akcionáře problematický, např. také z toho důvodu, že by výplata tohoto nepeněžitě plnění vyžadovala po akcionáři značné dodatečné náklady (např. dopravní náklady, náklady na uskladnění, ochranu a využívání nepeněžitě plnění).

Co se týče adekvátního vymezení předmětu nepeněžitě plnění na zisku a na jiných vlastních zdrojích, mám za to, že **by stačilo v případě komodit vymezit nepeněžitě plnění stanovami na úrovni druhově určené věci**, např. že se jedná o uhlí, brambory apod. V případě, že by předmětem nepeněžitě plnění měly být **cenné papíry, měly by být specifikovány obdobně, jak jsou obecně specifikovány zastupitelné cenné papíry dle ust. § 514 o. z.**, tedy určením druhu cenného papíru, emitenta cenného papíru, formou a právy spojenými s daným cenným papírem alespoň s odkazem na emisní podmínky (v případě akcií odkazem na stanovы akciové společnosti). Bližší specifikace věcí stanovami až na úrovni přesného určení věci není dle mého názoru nutná, naopak by mohla způsobit zánik závazku vyplatit podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích z důvodu následné nemožnosti plnění ve smyslu ust. § 2006 o. z., pokud by stanovami vymezené nepeněžitě plnění již neexistovalo. To by ovšem znamenalo, že by bylo třeba na danou situaci reagovat a upravit stanovы změnou vymezení nepeněžitě plnění.

Zvláštní situace by nastala, kdyby nepeněžitým plněním byly vlastní akcie vydané danou akciovou společností. To by znamenalo, že by akciová společnost vlastní akcie musela nabyt za dodržení pravidel uvedených v ust. § 301 až 305 a ust. § 307 až 309 z. o. k., tj. především se souhlasem valné hromady. Dále by nabytí vlastních akcií nesmělo způsobit snížení vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona o obchodních korporacích nebo stanov rozdělít mezi akcionáře, a společnost by musela mít zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu na vlastní akcie. Limitem pro možnost nabytí vlastních akcií užitých k výplatě nepeněžitě plnění na zisku a jiných vlastních zdrojích je samozřejmě skutečnost, že na volném trhu se nějaké akcie společnosti nacházejí a je možné je bez problémů získat. Jak již bylo uvedeno, kromě vlastních akcií by nepeněžitě plnění mohlo spočívat ve vydání jiných cenných papírů znějících na jiné plnění nebo v cenných papírech jiných emitentů. Příkladem takového cenného papíru znějícího na jiné plnění by mohla být poukázka přímo na zboží akciové společnosti nebo poukázka na koupi zboží akciové společnosti v hodnotě uvedené na této poukázce.

16 J. Dědič, J. Lasák in J. Lasák, J. Dědič, J. Pokorná, Z. Čáp a kol., op. cit. sub 10, str. 1521.

17 Tamtéž.

18 J. Dědič, J. Lasák in I. Štenglová, J. Dědič, J. Lasák, V. Pihera, D. Lála, L. Josková, op. cit. sub 9, str. 298.

19 Tamtéž.

Další otázku, kterou je možné si položit, je **otázka, zda může být upravena výplata podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích výlučně v nepeněžitě formě.** Problematicností výlučně nepeněžitě plnění na zisku a na jiných vlastních zdrojích si byli vědomi i Dědič s Lasákem. Nejprve¹⁶ zformulovali názor, že by stanovы nemohly připouštět výlučně nepeněžitě plnění, ale měly by alternativně umožňovat i peněžitě plnění. V případě obecně zformulovaného textu stanov připouštějícího výlučně nepeněžitě plnění bez bližší specifikace nepeněžitě plnění lze souhlasit s názorem Dědiče a Lasáka,¹⁷ že by stanovы nemohly připouštět výlučně nepeněžitě plnění, ale měly by alternativně umožňovat i peněžitě plnění.

Na rozdíl od zmíněných autorů si však nemyslím, že výlučná možnost nepeněžitě plnění podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích nemá jednoznačnou oporu v textu zákona o obchodních korporacích, neboť ze zákona neplyne podmíněnost přiznání nepeněžitě plnění současně plněním peněžitým. Kdyby zákonodárce chtěl podmínit výplatu nepeněžitě plnění na zisku a jiných vlastních zdrojích existencí peněžitě alternativy, učinil by tak nepochybně výslovně. Zákonodárce však zformuloval ust. § 348 odst. 2 z. o. k. natolik široce, že dal prostor společnosti upravit si tento způsob výplaty i tak, že připustí pouze nepeněžitě plnění. **Osobně mám zcela jiné argumenty pro vyloučení formulace stanov připouštějící obecně nepeněžitě plnění jako výlučné.**

První argument vylučující obecnou formulaci „nepeněžitě plnění“ je ten, že **se jedná dle mého názoru o neurčité ujednání stanov, které by bylo zdánlivé** ve smyslu ust. § 553 odst. 1 o. z. Důsledkem zdánlivosti takového ujednání by pak byl stav, kdy by se k takovému ujednání stanov nepřihlíželo, což by znamenalo, že by byla možná výplata podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích pouze v penězích. Občanský zákoník sice v ust. § 553 odst. 2 připouští dodatečné vyjasnění projevu vůle; v tom případě by se k této vadě stanov akciové společnosti nepřihlédlo, ale tato možnost by v tomto případě obtížně přicházela do úvahy. Jak by se jinak než úpravou stanov mohl vyjasnit předmět nepeněžitě plnění na zisku a jiných vlastních zdrojích? Druhý argument by pak byl ten, že **takto obecně zformulované znění stanov by mohlo být v rozporu s dobrými mravy** dle ust. § 2 odst. 1 o. z. **či v rozporu se zásadou poctivého chování v právním styku** ve smyslu ust. § 6 o. z., zejména za situace, kdy by nepeněžitě plnění bylo nevhodné nebo nepředvídatelné pro některé akcionáře.

Posléze Dědič s Lasákem¹⁸ v této věci dospívají k obecnému závěru, že úpravě stanov upravujících výlučně nepeněžitě plnění na zisku nic nebrání, aniž by svůj názor ve vztahu k otázce vymezení nepeněžitě plnění blíže přiblížili. Argumentují obecně tím, že pokud lze vyloučit právo akcionářů na podíl na zisku, tím spíše je přípustná nepeněžitá forma podílu na zisku. Dále uvádějí, že „*Možnost jednorázového průlomu stanov (v podobě peněžitě dividendy) tím není logicky dotčena.*“¹⁹

Mám za to, že **pokud je alespoň druhově určen předmět nepeněžitě vkladu nebo jsou-li alespoň vymezeny zastupitelné cenné papíry tak, jak jsou vymezeny zastupitelné cenné papíry ve smyslu ust. § 514 o. z., nemusí být alternativně připuštěno peněžitě plnění, neboť akcionářům při nabytí akcií je dopředu známo, co může být předmětem nepeněžitě plnění na zisku, a podle této informace se mohou zájemci o akcie rozhodnout, zda akcie nabudou, či nikoli.** Podobná situace by dle mého názoru nastala, pokud by stanovы výrazně vymezovaly okruh nepeněžitě plnění i jinak, např. tím, že by uváděly, že

předmětem nepeněžitého plnění může být výrobní sortiment dané akciové společnosti. V tomto případě by podle mého názoru na základě takto zformulovaného ustanovení stanov mohla společnost vyplácet podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích výlučně jako nepeněžitě plnění, neboť by akcionáři mohli dopředu s takovým plněním počítat.

V případě, že by se do stanov inkorporovalo ustanovení o možnosti vyplácet podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích nepeněžitým plněním, nelze vyloučit, že by se současně jednalo – stejně jako u akcií s inkorporovaným nepeněžitým podílem na zisku a na jiných vlastních zdrojích – o podstatnou změnu práv spojených s akcií. To by opět znamenalo ze strany společnosti učinění veřejného návrhu smlouvy na odkup těchto akcií ve smyslu ust. § 335 odst. 1 z. o. k. Poté by dle ust. § 341 z. o. k. následoval odkup akcií nabytých společnostmi ze strany akcionářů, kteří vahou svých hlasů na valné hromadě dané usnesení znamenající podstatnou změnu práv prosadili.

Lze prozatímně shrnout, že **obecné připuštění výplaty podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích nepeněžitým plněním, aniž by se blíže vymezil předmět nepeněžitého plnění, dle mého názoru je dostatečné pouze v případě, že akcionáři je současně umožněno v případě jeho nesouhlasu s výplatou nepeněžitého plnění peněžitě plnění.** V případě, že však stanovy blíže specifikují předmět nepeněžitého podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, mám za to, že stanovy mohou právo na podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích spojit s výlučně nepeněžitým plněním.

Další otázkou spojenou s nepeněžitou formou plnění bez ohledu na to, zda jde o výplatu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích, nebo zda se jedná o nepeněžitou formu podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích inkorporovanou do akcie jako zvláštního druhu akcií, je otázka, **jaká má být hodnota tohoto nepeněžitého plnění.** Určení hodnoty nepeněžitého plnění není dle mého názoru v působnosti valné hromady, neboť ta není orgánem uzpůsobeným k takovému rozhodování. **Určení hodnoty nepeněžitého plnění je dle mého názoru rozhodnutím odborným, závislejícím na odborném posouzení věci.** Shodný závěr vyslovili Dědič a Lasák,²⁰ kteří ještě zdůrazňují povinnost při určení hodnoty nepeněžitého předmětu plnění jednat s péčí řádného hospodáře. Současně vyslovují názor, že by předmět nepeněžitého plnění měl být oceněn reálnou hodnotou s odkazem na použití tohoto pojmu ve vztahu k vypořádacímu podílu dle ust. § 36 odst. 3 z. o. k. a výjimkám z povinnosti oceňovat nepeněžitý vklad znalcem při zvyšování základního kapitálu dle ust. § 469 z. o. k. Dědič a Lasák²¹ ke stejnému závěru docházejí i později, když konstatují, že **by reálná hodnota měla odpovídat výši podílu na zisku nebo jiných vlastních zdrojích toho kterého akcionáře,** protože částku k rozdělení určuje vždy valná hromada v penězích.

Jsem přesvědčen o tom, že toto je jediný rozumný přístup, neboť lze obtížně akceptovat závěr, že by předmět nepeněžitého plnění měl být oceněn v účetních hodnotách. Podíl na zisku by dle mého názoru měl vyjadřovat tržní hodnotu daného plnění, tedy jeho reálnou hodnotu v daném čase. Mohla by totiž nastat situace, že by část akcionářů, kterým by byl vyplacen peněžitý podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích, byla poškozena tím, že účetní hodnota nepeněžitého plnění by byla nižší než reálná hodnota za situace, kdy by hodnota nepeněžitého plnění byla určena dle jeho účetní hodnoty. Pak by akciová společnost porušovala princip uvedený v ust. § 244 z. o. k., tedy že akciová společnost musí zacházet za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně.

V souvislosti se stanovením hodnoty nepeněžitého plnění si lze položit rovněž otázku, **jak postupovat, pokud výše hodnoty podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích neodpovídá reálné ceně předmětu nepeněžitého plnění.** Jako příklad lze uvést situaci, kdy ve stanovách určené nepeněžitě plnění má reálnou hodnotu 1 000 Kč a výše podílu na zisku připadající na jednu akcii je 1 500 Kč. V případě, že stanovy neurčí výlučně nepeněžitě plnění, mám za to, že s ohledem na formulaci ust. § 348 odst. 2 z. o. k. lze rozdíil mezi hodnotou nepeněžitého plnění a výší podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích doplatit penězi. Pokud ale stanovy určí pouze nepeněžitou výplatu podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, pak by v uvedeném případě nemohl být rozdíl mezi nepeněžitým podílem na zisku a jeho reálnou hodnotou doplacen, neboť by tento postup odporoval stanovám. Stejný problém by mohl nastat, pokud by naopak byla výše nepeněžitě plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích ve výši 1 000 Kč a hodnota nepeněžitého plnění byla 1 500 Kč. Mám za to, že by tento podíl na zisku nemohl být vyplacen pro rozpor se stanovami, pokud by bylo připuštěno pouze nepeněžitě plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích. Neupravovaly-li by stanovy možnost výlučně nepeněžitě plnění, dle mého názoru by bylo možné v tomto případě vyplatit celý podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích v penězích.

Další otázkou spojenou s nepeněžitým plněním podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích je **otázka, jak má být nepeněžitě plnění vyplaceno, pokud stanovy nebo příslušné usnesení valné hromady neurčí způsob výplaty.** Ve vztahu k peněžitěmu plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích je situace jasná – dle ust. § 349 z. o. k. se vyplácí na náklady a nebezpečí společnosti výhradně bezhotovostním převodem na bankovní účet. Jak je to ale s nepeněžitým plněním? Dle mého názoru není důvod odchytil se od principu, že i nepeněžitě plnění se vyplácí na náklady a nebezpečí společnosti. Dále s ohledem na to, že zákon neobsahuje pravidlo pro nepeněžitě plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, mám za to, že **se ve vztahu k nepeněžitému plnění použije obecná úprava občanského zákoníku o nepeněžitém plnění.** Z ust. § 1955 odst. 1 o. z. plyne, že nepeněžitý dluh plní dlužník v místě svého bydliště nebo sídla. Z uvedeného lze tak vyvodit závěr, že nepeněžitě plnění si na náklady společnosti v obvyklé výši musí akcionář převzít v sídle společnosti. V případě, že by bylo umožněno alternativní plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích jak ve formě nepeněžitě, tak peněžitě, použijí se na tato alternativní plnění dle mého názoru ust. § 1924 a násl. o. z. Ke shodnému závěru ohledně místa a způsobu nepeněžitě plnění docházejí i Dědič a Lasákem.²²

V případě, že je společnost v prodlení s výplatou peněžitě plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, vzniká akcionáři – neurčí-li stanovy něco jiného – právo na úhradu úroku z prodlení ve smyslu ust. § 1970 o. z. **Ustanovení občanského zákoníku o úroku z prodlení se však na nepeněžitě plnění nevztahuje. Lze tedy doporučit, aby stanovy tuto skutečnost reflektovaly a upravovaly právo akcionáře na smluvní pokutu pro případ**

20 J. Dědič, J. Lasák in J. Lasák, J. Dědič, J. Pokorná, Z. Čáp a kol., op. cit. sub 10, str. 1522.

21 J. Dědič, J. Lasák in I. Štenglová, J. Dědič, J. Lasák, V. Pihera, D. Lála, L. Josková, op. cit. sub 9, str. 298.

22 Tamtéž, str. 305.

prodlení s vyplacením nepeněžitěho podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, jinak akcionáři zbývá pouze právo na náhradu škody způsobenou pozdní výplatou nepeněžitěho podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích.

Dosud neřešenou otázkou ve vztahu k výplatě nepeněžitěho plnění je **otázka, co by se stalo, pokud by předmět nepeněžitěho plnění po jeho předání akcionářům byl vadný**. Dle mého názoru by do úvahy přicházelo použití analogie s nepeněžitými vklady a s kupní smlouvou. Použili-li bychom na nepeněžitě plnění analogii s nepeněžitými předměty vkladu dle ust. § 28 z. o. k., pak v případě vadného nepeněžitěho plnění by byl rozdíl mezi vadným a bezvadným nepeněžitým plněním doplacen v penězích.

V případě, že bychom použili na vadné nepeněžitě plnění ustanovení o vadném nepeněžitěm plnění u kupní smlouvy, kde by vada nepeněžitěho plnění byla nepochybně podstatným porušením smluvní povinnosti, pak by akcionáři vzniklo v souladu s ust. § 2106 o. z. právo na odstranění vady dodáním nové věci bez vady nebo dodáním chybějící věci, a na odstranění vady opravou věci. Podle mého názoru **nepřipadá z povahy věci do úvahy právo na přiměřenou slevu z kupní ceny nebo právo odstoupit od smlouvy**. Osobně se domnívám, že **nejpřílehavější je užití analogie s předmětem nepeněžitěho vkladu**, tedy že v případě vadného nepeněžitěho plnění doplatí společnost rozdíl mezi vadným a bezvadným nepeněžitým plněním v penězích.

Akcie s nepeněžitým podílem na zisku a jiných vlastních zdrojích jako zvláštní druh akcií

Mám za to, že zákon výslovně nevyklučuje, aby byl vydán zvláštní druh akcií, se kterým by bylo spojeno právo na výplatu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě. Především však musí být toto právo inkorporováno do tohoto druhu akcií pro všechny akcionáře mající tyto akcie stejné, neboť akciová společnost – jak bylo uvedeno výše – musí v souladu s ust. § 244 z. o. k. se všemi akcionáři zacházet stejně. To znamená **zastupitelnost nepeněžitěho plnění**, jak bylo podrobněji uvedeno v předchozí části příspěvku.

Co se týče pouhé úpravy možnosti výplaty podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě, odkazují zde na riziko potenciální zdánlivosti úpravy stanov s ohledem na její obecnost, a tím i její neurčitost, v předchozí části příspěvku. K obecně zformulovanému právu na nepeněžitý podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích bez bližší specifikace by se pak nepřihlédlo a s akciemi by pak toto zvláštní právo nebylo spojeno. V případě, že by stanovy vymezovaly ne pouze možnost výplaty v nepeněžitě formě, ale o něco určitěji by upravovaly právo na nepeněžitě plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích a současně by umožňovaly v případě nesouhlasu akcionáře s výplatou nepeněžitěho plnění jeho výplatu v peněžitě formě, bylo by možné si položit otázku, zda tato zvláštnost je způsobitelná vytvořit zvláštní druh akcie. Dle mého názoru to zřejmě nelze vyloučit. **V případě, že stanovy blíže specifikují předmět nepeněžitěho podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, nebo dokonce připustí výlučně nepeněžitě plnění a spojí jej s akcií jako zvláštním právem, mám za to, že se o zvláštní druh akcie jedná**. Na druhou stranu je třeba zvážit rozumnou míru specifikace nepeněžitěho plnění.

Jak bylo uvedeno v předchozí části příspěvku, **blíží specifikace věcí stanovami až na úrovni přesného určení věci by mohla způsobit zánik závazku vyplatit podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích z důvodu následné nemožnosti plnění ve smyslu ust. § 2006 o. z., pokud by stanovami vymezené nepeněžitě plnění již neexistovalo**. Na takto vzniklou situaci by pak musely reagovat stanovy změnou nepeněžitěho plnění. To by ovšem znamenalo, že by se zřejmě takto změnil i druh akcií, popř. by podle konkrétní situace došlo ke změně práva spojeného s akcií, neboť by akcionáři vzniklo právo na jiné nepeněžitě plnění. Ke změně druhu akcií, popř. změně práv spojených s tímto druhem akcií, je třeba souhlasu dvoutřetinové většiny hlasů přítomných akcionářů dle ust. § 416 odst. 1 z. o. k., neboť jde o změnu stanov, a současně tříčtvrtinové většiny hlasů přítomných akcionářů vlastních tyto akcie ve smyslu ust. § 417 odst. 2 z. o. k. Stejně potřebné většiny by bylo třeba logicky dosáhnout i v případě, že by došlo za existence akciové společnosti ke změně jiného druhu akcií na akcie s nepeněžitým podílem na zisku nebo jiných vlastních zdrojích, a nešlo by pouze o kosmetickou „úpravu“ či „zpřesnění“ nepeněžitěho plnění.

Je třeba dále upozornit, že **změna druhu akcií, či již v předchozí části příspěvku zmiňovaná podstatná změna práv spojených s akciemi přijatá rozhodnutím valné hromady, znamená dle ust. § 335 z. o. k. pro akciovou společnost povinnost učinit ohledně těchto akcií veřejný návrh smlouvy na koupi těchto akcií**. Společnost musí splnit povinnost učinit veřejný návrh smlouvy o koupi akcií do 30 dnů ode dne účinnosti takové změny stanov, tj. okamžikem přijetí tohoto rozhodnutí. Zde totiž zákonem č. 33/2020 Sb., kterým byl novelizován mj. § 431 z. o. k., došlo k přehodnocení účinků změny stanov týkajících se druhu akcií ve prospěch účinků deklaratorních. Jak uvedla důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.,²³ cit.: „*V případě rozhodnutí o štěpení akcií, spojení akcií, změny formy nebo druhu akcií se navrhuje opustit od konstitutivního účinku zápisu těchto skutečností do obchodního rejstříku. V těchto případech nemá tato změna tak zásadní význam, aby bylo nutné vázat její účinnost na zápis do obchodního rejstříku.*“ Poté, co na základě veřejného návrhu smlouvy odkoupí akciová společnost tyto akcie, musí akcionáři, kteří hlasovali pro změnu druhu akcií nebo pro podstatnou změnu práv spojených s akcií, tyto akcie odkoupit od společnosti, a to podle poměru jmenovitých hodnot jejich akcií nebo podle počtu kusů jimi vlastněných akcií, a to do tří měsíců ode dne, kdy je společnost koupila, a za cenu, kterou za ně společnost zaplatila, zvýšenou o úrok obvyklý v době, kdy společnost veřejný návrh učinila.

Výplata nepeněžitěho podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích akcionářům

Jak bylo uvedeno v tomto příspěvku výše, zákon o obchodních korporacích upravuje možnost nepeněžitěho podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích v ust. § 348 odst. 2 z. o. k., aniž by se jednalo o vytvoření zvláštního druhu akcií. Podmínkou pro nepeněžitě plnění je v tomto příspěvku zmiňovaná **podmínka, že tuto možnost musí určit stanovy akciové společnosti**. K připuštění této možnosti je tedy třeba změny stanov, a to dle ust. § 416 odst. 1 z. o. k. kvalifikovanou dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných akcionářů. Z ust. § 348 odst. 2 z. o. k. na první pohled vyplývá, že nepeněžitě plnění je spojeno pouze s výplatou podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích, a nikoliv že již samo roz-

23 Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, sněmovní tisk Parlamentu ČR č. 207, VIII. volební období, 2020, str. 213 dostupná na <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135881>.

hodnutí o rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů obsahuje určení nepeněžitěho plnění. Z uvedeného tedy plyne, že se nejedná o zvláštní druh akcie, neboť na rozdíl od možnosti vydat zvláštní druh akcie spojený s nepeněžitým podílem na zisku a na jiných vlastních zdrojích se jedná pouze o způsob výplaty podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích.

Požaduje-li zákon připsání možnosti vyplácet podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích nepeněžitým plněním stanovami, objevuje se zde logicky otázka – obdobně jako v případě spojení nepeněžitěho podílu na zisku a na jiných zvláštních zdrojích s akcií a tvorbou tohoto zvláštního druhu akcií –, jakou míru určitosti mají stanovy obsahovat, aby tato možnost byla naplněna. Zde odkazují na podrobnou analýzu této problematiky v předchozí části příspěvku, od které není důvod se odchýlit.

Dále si lze položit otázku, **který orgán akciové společnosti bude o nepeněžitém plnění podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích akcionářům rozhodovat, nebudou-li stanovy přesně vymezovat, o jaký nepeněžitý podíl na zisku se jedná.** Zákon výslovně ustanovení o tom, který orgán bude rozhodovat o výplatě nepeněžitěho plnění, neobsahuje. Vzhledem k tomu, že dle ust. § 34 odst. 3 z. o. k. rozhoduje o vyplacení podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích statutární orgán, jevílo by se zřejmě, že o výplatě v nepeněžitě formě bude rozhodovat představenstvo v dualistickém modelu vnitřní struktury společnosti nebo správní rada v modelu monistickém. Mám však za to, že zákonodárce formulací „vyplácí se“ nerozumí pouze realizaci technického provedení usnesení valné hromady o rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů akcionářům, ale především rozhodnutí o tom, zda bude vyplacen podíl na zisku v peněžitě, nebo nepeněžitě formě; v případě rozhodnutí o tom, že bude vyplácen v nepeněžitě formě, o jaké nepeněžitě plnění se konkrétně bude jednat. Jde-li o technické provedení výplaty nepeněžitěho plnění, mám jednoznačně za to, že jej provádí představenstvo, popř. správní rada, stejně jako u peněžitěho plnění.

Vlastní rozhodovací proces o tom, zda bude vyplaceno nepeněžitě plnění (budou-li stanovy připouštět alternativně peněžitě i nepeněžitě plnění) a jaké to konkrétně bude, je dle mého názoru v působnosti valné hromady. Valná hromada akciové společnosti totiž rozhoduje o rozdělení zisku ve smyslu ust. § 421 odst. 1 písm. h) z. o. k. a jsem přesvědčen o tom, že rozhodování o rozdělení zisku v sobě zahrnuje nejen rozhodování o tom, jaká částka má být mezi akcionáře rozdělena, ale i o tom, kdy je tento podíl splatný, a v případě nepeněžitěho plnění i to, co je jeho předmětem.

V opačném případě by o tom, zda a jaké nepeněžitě plnění má být akcionářům poskytnuto, rozhodovalo představenstvo, popř. správní rada. To by ale znamenalo, že by o tomto základním ekonomickém právu nerozhodovali sami akcionáři, ale často pouze profesionální management bez hlubší vazby k akcionářům. Tak by mohlo být představenstvem společnosti (správní radou) vyloučeno efektivně vyplacení podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích výběrem pro akcionáře nevhodného předmětu nepeněžitěho plnění. K obdobnému závěru docházejí Dědič s Lasákem,²⁴ když uvádějí, že právo na podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích je natolik klíčovým právem akcionářů, že nemohou být vystaveni libovůli statutárního orgánu ohledně určení, zda bude plnění ve formě peněžitě, nebo nepeněžitě, a svěřují tuto působnost valné hromadě. Připouštějí však i to řešení, že by valná hromada schválila nepeněžitou formu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích podmí-

něně, tj. za podmínky, že statutární orgán výplatu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě schválí s tím, že v opačném případě bude podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích vyplacen v peněžitě formě. Mám za to, že i toto oběma autory nastíněné řešení lze připustit.

Závěr

Závěrem je možné konstatovat, že podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích v nepeněžitě formě má svá výše zmíněná **úskalia a objektivní limity**, což ostatně vyplývá i z tohoto příspěvku. Nicméně tento způsob výplaty podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích nelze zcela zavrhnout jako zbytečný a neužitečný. Mohou totiž během ekonomické aktivity akciové společnosti nastat objektivní situace, kdy nepeněžitě plnění pro akcionáře jako podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích bude jejich jedinou reálnou možností se podílet na rozděleném hospodářském výsledku společnosti. To může nastat v situaci, kdy společnosti budou chybět finanční prostředky na výplatu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích, ale bude mít poměrně dost možností plnit např. ze svého sortimentu zboží.

Výše naznačené otázky s touto problematikou spojené a možná naznačená řešení ukazují na nezbytnost dané otevřené otázky předvídat, a je-li to právně možné, dopředu si vhodnou formou upravit ve stanovách pravidla pro určení a vyplacení nepeněžitěho plnění akcionářům tak, aby se předešlo možným nepříznivým dopadům neřešených otázek jak pro společnost, tak pro její akcionáře. Je totiž zcela evidentní, že pouze mechanické uvedení přípustnosti nepeněžitěho plnění podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích ve stanovách je zcela nepostačující a může vést ke značným právním problémům. ❖

24 J. Dědič, J. Lasák in J. Lasák, J. Dědič, J. Pokorná, Z. Čáp a kol., op. cit. sub 10, str. 1521.

ZIZLAVSKY > 30 let

**Preventivní
restrukturalizace**

praktická řešení
hrozícího úpadku

zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

inzerce

K odlišným názorům obviněného a obhájce na sjednání dohody o vině a trestu

V následujícím článku se zabývám odlišnými názory obviněného a jeho obhájce na sjednání dohody o vině a trestu, které se nezdá objevují v praxi. Zejména se zaměřuji na to, zda obhájce pouze musí vzít na vědomí, že obviněný chce sjednat dohodu o vině a trestu se státním zástupcem, nebo zda je nezbytné, aby vyjádřil svůj odlišný názor v případech, kdy je schopen se znalostí věci zdůvodnit, že uzavření této dohody není v zájmu jeho klienta.

Doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc.,

je expertem na trestní právo, působil jako advokát a vysokoškolský pedagog.

V článku reaguji na příspěvek JUDr. Tomáše Sokola uveřejněný v Bulletinu advokacie č. 3/2023 a nazvaný *Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu*. Autor v něm nejdříve rozebral protikladné názory na možnost uzavírání dohody o vině a trestu. Uvedl, že dle jedné části odborné veřejnosti je možné uzavřít tuto dohodu, jen pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, tedy po splnění podmínek dle § 175a tr. řádu. Další odborníci ale usuzují, že ze stejné legislativní úpravy lze dojít k závěru, že tuto dohodu lze uzavřít již dříve. V závěru doktor Sokol uvedl, že „pokud někdo může zcela svobodně rozhodnout o svém osudu tak, že odmítne lékařskou péči a raději zemře, nevidím naprosto žádný důvod, proč by nemohl podobným způsobem rozhodnout o tom, jaký bude jeho další osud v trestním řízení“.¹

Lze zahájit jednání o dohodě o vině a trestu dle poznatků obviněného?

Možnosti pro uzavírání dohody o vině a trestu (dále také „DOVT“) jsou legislativně upraveny v § 175a odst. 1 větě první tr. řádu: „Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu.“ Proto *de lege lata* jakýkoli jiný výklad, který umožňuje nebo doporučuje sjednání dohody o vině a trestu v průběhu vyšetřování nebo na jeho počátku,

v době, kdy nejsou známy výsledky vyšetřování, není v souladu s § 175a tr. řádu.

Autoři Beckova komentáře k trestnímu řádu uvedli: „**Obviněný a obhájce před sjednáním dohody o vině a trestu musejí mít možnost seznámit se se všemi důkazy svědčícími v jejich neprospěch, aby věděli, jak závažné usvědčující důkazy orgány činné v přípravném řízení vyhledaly a zajistily, nakořím je pozice obviněného v případném hlavním líčení za takové důkazní situace beznadějná ve vztahu k možnému zprošťujícímu rozsudku. Tím se zajiřuje, aby obviněný mohl učinit skutečně kvalifikovaný informovaný souhlas s dohodou o vině a trestu, a to nejen pokud jde o otázky viny, ale též výběru druhu trestu a jeho výměry, výroku o náhradě škody, odčinění nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, či výroku o ochranném opatření. Není možno části spisu skrývat, důležité informace, které mohou ovlivnit rozhodování obviněného, zda přistoupí na sjednání dohody o vině a trestu, zamlčovat, zamlžovat, či dokonce pouze jimi hrozit, aniž by byly obsaženy ve spise.**“²

S výše uvedeným názorem se ztotožňuji, protože se opírá o § 175a odst. 1 větu první tr. řádu a po splnění zde uvedených podmínek může obviněný podle výsledků vyšetřování kvalifikovaně souhlasit s jednáním o dohodě o vině a trestu. To by však neměl učinit na počátku vyšetřování, kdy má k dispozici zásadně jen usnesení o zahájení trestního stíhání, v němž jsou jen nebo převážně pouze důkazy a další skutečnosti v jeho neprospěch, zjiřtšené řetřením dle § 158 a nář. tr. řádu.

Není-li vyhověno řádosti obhajoby o nahlédnutí do spisu, je obviněný výrazně znevýhodněn před orgány činnými v přípravném řízení, neboť na rozdíl od nich nezná obsah spisu. V důsledku toho nezná usvědčující důkazy, které vyhledaly policejní orgány postupem před zahájením trestního stíhání. V této situaci, kdy obviněný z usnesení o zahájení trestního stíhání zná jen důkazy ve svůj neprospěch, tak netuří, jaké budou výsledky vyšetřování. Proto by neměl souhlasit s jednáním o dohodě o vině a trestu, a to ani když mu to navrhuje státní zástupce a nezdá také policejní orgán. Takový souhlas s jednáním o DOVT by měl dát až poté, co budou ve vyšetřování provedeny všechny dostupné důkazy, tedy budou známy výsledky vyšetřování, které by odůvodňovaly podání obřaloby a v hlavním líčení by znemožňovaly, aby soud dospěl ke zprošťujícímu rozsudku. To plyne z § 175a odst. 1 tr. řádu, i z citovaného Beckova komentáře k trestnímu řádu.

Dříve než státní zástupce vyzve obviněného k jednání o DOVT, měl by posoudit, zda policejní orgán opatřil ve vyšetřování všech-

1 T. Sokol: Dohoda o vině a trestu jako kvadratura kruhu, Bulletin advokacie č. 3/2023, str. 21.

2 P. Šámal a kol.: Trestní řád II. § 157 až 314s, Komentář, 7. vyd., C. H. Beck, Praha 2013, str. 2271.

ny nezbytné důkazy, a vyhodnotit je v souladu s § 2 odst. 6 tr. řádu, tedy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností jednotlivě i v jejich souhrnu. **Pokud státní zástupce navrhuje jednání o DOVT na počátku vyšetřování, pak své vnitřní přesvědčení může prokázat jen na základě šetření, tzn. postupu před zahájením trestního stíhání dle hlavy deváté, nikoli podle výsledků vyšetřování dle hlavy desáté, jak mu ukládá § 175a odst. 1 tr. řádu.**

K odlišným názorům na sjednání DOVT

JUDr. Sokol uvedl: „Podle mého názoru je především třeba k hodnocení podmínek pro uzavření DOVT přistupovat méně formálně, protože nejde ani tak o to, zda jsou důkazy provedeny procesně relevantním způsobem, ale zda existují informace (poznatky, indicie), které mají orgány činné v trestním řízení k dispozici a na jejichž základě se, kromě jiného, již formuluje vyšetřovací plán. Takže si lze také učinit představu o možném dalším průběhu a očekávaném výsledku trestního stíhání. Díky tomu si i vytvořit dostatečný podklad pro případné jednání o DOVT. Samozřejmě, že jde o vysoce individuální záležitost, ale opět je třeba připomenout, že v řadě trestních věcí obě strany disponují celou řadou informací, které nejsou formulovány nebo prezentovány ve formě procesních důkazů. Ale z pohledu těchto zainteresovaných osob mají dostatečnou váhu a přesvědčivost.“³

Otázkou je, na základě jakých informací může obhájce na počátku nebo v průběhu trestního stíhání provést analýzu situace a dovodit, do jaké míry je pravděpodobné prokázání trestného činu, pro který je obviněný stíhán. V praxi má obhajoba po obvinění klienta k dispozici zásadně jen usnesení o zahájení trestního stíhání, někdy i záznam o jeho podání vysvětlení, a kromě toho reakci obviněného na obvinění. At již obviněný trestnou činností popsanou v usnesení před obhájcem popírá, nebo doznává, nemůže obhájce posoudit situaci bez znalosti spisu.

Pokud policejní orgán ani státní zástupce neumožní obhájci nahlédnutí do spisu, tak nemůže analyzovat situaci, protože poznatky získané od obviněného může konfrontovat jen se sděleným obviněním, nikoli s důkazy a dalšími skutečnostmi obsaženými ve spisu v průběhu šetření konaného postupem před zahájením trestního stíhání. Na počátku trestního stíhání nemůže obhájce doporučit obviněnému uzavření dohody o vině a trestu, pokud nezná výsledky provedení šetření, nýbrž pouze to, co z nich uvedl policejní orgán do usnesení o zahájení trestního stíhání, a to výběrově tak, aby byl schopen toto usnesení odůvodnit. Proto policejní orgán i dozorcující státní zástupce v praxi většinou oddalují okamžik, kdy umožní obviněnému nebo jeho obhájci nahlédnutí do spisu, což umožní obhájce dospět k odůvodněné analýze existující situace. Před nahlédnutím do spisu to však je možné jen výjimečně.

Netuším, jak by mohl obhájce spolehlivě zjistit, zda orgány činné v přípravném řízení mají k dispozici informace (poznatky, indicie), na jejichž základě se kromě jiného formuluje plán vyšetřování. Mnozí obhájci mají po desítkách let praxe bezproblémové vztahy s policejními orgány a státními zástupci. To však neznamená, že se jich mohou dotazovat na jejich poznatky a indicie. Bez znalosti spisu mohou vycházet jen z usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu, z poznatků od klienta a z úkonů provedených v průběhu vyšetřování.

JUDr. Sokol uvádí, že „obviněný má či může mít možnost reálně posoudit svoji situaci“.⁴ S tím lze souhlasit. **Otázkou však je, jak může obhájce zjistit, zda obviněný posuzuje svoji situaci reálně,**

nebo jen podléhá pesimismu ze sděleného obvinění, v němž ve směr nejsou uvedeny skutečnosti v jeho prospěch, nýbrž jen skutečnosti, které jej usvědčují. Mnozí obvinění jsou schopni posoudit svoji situaci, problém je však v tom, že bez znalosti obsahu spisu obhájce neví, zda toto posouzení od obviněného je pravdivé, vymyšlené nebo účelově zkreslené.

V § 175a tr. řádu se neuvádí možnost, aby státní zástupce zahájil jednání o DOVT jen na základě výsledku prověřování, nýbrž až na základě výsledků vyšetřování. Pokud se při úvahách o DOVT, stejně jako i v metodickém pokynu Nejvyššího státního zastupitelství, vychází jen z výsledků první fáze přípravného řízení, potom to je v rozporu s § 175a odst. 1 tr. řádu.

JUDr. Sokol při polemice se mnou uvedl: „Věcně správná je reakce autora, podle níž, pokud se státní zástupci zaměřují na DOVT na počátku vyšetřování, potom (v rozporu s § 175a odst. 1 tr. řádu) nevycházejí z výsledků vyšetřování, nýbrž jen z poznatků z první fáze přípravného řízení, tedy z šetření konaného před zahájením trestního stíhání. Podle autora ovšem § 175a odst. 1 tr. řádu neopravňuje státního zástupce k zahájení jednání o DOVT jen na základě výsledku prověřování, nýbrž až podle výsledků vyšetřování. S tím už bych souhlasit nemohl. Znamená to, že pokud prověřování neproběhlo, není možné až do doby, kdy je důkazní situace známa z výsledků vyšetřování, DOVT uzavřít.“⁵

Takto autor citovaného názoru nesohlasí nejen se mnou, nýbrž ani s § 175a odst. 1 větou první tr. řádu, dle něhož lze zahájit jednání o DOVT, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. **Podstatné je, že tato právní úprava nedává státnímu zástupci možnost zahájit jednání o DOVT s obviněným pouze po posouzení postupu před zahájením trestního stíhání dle § 158 a násl. tr. řádu, o němž obhajoba, na rozdíl od orgánů činných v přípravném řízení, není informována.** Ust. § 175a odst. 1 tr. řádu neopravňuje k zahájení jednání o DOVT na základě výsledku prověřování, nýbrž až podle výsledků vyšetřování.

Pokud se neuskutečnilo prověřování, není důvod, aby obviněný zahájil jednání o DOVT se státním zástupcem. V usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu se nejednou u trestného činu proti životu a zdraví uvádí, že „k obvinění osoby XY došlo po jejím zadržení na místě činu s nožem v ruce...“, nebo u majetkového trestného činu „k obvinění ZZ došlo poté, co byl zadržen s věcmi odcizenými osobě AB“. V těchto i v mnoha dalších případech, kdy dochází ke sdělení obvinění podezřelé osobě krátce po jejím zadržení, bez postupu dle hlavy deváté trestního řádu, by neměl obhájce doporučit obviněnému jednání o DOVT, protože nemusí být pachatelem, jak předpokládá policejní orgán, nýbrž svědkem, který se náhodně vyskytl na místě činu. V těchto případech je nepochybné, že se skutek stal, i to, že tento skutek je trestným činem, avšak nelze dostatečně odůvodnit podezření, že jej spáchal obviněný, i když jej policejní orgány podle prvotních poznatků považují za nepochybnitelné. Proto obhájce nemůže doporučit obviněnému bez znalosti spisu pořízeného v průběhu prověřování, aby jednal se státním zástupcem o DOVT, protože nejsou splněny podmínky uvedené v § 175a odst. 1 tr. řádu. Obhájce také nemůže souhlasit s názorem obviněného, který chce iniciovat jednání se státním zástupcem za účelem sjednání této dohody.

³ Op. cit. sub 1, str. 18 a násl.

⁴ Tamtéž, str. 18.

⁵ Tamtéž, str. 17-18.

Jak je úloha obhájce při vyvažování rovnosti stran?

Autoři publikace *Advokátní právo*⁶ uvedli, že ve věcech trestních stojí v průběhu vyšetřování na jedné straně státní zástupce a policejní orgán se všemi represivními složkami, včetně odborných útvarů, a na druhé straně obviněný (osoba, proti níž se řízení vede), jehož jedinou oporou je obhájce. **Formální rovnost stran, jak vyplývá z trestního řádu, však faktickou rovností není,** zejména přihlídneme-li k informační asymetrii provádějící předprocesní i procesní část trestního řízení. Zásada uvedená v § 2 odst. 5 tr. řádu, dle níž orgány činné v trestním řízení objasňují i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede, je spíše proklamací než praxí, se kterou se advokáti pravidelně setkávají. **Proto je úloha obhájce při vyvažování rovnosti stran mimořádně důležitá.**

Výše uvedený názor renomovaných autorů platí nejenom na počátku trestního stíhání, nýbrž i v jeho průběhu, a to zejména v případech, kdy obviněný projeví zájem o sjednání DOVT, ať již sám, nebo na návrh státního zástupce, příp. na základě doporučení policejního orgánu konajícího vyšetřování, který má stejně jako státní zástupce zájem na urychlení vyšetřování. Pokud se shodují pro obviněného nepříznivé názory orgánů činných v přípravném řízení, pak již na počátku či v průběhu vyšetřování může obviněný považovat důkazní situaci za beznadějnou. Proto by obviněný a jeho obhájce měli mít před jednáním o DOVT možnost seznámit se nejen se všemi důkazy svědčícími v jejich neprospěch, nýbrž i s důkazy ve prospěch, aby mohli posoudit důkazní situaci. Jen za tohoto předpokladu může obviněný navrhnout státnímu zástupci jednání o DOVT nebo souhlasit s takovým návrhem státního zástupce, i když ještě nejsou známy všechny výsledky vyšetřování. Pokud obhajoba nezná kromě důkazů v neprospěch i důkazy ve prospěch, nemůže obhájce podpořit názor obviněného, který chce navrhnout státnímu zástupci sjednání DOVT.

K uzavření DOVT a vztahu obhájce a obviněného

Podle názoru JUDr. Sokola „*klient může dospět k závěru, že z celé řady důvodů, které ani nemusí sdělovat svému obhájci, protože není*

6 J. Svejčkovský, A. Macková, M. Vychopeň a kol.: *Advokátní právo*, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2017, str. 164.

7 Op. cit. sub 1, str. 15.

8 Viz § 34 a násl. zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

9 Op. cit. sub 1, str. 16.

10 V praxi dochází k tomu, že se obviněný v případě nutné obhajoby vzdá obhájce dle § 36b odst. 1 tr. řádu, a to pro neshody s obhájcem, nejednou i ohledně vhodnosti jednání o dohodě o vině a trestu, přesto si následně, v řízení před soudem obhájce zvolil nebo požádá o jeho ustanovení. Takto sami obvinění dokladují, že jejich rozhodnutí o vzdání se obhájce bylo nepromyšlené, unáhlené, motivované snahou ušetřit na obhajobě, nesouhlasem s názorem obhájce na DOVT či jinými subjektivními důvody. Přesto mohou být důsledky pro obhajobu naprosto nevratné. Nic na tom nezmění tvrzení obžalovaného před soudem, že rozhodnutí o vzdání se obhájce bylo nepromyšlené, a proto nebyl schopen se sám hájit tak, jak by to činil obhájce, pokud by jej měl. Srov. blíže: P. Vantuch: *Možnost obviněného vzdát se obhájce a důsledky pro obhajobu*, *Bulletin advokacie* č. 5/2019, str. 44.

11 Srov. blíže: Zpráva o činnosti státního zastupitelství v roce 2022, ze dne 22. 6. 2023, sp. zn. 4 NZN 501/2023, str. 31-36. Plná elektronická verze cit. zprávy je dostupná na webové adrese verejnazaloba.cz/zprava-2022.

jeho povinností mu cokoli vysvětlovat, že pro něj bude výhodnější uzavřít DOVT“⁷. Dále autor opakovaně připomíná právo pacienta rozhodnout, zda se bude léčit nebo ne, a to včetně fatálního důsledku.⁸ V této souvislosti pokládá otázku, **proč by přes veškerá rizika DOVT, která je uzavírána dříve, nemělo být především právem obviněného rozhodnout se, jak dál ve své trestní věci postupovat.**

Citovaný autor dále uvedl: „*Za sebe již nyní mohu říci, že i s vědomím rizik, která jsou či mohou být spojena s DOVT uzavřenou v rané fázi trestního řízení, jsem přesvědčen, že prioritou by měla mít vůle obviněného. Samozřejmě vůle svobodná, neovlivněná nátlakem a projevem na základě informací, které obviněný považuje za dostatečné. V tom je zřejmě jedna z podstat problémů. Tvrzení, že k DOVT nelze přistoupit dříve, než je, zjednodušeně řečeno, důkazní situace jasná, preferuje objektivně zjištělou situaci. Podle mne je ale zásadní to, jak na věc nahlíží obviněný. A samozřejmě i státní zástupce. Soud by měl, až na výjimky zjevně extrémních ujednání, tento fakt dohody respektovat. V této souvislosti poznamenávám, že zmíněná informovanost, anebo též informovaný souhlas s uzavřením DOVT, by se s jistou dávkou fantazie dala přirovnat k informovanému souhlasu, který je významným instrumentem ve zdravotnickém právu a ve zdravotnické praxi.*“⁹

Podle autora citovaného názoru je podstatné, jak na věc nahlíží obviněný, a to i v případech, že důkazní situace není obhajobě jasná, třeba jen proto, že jí nebylo umožněno nahlédnutí do spisu, a proto neví, zda kromě důkazů v neprospěch obviněného, uvedených v usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu, ve spisu jsou či naopak nejsou také důkazy ve prospěch obviněného. Proto považuje za možné, aby obviněný uzavřel DOVT se státním zástupcem dříve, než řízení dospěje do stadia alespoň základní sumarizace důkazů, přičemž nemá povinnost svému obhájci cokoli vysvětlovat, a to jen proto, že si to sám přeje.

Kdy je rozhodující vůle obviněného?

S výše citovaným názorem, že při rozhodování o DOVT by měla mít prioritu vůle obviněného, lze souhlasit, pokud se obviněný hájí sám, tedy nejde-li o případ nutné obhajoby (nebo o případ, kdy obviněný využije možnost vzdát se obhájce dle § 36b tr. řádu).¹⁰ Pak může obviněný vycházet jen ze svého názoru.

Pokud se obviněný hájí sám, pak je výlučně na něm, zda sjedná se státním zástupcem DOVT a prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, jak požaduje podmínka stanovená v § 175a odst. 1 tr. řádu, a to třeba i v případě, že tento skutek nespáchal.

Nepochybně je právem obviněného rozhodnout se, jak ve své trestní věci postupovat. Hájí-li se obviněný sám, ani nevyužije poradu *ad hoc* s advokátem, tak vesměs vychází jen z usnesení o zahájení trestního stíhání a z poučení o DOVT poskytnutého vyslyšajícím policejním orgánem, příp. z návrhu státního zástupce.

Značný vliv na obviněné mají i informace z českých sdělovacích prostředků, na jejichž základě považují mnozí obvinění DOVT se státním zástupcem za zcela běžnou. Také z řady filmů a televizních seriálů z USA i z dalších států mnozí obvinění v ČR dovozují, že jim v podstatě nic nebrání v uzavření DOVT, pokud si ji sami přejí. Přitom **v současnosti sjednává DOVT v průběhu vyšetřování méně než jedno procento obviněných.**¹¹

V roce 2022 dosáhl počet stíhaných osob a osob, proti nimž bylo vedeno zkrácené přípravné řízení, 68 421 a z nich 632 sjednalo se státním zástupcem DOVT, což činí 0,9 % stíhaných osob a osob,

proti nimž bylo vedeno zkrácené přípravné řízení. Tzn., že DOVT sjednala v roce 2022 se státním zástupcem jedna ze 100 stíhaných osob a osob, proti nimž bylo vedeno zkrácené přípravné řízení. Z toho plyne, že **sjednání DOVT není v praxi běžné, nýbrž spíše výjimečné.**

Právním obviněného, který se hájí bez obhájce, je rozhodnout se sám, jak dál ve své trestní věci postupovat, tedy zda sjednat DOVT, přestože mu nejsou známy výsledky vyšetřování, a proto není dostatečně prokázán závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal právě on jako obviněný (§ 175a odst. 1 věta první tr. řádu).

Může mít prioritu vůle obviněného, který má obhájce?

Pokud obviněného obhájce v průběhu vyšetřování obhájce, pak je před skončením vyšetřování (§ 175a odst. 1 věta první tr. řádu), či alespoň bez základní sumarizace důkazů v průběhu vyšetřování situace výrazně složitější. Na rozdíl od obviněného nemůže obhájce pominout dvě podmínky sjednání DOVT, tedy že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení (§ 175a odst. 3 věta první tr. řádu). **Obhájce nemůže pouze vzít na vědomí, jak svoji situaci posuzuje obviněný.** Je potřebné, aby obhájce vycházel z objektivně zjistitelné situace, kterou pak musí nastínit obviněnému. Na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků vyšetřování přitom o pravdivosti prohlášení obviněného o spáchání skutku nesmí vznikat důvodné pochybnosti, které by neměl mít zejména obhájce. Pokud obviněný chce již po přečtení usnesení o zahájení trestního stíhání jednat se státním zástupcem o DOVT, i když obhajoba nezná obsah spisu ani důkazy ve prospěch obviněného, měl by obhájce reagovat na klientův názor i na jeho výslovný pokyn s respektem. Následně by však měl vyjádřit svůj názor, včetně pochybností nad unáhlenou a nepromyšlenou snahou obviněného o sjednání DOVT.

Nelze pominout, že DOVT sjednává státní zástupce s obviněným, a pokud jde o nutnou obhajobu, také za přítomnosti obhájce (§ 175a odst. 3 věta druhá tr. řádu). Pokud má obhájce pochybnosti o prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, neměl by vzít na vědomí vůli obviněného ani jeho pokyn bez své reakce a vyjádření kvalifikovaného názoru, stejně jako lékař nemůže ponechat bez reakce rozhodnutí pacienta, že se nechce léčit, a musí znovu uvést názory zdůvodňující potřebu léčby.

Klíčovou otázkou je, **co má činit obhájce, když má pochybnosti o prospěšnosti sjednání DOVT obviněným.** Odpověď na tuto otázku poskytuje § 16 odst. 2 zák. o advokacii a komentář k němu.

Podle § 16 odst. 2 zák. o advokacii je advokát při výkonu advokacie povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.

Beckův komentář k zákonu o advokacii pak uvádí: „V mezích právních předpisů je advokát povinen důsledně uplatňovat ve prospěch klienta a k prosazení jeho oprávněných zájmů veškeré zákonné prostředky, které v konkrétním případě považuje za prospěšné. I v tomto případě může docházet k jistému rozporu mezi požadavky klienta a záměry advokáta při postupu v klientské věci. **Pokyn klienta k uplatnění určitého procesního kroku sice není v rozporu**

s právním nebo stavovským předpisem, avšak advokát má za to, že z taktických či jiných důvodů není momentálně takový krok pro klienta prospěšný. V takové situaci bude záležet na advokátovi, aby kvalifikovaně a srozumitelně vysvětlil klientovi důvody, proč jím požadovaný krok nedoporučuje použít a jaké následky pro klientovu věc to může mít. Trvá-li v tomto případě klient i nadále na svém pokynu, může to být v některých případech považováno za narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem, tedy rovněž za důvod pro vypovězení smlouvy o poskytování právních služeb advokátem nebo pro žádost advokáta o zrušení jeho ustanovení či určení k poskytování právních služeb (§ 20 odst. 1 věta první zák. o advokacii). Pokud však rozpor mezi pohledem advokáta a klienta na věc není takové intenzity, aby šlo o narušení nezbytné důvěry mezi nimi, je advokát povinen pokyn klienta respektovat. Měl by však prokazatelně klienta výše uvedeným způsobem poučit a mít potvrzené stanovisko klienta, že přes uvedené poučení na svém pokynu trvá.“¹²

Vzhledem k tomu, že dle § 16 odst. 2 zák. o advokacii je obhájce při výkonu obhajoby povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné, je žádoucí, aby vyjádřil svůj vlastní názor i na sjednání DOVT. Nejednou je v praxi obviněný pro urychlené sjednání této dohody se státním zástupcem, i když důkazní situace není jasná. **Obhájce by neměl podpořit ani akceptovat klientův názor, zejména má-li pochybnosti o tom, zda obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán. Pak nemůže mít bezmeznou prioritu vůle obviněného,** i když je projevená na základě jemu dostupných či poskytnutých informací, které ze svého subjektivního pohledu považuje za dostatečné. Obhájce by neměl v této situaci preferovat názor obviněného před objektivně zjištěnou situací. Dříve než obhájce splní pokyn klienta a začne jednat se státním zástupcem o DOVT, měl by sdělit klientovi svůj názor vycházející z § 175a tr. řádu.

V praxi většina obhájců vysvětlí obviněnému, který chce sjednat DOVT na počátku či v průběhu vyšetřování, že ještě nezačaly nebo dosud probíhají výslechy svědků a konají se další úkony, a proto je jednání o dohodě předčasné. Zásadní význam má přístup obhájce k obviněnému. **Obhájce by neměl odmítat názor klienta, který chce sjednat DOVT, nýbrž by se k němu měl kvalifikovaně vyjádřit se znalostí věci.** Pokud obhájce srozumitelně a trpělivě vysvětlí klientovi, že nezná obsah spisu, že důkazy dosud neprokazují, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a proto mu nedoporučuje jednat o dohodě se státním zástupcem, nezřídka se obviněný zamyslí nad názorem obhájce a přehodnotí svůj postoj, a to po zvážení skutečností, jež by bez objasnění od obhájce nevěděl.

Mnohdy klient tvrdí obhájci, že o možnostech i důsledcích sjednání DOVT se státním zástupcem ví vše potřebné, protože před prvním výslechem, k němuž se dostavil sám, byl podrobně poučen vyslyšajícím policejním orgánem (§ 91 odst. 1 tr. řádu). Při poradě obhajoby se pak ukáže, že obviněný se chce vyhnout projednávání věci v hlavním líčení. Proto jej zaujala možnost, že po sjednání DOVT se státním zástupcem a jejím schválení soudem se vzdá práva na projednání věci v hlavním líčení. To je důvodem, proč chce prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, i když to důkazy dosud neprokazují, nebo to prokazují jen některé důkazy, které byly provedeny.

12 J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kol.: Zákon o advokacii, Komentář, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2012, str. 107.

Zásadou srozumitelných argumentů od obhájce se obviněný nezřídká zamyslí nad skutečnou důkazní situací, a proto přehodnotí svůj postoj a vyčká, zda v souladu s § 175a odst. 1 tr. řádu výsledky vyšetřování prokážou závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal právě on jako obviněný.

Jindy obviněný sdělí obhájci, že od vyslyšajícího policejního orgánu ví, že státní zástupce „je ochoten“ sjednat DOVT, a proto chce využít této možnosti, která je pro něj podle sdělení policejního orgánu velmi výhodná. Proto zvažuje souhlas s dohodou, aby se nemusel podrobit pro něj nepřijemnému a časově náročnému vyšetřování a následně i hlavnímu líčení za účasti veřejnosti, avšak nehovoří o tom, zda spáchal skutek, pro který je stíhán.

Existuje také mnoho dalších subjektivních důvodů, které obviněnému dávají impuls k jednání o dohodě na počátku či v průběhu vyšetřování, a to bez ohledu na úpravu obsaženou v § 175a odst. 1 větě první tr. řádu.

DOVT bez přítomnosti obhájce

Od 1. 9. 2012 až do 31. 8. 2020 mohl obviněný sjednat DOVT vždy jen za přítomnosti obhájce. Po novele trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. má od 1. 9. 2020 ust. § 175a odst. 3 věta druhá toto znění: „Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným. Jde-li o případ nutné obhajoby, sjednává státní zástupce dohodu o vině a trestu s obviněným také za přítomnosti obhájce.“

Důsledkem této úpravy je stav, že **nejde-li o nutnou obhajobu, může s účinností od 1. 9. 2020 státní zástupce sjednat s obviněným DOVT bez přítomnosti obhájce, a není v tom spatřováno porušení práva obviněného na obhajobu.**¹³ V důsledku této úpravy se stává, že obviněný, i když má obhájce a nejedná se o nutnou obhajobu, sjednává DOVT nejen bez přítomnosti obhájce, nýbrž i bez porady s ním o možnosti tohoto alternativního řešení věci.

Má obhájce zaznamenat nesouhlas s názorem obviněného?

Když obviněný souhlasí s jednáním o DOVT, příp. je sám navrhl, pak není vhodné, aby obhájce přítomný jednání o dohodě, jde-li o nutnou obhajobu, vyjadřoval v průběhu jednání nesouhlas s jejím sjednáním. Svůj názor měl obhájce vyjádřit jen při poradách s klientem. Někteří obvinění však i po pečlivém vysvětlení od obhájce trvají na sjednání DOVT se státním zástupcem, i když zatím neznají výsledky dokazování a netuší, kdy skončí vyšetřování. Pak podle obhájce došlo k narušení důvěry mezi ním a klientem, a proto mu obhájce vypoví smlouvu o poskytování právních služeb.¹⁴ Následně, jde-li o nutnou obhajobu, si pak musí obviněný zvolit jiného obhájce nebo mu musí být ustanoven, příp. určen Komorou.

Obhájce nejednou vypoví klientovi smlouvu o poskytování

¹³ Do 31. 8. 2020 mohl státní zástupce sjednat s obviněným DOVT pouze za přítomnosti obhájce, a to ve všech případech, i když nešlo o nutnou obhajobu dle § 36, 36a tr. řádu. Pokud se k jednání o dohodě dostavil obviněný bez obhájce, bylo v tom spatřováno porušení práva obviněného na obhajobu a k jednání nemohlo dojít.

¹⁴ Jen výjimečně žádají obhájci soud o zrušení svého ustanovení nebo Komoru o zrušení určení k poskytování právních služeb (§ 20 odst. 1 věta první zák. o advokacii), protože soud to zásadně nepovažuje za důvod zrušení ustanovení obhájce a Komora by v tom nemusela sledovat důvod ke zrušení určení advokáta.

¹⁵ Op. cit. sub 2, str. 2264.

právních služeb i tehdy, když nejde o nutnou obhajobu, protože není ochoten účastnit se jednání o DOVT se státním zástupcem, s jejímž sjednáním nesouhlasí, zejména pokud se opírá o nepravdivé nebo diskutabilní prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán. V takových případech nechce obhájce asistovat u sjednávání dohody, protože ji nechce kritizovat, i když s jejím uzavřením nesouhlasí.

Obhájci ale vesměs respektují právo obviněného jednat způsobem, který podle svého přesvědčení považuje za prospěšný, a nadále jej obhajují, i když se na postupu obhajoby neshodli. Pak je však vhodné, když rozpor mezi pohledem obhájce a obviněného, včetně poučení klienta o předčasnosti nebo nevhodnosti uzavření DOVT na počátku či v průběhu vyšetřování, obhájce zadokumentuje záznamem v klientském spisu. V něm by nemělo chybět ani stanovisko klienta, že i po podrobném poučení od obhájce chce se státním zástupcem sjednat DOVT, i když nejsou známy výsledky vyšetřování.

Obhájce nemůže pominout problematický vztah institutu DOVT k zásadě zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. řádu). „Není možno dosáhnout dohody o vině a trestu na základě pouhého doznání obviněného, aniž by zde byla základní skutková zjištění prokazující, že se stal skutek, pro nějž je obviněný stíhán (resp. z jehož spáchání je podezříván), že jej spáchal obviněný (resp. podezřelý), že má veškeré znaky trestného činu a že je za něj obviněný (podezřelý) trestně odpovědný.“¹⁵ Pokud obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pak stejně, jako když se dozná ke spáchání trestného činu, lze mít důvodné pochybnosti o tom, že policejní orgán učinil základní skutková zjištění prokazující, že obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán.

Obhájce nemůže pominout ani zásadu vyhledávací (§ 2 odst. 5 tr. řádu), dle níž **doznání obviněného nezabavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.** Proto orgány činné v přípravném řízení musejí objasňovat způsobem uvedeným v tomto zákoně, a to i bez návrhu stran, stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. Vzhledem k tomu je doznání obviněného k trestné činnosti nezabavuje povinnosti přezkoumat všechny okolnosti případu. Pokud však obviněný učiní prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, tak policejní orgán vesměs neověřuje pravdivost tohoto prohlášení, a proto také nevyhledává a neprovádí důkazy tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.

Nejčastěji obhájci uvedou do klientského spisu pouze stručný záznam o poučení klienta, jemuž nedoporučili uzavření DOVT, avšak klient toto doporučení neakceptoval a sám navrhl sjednání této dohody nebo souhlasil s návrhem státního zástupce na její sjednání. Pokud v takovém záznamu chybí odůvodnění doporučení daného obhájcem, nevylučuje to pozdější kontroverze mezi obhájcem a obviněným, příp. i stížnost klienta ke Komore, jejíž šance na úspěch je tím větší, čím je záznam obhájce v klientském spisu stručnější a s nedostatečným odůvodněním.

Osvědčuje se, když obhájce v záznamu do klientského spisu uvede alespoň obsah doporučení, které dal klientovi, stejně jako stanovisko klienta, že i po poučení od obhájce chce se státním zástupcem sjednat DOVT, i když nejsou známy výsledky dokazování (nebo ještě nejsou známy výsledky vyšetřování, jak to vyžaduje § 175a odst. 1 tr. řádu, nebo ještě neproběhly výsledky navrhovaných svědků ani další úkony). Kromě toho by v záznamu

obhájce nemělo chybět ani stanovisko klienta, že i po poučení od obhájce chce se státním zástupcem sjednat DOVT, a to přesto, že dosud nejsou známy výsledky vyšetřování. Nejvhodnější je, když toto stanovisko napíše klient vlastní rukou s podpisem i datem.

Může obviněný navrhnout DOVT bez obhájce?

Za podmínek uvedených v § 175a odst. 1 tr. řádu může státní zástupce zahájit jednání o DOVT na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu. Podstatné je, že „návrh na sjednání dohody o vině a trestu může obviněný učinit i bez obhájce“.¹⁶ Ust. § 175a tr. řádu nestanoví, co přesně by mělo být součástí takového návrhu, a proto s jeho formulováním má obviněný mnohdy problémy.

„Obviněný by se přitom měl nejprve informovat o možnostech své obhajoby a tomu pak následně přizpůsobit svůj návrh, jehož obsah by měl z taktických důvodů pečlivě zvažovat, jelikož musí nalézt kompromis mezi tím, aby státního zástupce k uzavření dohody o vině a trestu přiměl (resp. alespoň k jednání o ní), ale aby si zároveň zachoval také určitý prostor pro případné další vyjednávání.“¹⁷

Pokud obviněný nejednal s obhájcem ani ad hoc s advokátem, pak v návrhu státnímu zástupci mnohdy neuvádí ani prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, i když jde o základní podmínku sjednání dohody. Nemá-li obviněný obhájce, a přesto v návrhu adresovaném státnímu zástupci uvede, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a to výslovně s odkazem na § 175a odst. 3 větu první tr. řádu, pak je v této správné formulaci patrný vliv policejního orgánu konajícího vyšetřování na návrh podaný obviněným. Tak je tomu přesto, že praxe připouští, aby policejní orgán navrhl státnímu zástupci též sjednání DOVT (a to alespoň alternativně k návrhu na podání obžaloby).¹⁸

Má-li obviněný obhájce, který jménem klienta sepíše návrh na sjednání DOVT, pak obhájce zásadně respektuje podmínky dohody uvedené v § 175a odst. 3 tr. řádu a vychází z možností obhajoby obviněného.

Může obviněný sjednat DOVT před základní sumarizací důkazů?

JUDr. Sokol položil tuto otázku: „**Proč by DOVT nemohl obviněný uzavřít dříve, než řízení dospěje do stadia alespoň základní sumarizace důkazů, prostě proto, že on chce?** A státní zástupce s tím souhlasí. Přitom k tomu mohou obě strany mít velmi racionální důvody, mj. plynoucí ze značného a oprávněného zájmu o to, aby vyšetřování dále nepokračovalo.“¹⁹

De lege lata je při odpovědi na výše uvedenou otázku třeba vyjít z § 175a odst. 1 tr. řádu, kde se uvádí, cit.: „Jestliže **výsledky vyšetřování** dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu.“ Tak je tomu proto, že DOVT představuje další možný alternativní způsob zjednodušeného vyřízení některých trestních věcí. Při jejím využití dochází k významnému odchýlení od standardní podoby trestního řízení, a to zejména ve vztahu k obvyklému projednání věci v hlavním líčení, a to od 1. 9. 2012, kdy nabyla účinnosti novela trestního řádu provedená zákonem č. 193/2012 Sb. Aplikace tohoto institutu je pouze fakultativní a na sjednání DOVT tak ani při splnění všech nezbytných podmínek nemá obviněný nárok. Vždy tak bude

záviset pouze na uvážení státního zástupce, zda s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jednotlivých případů takový postup zvolí, či nikoli. To platí při skončení vyšetřování, stejně jako v jeho průběhu, pokud dosavadní výsledky ještě neskončeného vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, jinými slovy, pokud byla provedena základní sumarizace již provedených důkazů. Pak může obviněný chtít uzavřít DOVT se státním zástupcem a v takových případech je reálné, že ke sjednání dohody dojde. Výše jsem odůvodnil, že v případech, kdy se neuskutečnilo prověřování postupem dle § 158 a násl. tr. řádu, není důvod, aby obviněný zahájil jednání o DOVT se státním zástupcem, což v případě, že má obhájce, platí dvojnásob.

Neshledávám důvod k legislativní úpravě, která by dávala větší prostor pro uzavírání DOVT, což výše také odůvodňuji. Dříve než jsou známy výsledky vyšetřování, než je provedena sumarizace provedených důkazů, by neměl obviněný navrhnout sjednání DOVT ani dávat souhlas k jejímu sjednání. Pokud se hájí sám, tak to může učinit jen proto, že to záleží na jeho názoru. Má-li obviněný obhájce, pak by měl vždy objasnit klientovi úpravu obsaženou v § 175a odst. 1 tr. řádu, stejně jako podmínky stanovení dohody uvedené v § 175a odst. 3 tr. řádu a obviněný by to měl respektovat.

JUDr. Tomáš Sokol opakovaně vyjádřil „své přesvědčení, podle něhož pokud někdo může zcela svobodně rozhodnout o svém osudu tak, že odmítne lékařskou péči a raději zemře, nevidím naprosto žádný důvod, proč by nemohl podobným způsobem rozhodnout o tom, jaký bude jeho další osud v trestním řízení“.²⁰

Pokud však nejsou splněny podmínky DOVT uvedené v § 175a odst. 1, 3 tr. řádu, pak by její sjednání neměl obviněnému doporučit obhájce. Nelze pominout, že obviněný zmocňuje obhájce k tomu, aby mu v trestním řízení poskytl potřebnou odbornou právní pomoc a aby k tomu využíval všechny zákonné prostředky a způsoby obhajoby tak, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím aby přispíval ke správnému objasnění věci (§ 26 odst. 1 zák. o advokacii). To platí přesto, že existuje možnost sjednání DOVT.

Beckův komentář k trestnímu řádu uvedl významné výhrady proti institutu DOVT: „Jde především o nebezpečí zneužití institutu orgány činnými v trestním řízení, které by mohly chtít si zjednodušit práci za každou cenu... Obviněný, který ve skutečnosti žádný trestný čin nespáchal, tak může být pod předestřenou tíhou usvědčujících důkazů nucen k doznání viny, stojí před obtížnou volbou setrvání na plnohodnotném projednání s úhradou veškerých s tím spojených nákladů a s rizikem přísného potrestání, pokud se svou obhajobou neuspěje, nebo doznání něčeho, co nespáchal, avšak s vidinou mírného trestu.“²¹

Trestní řád a resortní předpis

V článku se zabývám odlišnými názory obviněného a obhájce na sjednání DOVT. Nemohu však pominout **důvody, proč**

16 A. Drašík, J. Fenyk a kol.: Trestní řád, Komentář, I. díl, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2017, str. 1309.

17 Tamtéž.

18 Op. cit. sub 2, str. 2264.

19 Op. cit. sub 1, str. 20.

20 Tamtéž, str. 21.

21 Op. cit. sub 2, str. 2262-2263.

se v praxi v otázce sjednávání DOVT v současnosti zásadně odlišují postoje obhájců od postojů státních zástupců.

Dřívější nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman vydal dne 3. 9. 2019 sjednací **Pokyn č. 9/2019 obecné povahy o postupu státních zástupců v trestním řízení, ve kterém jsou čl. 61 až 63 zaměřeny na DOVT.** Čl. 61 odst. 2 tohoto pokynu uvádí: „Před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce přezkoumá, zda výsledky přípravného řízení dostatečně prokazují, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.“ Zde je v pokynu uveden odkaz na § 175a odst. 1 větu první tr. řádu, kde se však používá pojem výsledky vyšetřování. Z cit. pokynu však lze dovodit, že státní zástupce může vyjít i z výsledků šetření postupem před zahájením trestního stíhání.

Dne 15. 7. 2021 pak nejvyšší státní zástupce Igor Stříž uvedl: „**Dohoda o vině a trestu by měla být uzavírána na samém počátku vyšetřování, aby ušetřila čas, prostředky.**“²² Tento názor měl zcela mimořádnou publicitu ve všech sdělovacích prostředcích a mnozí obvinění jím odůvodňovali před obhájci návrhy na sjednání dohody na počátku vyšetřování.

Dne 27. 1. 2023 zveřejnilo Nejvyšší státní zastupitelství **Metodiku k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu, sp. zn. 1 SL 111/2022,**²³ která si stanovila za cíl rozšířit jejich používání v aplikační praxi a sjednotit postup státních zástupců a obviněných při využívání těchto dohod. Na str. 10 metodiky je uvedeno: „Dohodu o vině a trestu lze fakticky sjednat již bezprostředně po zahájení trestního stíhání. S ohledem na právo obviněného seznámit se s podstatou obvinění a vyjádřit se k němu je nezbytné, aby sjednání dohody předcházelo standardnímu výsledku obviněného podle § 90 a násl. tr. řádu.“

Na str. 14-15 metodiky se pak uvádí: „**Dohodu v přípravném řízení lze sjednat v jakémkoli okamžiku po zahájení trestního stíhání až do skončení této fáze trestního řízení. Ke sjednání dohody může tedy dojít i ve fázi vyšetřování, které dosud nebylo skončeno a není úplné.** V takovém případě je věc předložena státnímu zástupci, aniž by proběhly úkony související se skončením vyšetřování podle § 166 tr. řádu. **Musí však být v dostatečné míře zjištěn skut-**

kový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Také není dotčeno právo obviněného nahlížet do spisu podle § 65 tr. řádu.“

Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu umožňuje státním zástupcům od 27. 1. 2023 sjednání DOVT s obviněným kdykoli po zahájení trestního stíhání, a to v případě, že je v dostatečné míře zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, poté co je obviněnému umožněno nahlédnutí do spisu.

Cit. metodika umožnila státnímu zástupci zahájit jednání o DOVT kdykoli po zahájení trestního stíhání, což státní zástupci mnohdy využívají, nikoli až na základě výsledků vyšetřování, jak stanoví § 175a odst. 1 tr. řádu.

Otázkou je, zda lze při sjednávání DOVT vycházet z § 175a tr. řádu, nebo z metodiky k postupu státních zástupců. V praxi státní zástupci převážně vycházejí ze zmíněné resortní metodiky, byť nadále často neumožňují obhájce nahlédnutí do spisu před sjednáním dohody, nýbrž až při jejím sjednání, což je nedostačující. Obhajoba, jak obvinění, tak obhájci, musejí při sjednávání DOVT vycházet z § 175a tr. řádu.

Podstatné je, že pokud státní zástupce navrhuje jednání o DOVT na počátku vyšetřování, pak své vnitřní přesvědčení může prokázat jen na základě šetření (prověřování), tzn. postupu před zahájením trestního stíhání dle hlavy deváté trestního řádu, nikoli podle výsledků vyšetřování dle hlavy desáté trestního řádu, jak mu v současnosti ukládá § 175a odst. 1 tr. řádu.

Sjednocení postupu při využívání dohod o vině a trestu mezi státními zástupci a obviněnými de lege lata brání zásadní nesoulad výše uvedené resortní metodiky státního zastupitelství s § 175a odst. 1 tr. řádu.

Zákonné podmínky pro jednání o DOVT by byly splněny pouze v případě, pokud by § 175a odst. 1 věta první tr. řádu měl *de lege ferenda* následující znění, v němž jsem tučně uvedl slova, která jsem doplnil: „**Jestliže výsledky šetření nebo vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu.**“

Závěr

Obhájce je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Obhájce však není vázán pokyny klienta, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, a o tom je povinen klienta přiměřeně poučit (§ 16 odst. 1 zák. o advokacii). V praxi může docházet k odlišnostem i k rozporům mezi názory obviněného a postoji obhájce ohledně sjednání dohody o vině a trestu. I když pokyn obviněného klienta ke sjednání dohody není v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, může obhájce zastávat názor, že takový krok není pro klienta prospěšný.

Pak záleží na obhájci, aby kvalifikovaně a srozumitelně vysvětlil obviněnému důvody, proč sjednání dohody o vině a trestu nedoporučuje a jaké následky pro klientovu věc může mít její uzavření. Teprve pokud obviněný odůvodněné názory obhájce vyslechne, avšak nehodlá se jimi řídit, může obviněný sjednat dohodu o vině a trestu bez ohledu na doporučení obhájce, příp. může dát obhájci pokyn ke sjednání dohody se státním zástupcem. O poradách obhájce s obviněným by měl být v klientském spisu podrobný záznam pro případ, že by obviněný po čase vytýkal obhájci, že nedokázal zabránit sjednání dohody o vině a trestu, i když s jejím uzavřením zásadně nesouhlasil. ❀

22 ČTK: Nový šéf žalobců bude pokračovat v podporování dohod o vině a trestu, 15. 7. 2021, <https://advokatnidenik.cz/2021/07/15/novy-sef-zalobcu-bude-podporovat-dohody-o-vine-trestu/>.

23 Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu, ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022, je veřejně dostupná pod odkazem: verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- změny zákonů
- zákony již ve znění k 1. 1. 2024
- kompletní soubor 31 zákonů

více na www.zpr.sagit.cz

inzerce

Je lepší při dopravní kontrole odmítnout, anebo se podrobit vyšetření na přítomnost návykových látek?

Všichni lidé, kteří jako řidiči vstupují do provozu na pozemních komunikacích, přebírají odpovědnost nejen za svůj vlastní život a zdraví, ale také za životy a zdraví ostatních účastníků silničního provozu. Proto by si měl každý řidič uvědomit, že pokud požije alkohol anebo jinou návykovou látku, tak by mu mělo být následné řízení motorového vozidla zcela zapovězeno. Je sice možné, že v budoucnu budou mít všechna nově vyrobená motorová vozidla povinně nainstalovaný alkoholový zámek, který neumožní opilému řidiči vozidlo vůbec nastartovat,¹ nicméně v současnosti lze jízdu motorovým vozidlem pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek bránit (vedle prevence takového jednání) zejména prováděním kontrol řidičů.

JUDr. Jan Řeháček

působí jako státní zástupce KSZ v Ústí nad Labem a na Policejní akademii ČR v Praze.

JUDr. Lucie Budayová, Ph.D.,

působí jako státní zástupkyně OSZ v Berouně a na Policejní akademii ČR v Praze.

K prokázání přítomnosti alkoholu anebo jiné návykové látky (nejčastěji se jedná o metamfetamin anebo THC) je však zásadně třeba, aby se řidič podrobil vyšetření na zjištění přítomnosti návykových látek (dechovým analyzátozem anebo rozбором krve). Stav vylučující způsobilost lze sice v určitých případech dovodit i na základě jiných důkazů, než je provedení dechové zkoušky či rozboru krve (např. výpověďmi svědků o chování řidiče, event. o jeho způsobu jízdy, zajištěním účtu za zkonsumované alkoholické nápoje z restaurace nebo opatřením lékařských zpráv),² nicméně je nutné připustit, že **odmítnutím vyšetření na přítomnost návykových látek se řidič většinou vyhne trestnímu postihu za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník** (dále „tr. zákoník“), **a bude postižen pouze za přestupek** podle § 125c odst. 1 písm. d) zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (dále jen „zákon o silničním provozu“).

Tato skutečnost je zjevně primárním důvodem, proč se každý den přibližně 20 řidičů motorových vozidel rozhodne odmítnout

vyšetření na přítomnost alkoholu nebo jiných návykových látek.³ Ponecháme nyní stranou úvahy, zda by *de lege ferenda* nemělo být odmítnutí vyšetření na přítomnost alkoholu anebo nealkoholových drog postaveno na roveň zjištění stavu vylučujícího způsobilost a posuzováno také jako trestný čin, jako je tomu např. na Slovensku,⁴ a budeme se zabývat tím, **zda je odmítnutí vyšetření na přítomnost návykových látek pro řidiče skutečně tak výhodné.**

Řízení pod vlivem alkoholu anebo jiné návykové látky a ve stavu vylučujícím způsobilost

Společným objektem skutkové podstaty přestupku spočívajícího v řízení vozidla nebo jízdy na zvířeti bezprostředně po požití alkoholického nápoje nebo po užití jiné návykové látky nebo v takové době po požití alkoholického nápoje nebo užití jiné návykové látky, po kterou je ještě pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky podle § 125c odst. 1 písm. b) zákona o silničním provozu [od 1. 1. 2024 se bude jednat o přestupek podle § 125c odst. 1 písm. c) zákona o silničním provozu], jakož i přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku, je zájem společnosti na tom, aby se provozu na pozemních komunikacích účastnily pouze osoby, které nejsou žádným způsobem ovlivněny alkoholem nebo jinými návykovými látkami.

1 Blíže např. zde: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/alkohol-v-krvi-auto-doprava_1806052333_per.

2 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn.

7 Tdo 1522/2019, anebo ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1334/2019.

3 Např. v roce 2022 se přes výzvu podle zvláštního právního předpisu odmítlo podrobit vyšetření, zda při řízení vozidla nebo jízdy na zvířeti nebyli ovlivněni alkoholem nebo jinou návykovou látkou, ačkoli takové vyšetření nebylo spojeno s nebezpečím pro jejich zdraví, přes 7 000 řidičů. Bližší informace jsou dispozici zde: [https://www.mdcr.cz/getattachment/Statistiky/Silnicni-doprava/Statistiky-k-bodovemu-hodnoceni/Statistiky-prestupku-a-trestnych-cinu/Statistiky-prestupku-a-trestnych-cinu-za-rok-2-\(7\)/Bodovane-prestupky-a-trestne-ciny.pdf.aspx](https://www.mdcr.cz/getattachment/Statistiky/Silnicni-doprava/Statistiky-k-bodovemu-hodnoceni/Statistiky-prestupku-a-trestnych-cinu/Statistiky-prestupku-a-trestnych-cinu-za-rok-2-(7)/Bodovane-prestupky-a-trestne-ciny.pdf.aspx).

4 Viz § 289 odst. 2 zák. č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.

Návykovou látkou se rozumí **alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti anebo sociální chování**.⁵

V České republice platí tzv. **nulová tolerance** přítomnosti alkoholu (neuvažujeme-li tzv. fyziologickou hladinu alkoholu) nebo drog při jízdě vozidlem, a proto je jako přestupek či trestný čin postihováno jakékoli zjištěné množství alkoholu anebo jiné návykové látky v těle řidiče při řízení vozidla.

Při zjištění stavu vylučujícího způsobilost, který si řidič motorového vozidla přivodil vlivem návykové látky, je takovou jízdu motorovým vozidlem zásadně třeba posoudit jako přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku.

Stav vylučující způsobilost

Pro stav vylučující způsobilost **neexistuje žádná konkrétní definice, neboť různé návykové látky působí na člověka odlišně, rozdílně ho ovlivňují se zřetelem k provozované činnosti, a proto je nutné v každém jednotlivém případě zkoumat, jakou měrou byla požitou návykovou látkou ovlivněna jeho schopnost vykonávat danou činnost**. O stav vylučující způsobilost, mj. k bezpečnému ovládnutí motorových vozidel, se však jedná vždy, když je u řidiče motorového vozidla zjištěno, že v době jízdy měl nejméně jedno promile alkoholu v krvi.⁶ V případě řízení vozidel pod vlivem jiných návykových látek než alkoholu se jedná o stav vylučující způsobilost tehdy, když jejich koncentrace v krevním séru řidiče dosáhne nejméně 10 ng/ml delta-9-tetrahydrokanabinolu (9-THC), 150 ng/ml metamfetaminu, 150 ng/ml amfetaminu, 150 ng/ml 3,4-metylendioxymetamfetaminu (MDMA), 150 ng/ml 3,4-metylendioxymetamfetaminu (MDA), 75 ng/ml kokainu a 200 ng/ml morfinu.

V případě, kdy bude zjištěno současné užití jiné návykové látky a alkoholu a závěr, že se řidič nachází ve stavu vylučujícím způsobilost, nebude odůvodněn již zjištěnou hladinou alkoholu v jeho krvi nebo hodnotou koncentrace jiné návykové látky v jeho krevním séru, je ke zjištění stupně ovlivnění řidiče návykovou látkou zásadně potřeba opatřit znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie.⁷ Z poznatků lékařské vědy přitom vyplývá, že

v případě vzájemné kombinace různých návykových látek je způsobilost řidiče bezpečně ovládat motorové vozidlo zásadním způsobem snížena již při dosažení výrazně nižších hodnot návykových látek, než je tomu v případě jejich samostatného požití.

Způsob prokázání přítomnosti návykové látky

K prokázání přítomnosti nealkoholových návykových látek je třeba provést odborné lékařské vyšetření a následně toxikologické vyšetření biologického materiálu.⁸ K prokázání přítomnosti alkoholu v těle řidiče však zásadně postačí provedení zkoušky dechu analyzátozem, který byl řádně ověřen, kontrolován a ve stanovené lhůtě kalibrován.

Není přítom povinností správních orgánů ani orgánů činných v trestním řízení paušálně odečítat od naměřených hodnot při dechové zkoušce nějakou veličinu připadající na vliv přesnosti měření a tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v těle.⁹

Odmítnutí vyšetření na přítomnost návykových látek

Chráněným zájmem skutkových podstat přestupků podle § 125c odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. d) a odst. 1 písm. h) bod 3 zákona o silničním provozu (poslední zmíněná skutková podstata přestupku souvisí s novým institutem mentora nezletilého řidiče, který bude do našeho právního řádu zaveden od počátku příštího roku) je zájem společnosti zjistit, zda řidič vozidla, příp. učitel autoškoly anebo mentor nezletilého řidiče je či není pod vlivem alkoholu anebo jiné návykové látky, jednáním je odmítnutí řidiče nebo učitele autoškoly či mentora nezletilého řidiče podrobit se lékařskému vyšetření za účelem zjištění, zda je či není pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, a následkem je porušení tohoto zájmu.¹⁰

Osoby uvedené v § 5 odst. 1 písm. f) a g), resp. v § 8a odst. 2 písm. a) a b) a od 1. 1. 2024 také v § 83a odst. 10 zákona o silničním provozu jsou oprávněny vyzvat řidiče, učitele autoškoly anebo mentora nezletilého řidiče k vyšetření směřujícímu ke zjištění, zda řidič, učitel autoškoly anebo mentor nezletilého řidiče není ovlivněn alkoholem nebo jinou návykovou látkou.

Jedinou podmínkou pro vznik povinnosti podrobit se vyšetření na ovlivnění alkoholem nebo jinou návykovou látkou je **výzva osob uvedených ve zmíněných zákonných ustanoveních**.¹¹ Je přitom samozřejmé, že lékařské vyšetření na přítomnost návykových látek nesmí být prováděno bezdůvodně, svévolně, či dokonce šikanózně.¹² Zároveň je třeba zdůraznit, že odmítnutí orientačního vyšetření přestupkem není, protože s tím výslovně počítá příslušná zákonná úprava.¹³ Přestupkem podle § 125c odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. d) a odst. 1 písm. h) bod 3 zákona o silničním provozu je pouze odmítnutí odborného lékařského vyšetření. K naplnění skutkové podstaty těchto přestupků přitom dojde již prvním nepochybným vyjádřením vůle odmítnout lékařské vyšetření. **Po výslovném odmítnutí již není možné se vrátit do předcházející fáze silniční kontroly (k provedení orientační dechové zkoušky) ani spáchaný přestupek odvrátit upuštěním od závadného jednání**.¹⁴

Rovněž je třeba zmínit, že v případě odmítnutí vyšetření na přítomnost návykových látek řidičem motorového vozidla, který se může jízdou motorovým vozidlem dopustit přečinu ohrože-

5 Viz § 130 tr. zákoníku a § 19 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

6 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2019, sp. zn. 7 Tdo 529/2019.

7 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2020, k trestní odpovědnosti řidiče motorového vozidla ovlivněného jinou návykovou látkou než alkoholem za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku.

8 Viz § 20 odst. 4 zák. č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

9 Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 8. 2019, sp. zn. II. ÚS 2334/19, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 8 Tdo 398/2019.

10 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. 3 As 92/2014.

11 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 11. 2011, č. j. 6 Aps 3/2011-63, který byl publikován pod č. 2603/2012 Sb. NSS, anebo ze dne 11. 3. 2015, č. j. 6 As 276/2014-61.

12 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 2 As 146/2015, který byl publikován pod č. 3441/2016 Sb. NSS.

13 Ust. § 20 odst. 2 zák. č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

14 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 10. 2020, sp. zn. 5 As 353/2019.

ní pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku (na rozdíl od učitele autoškoly a mentora nezletilého řidiče, kteří na jízdu řidiče pouze dohlížejí), má policejní hlídka vůči takovému řidiči možnost uplatnit další postup předvídaný zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále „trestní řád“ či „tr. řád“). Pokud totiž policista nebo vojenský policista dospěje ze způsobu chování řidiče v průběhu dopravní kontroly k důvodnému podezření ze spáchání přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku, může jej podle § 158 odst. 1 písm. e) tr. řádu vyzvat k provedení zkoušky krve nebo k provedení dechové zkoušky a zároveň jej poučit o možnosti uložit mu v případě nevyhovění pořádkovou pokutu (§ 66 tr. řádu) a také o možnosti postupu podle § 114 odst. 4 tr. řádu. Pokud řidič nevyhoví výzvě dané mu policejním orgánem podle § 158 odst. 1 písm. e) tr. řádu, může mu policista v souladu s § 66 tr. řádu uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000 Kč a v krajním případě může v souladu s § 114 odst. 4 tr. řádu překonat jeho odpor za účelem provedení neinvazivních zkoušek směřujících ke zjištění, zda řidič není ovlivněn alkoholem nebo jinou návykovou látkou (dechová zkouška na přítomnost alkoholu, resp. detekce drog ze slin nebo z potu).

Pokud se od 1. 1. 2024 řidič motorového vozidla na výzvu oprávněných osob odmítne podrobit vyšetření na přítomnost alkoholu anebo jiných návykových látek, správní orgán mu obligatorně uloží ve správním řízení pokutu v rozmezí od 25 000 do 75 000 Kč¹⁵ a trest zákazu činnosti v rozmezí od 18 měsíců do 3 let.¹⁶ Přitom je třeba zdůraznit, že s účinností od 1. 4. 2024 vzniká řidiči při uložení trestu zákazu činnosti v trvání nejméně 18 měsíců, tedy na samotné spodní hranici zákonného rozmezí sankce za zmíněný přestupek, také povinnost absolvovat terapeutický program pro řidiče.¹⁷ V této souvislosti je třeba také poukázat na skutečnost, že pokud řidič způsobí dopravní nehodu a poté se odmítne podrobit vyšetření na přítomnost návykových látek, tak od začátku nového roku mu bude možné (vedle trestu zákazu činnosti až na tři roky) uložit pokutu až 100 000 Kč.¹⁸

Možné situace po podrobení se vyšetření na přítomnost alkoholu anebo jiných návykových látek

Pokud řidič motorového vozidla dostojí své povinnosti a na výzvu oprávněných osob se podrobí vyšetření na přítomnost návykových látek, mohou nastat **tři situace**:

- Buď nebude zjištěna v krvi řidiče **žádná návyková látka**, resp. zjištěná hladina alkoholu nepřesáhne tzv. fyziologickou hodnotu hladiny alkoholu v krvi (0,2‰),¹⁹ a **pak se nejedná o trestný čin ani přestupek**.
- V případě, že **hladina alkoholu přesáhne hodnotu 0,2‰ a nedosáhne alespoň jednoho promile**, resp. v případech jiných návykových látek nedosáhne limitních hodnot stanovených ve shora uvedeném stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2020, tak se od příštího roku bude jednat o **přestupek** podle § 125c odst. 1 písm. c) zákona o silničním provozu, za který řidiči (pokud pod vlivem návykových látek nezpůsobil dopravní nehodu) **bude hrozit pokuta od 7 000 do 25 000 Kč a trest zákazu činnosti od 6 do 18 měsíců**. Nicméně zákon o silničním provozu nevyloučil možnost mimořádně snížit výměru pokuty, která vychází z obecné úpra-

vy v přestupkovém zákoně.²⁰ Po novele provedené zákonem č. 271/2023 Sb. bude od 1. 1. 2024 rovněž možné, aby správní orgán uložil řidiči zákaz činnosti na dobu kratší, než je její dolní hranice stanovená zákonem o silničním provozu, jestliže by byl zákaz činnosti uložený na této hranici vzhledem k poměrům řidiče nepřiměřeně přísný. Zákaz činnosti bude muset být v takovém případě uložen alespoň na dobu odpovídající jedné polovině dolní hranice stanovené tímto zákonem.²¹ Je tak možné konstatovat, že **pokud by správní orgán snížil pokutu i zákaz činnosti na samou dolní mez mimořádného snížení těchto trestů**, kterou mu umožňuje obecná právní úprava zákona o přestupcích a od příštího roku mu bude umožňovat zákon o silničním provozu, **tak řidiči může být za řízení vozidla pod vlivem návykových látek uložena pouze pokuta ve výši 1 400 Kč a trest zákazu činnosti jen na dobu tří měsíců**.

- **V případě překročení limitních hodnot, resp. prokázání stavu vylučujícího způsobilost k řízení motorových vozidel**, je jednání takového řidiče kvalifikováno jako **přečin ohrožení pod vlivem návykové látky** podle § 274 tr. zákoníku. Za spáchání tohoto přečinu je možné teoreticky uložit peněžitý trest v rádech několika milionů korun²² a zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu až na 10 let²³ (příp. i jiné druhy trestů, typicky trest obecně prospěšných prací). Avšak **trestní věc může být vyřešena také tzv. odklonem**.

Možnost vyřešit trestní řízení za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku tzv. odklonem

Je možné uvést, že **v případě každého přečinu²⁴ se otevírá prostor pro řešení věci v trestním řízení tzv. odklonem, kterým nejčastěji bývá (pomineme-li vydání trestního příkazu samosoudcem) podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 tr. řádu nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g tr. řádu**.

Tento způsob vyřízení věci je přitom pro řidiče zřejmě nejvýhodnější (takový řidič nebude mít ani záznam ve výpisu z Rejstříku trestů, a ani ve výpisu z evidence přestupků). Přitom mnohdy není třeba, aby ve věci rozhodoval soud, neboť velkou část případů kva-

15 Ust. § 125c odst. 5 písm. a) zákona o silničním provozu.

16 Ust. § 125c odst. 6 písm. a) zákona o silničním provozu.

17 Ust. § 102 odst. 5 zákona o silničním provozu.

18 Ust. § 125c odst. 8 zákona o silničním provozu.

19 Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2013, sp. zn. 9 As 135/2012.

20 Ust. § 44 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Dle tohoto ustanovení je možné v taxativně stanovených případech (mj. tehdy, když by pokuta uložená v rámci zákonem stanovené dolní hranice sazby byla vzhledem k poměrům pachatele nepřiměřeně přísná) snížit výši ukládané pokuty až na jednu pětinu dolní zákonem stanovené hranice sazby.

21 Ust. § 125e odst. 4 zákona o silničním provozu.

22 Ust. § 68 tr. zákoníku.

23 Ust. § 73 odst. 1 tr. zákoníku.

24 V souladu s § 14 odst. 2 tr. zákoníku je třeba přečinem rozumět všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Přečinem je tedy také trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku.

lífikovaných jako přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku může meritorně vyřešit již v rámci přípravného řízení státní zástupce.

Základní podmínky pro využití odklonu u přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku již v přípravném řízení

Je samozřejmé, že při užití odklonu musí být splněny **základní podmínky** uvedené v § 179g odst. 1 nebo v § 307 odst. 1 tr. řádu.

Co se týče podmínky **doznání** podle § 179g odst. 1 písm. a) nebo § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu, tak je nutné uvést, že pokud podezřelý či obviněný při výslechu po sdělení podezření nebo při výslechu po zahájení trestního stíhání spáchání trestného činu popře nebo využije svého práva odepřít výpověď, ale po následné poradě s obhájcem (který mu vysvětlí výhody odklonu) svůj názor změní a bude chtít možnosti odklonu využít, tak není vyloučeno, aby znovu kontaktoval státního zástupce a ke svému jednání se doznal. Z doznání obviněného nebo podezřelého by však měl být zřejmý jeho kritický náhled na vytýkané trestné jednání, neboť doznání nesmí být vnímáno jen jako formální úkon, za nějž bude podezřelý nebo obviněný odměněn odklonem.

Dále je zapotřebí, aby obviněný nebo podezřelý ještě před rozhodnutím o odklonu **nahradil škodu nebo s poškozeným uzavřel o její náhradě dohodu**, a tím splnil podmínku podle § 179g odst. 1 písm. b) nebo podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu. Tuto skutečnost je třeba mít na paměti zejména v případě naplnění kvalifikované skutkové podstaty přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, kdy obviněný nebo podezřelý pod vlivem návykové látky způsobí dopravní nehodu.²⁵ V těchto případech je totiž vyloučena alternativa náhrady škody formou oznámení dopravní nehody a poskytnutí potřebné součinnosti příslušné pojišťovně, kde má pachatel sjednáno tzv. zákonné pojištění vozidla, neboť na tyto případy se vztahuje zákonná výluka z pojištění, resp. pojišťovna má vůči řidiči, který způsobil dopravní nehodu pod vlivem alkoholu anebo jiné omamné látky anebo se odmítl podrobit příslušnému vyšetření na zjištění návykových látek v krvi, právo regresu finanční částky, kterou vyplatila poškozenému.²⁶

Přitom je třeba si uvědomit, že trestní řád neumožňuje, aby státní zástupce (na rozdíl od soudu v odsuzujícím rozsudku) jednostranně uložil v rozhodnutí o odklonu obviněnému nebo podezřelému povinnost ve zkušební době podmíněného odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání uhradit způsobenou škodu, aniž by předtím došlo k uzavření dohody o náhradě způsobené škody mezi obviněným či podezřelým a poškozeným. Bez předchozí úhrady škody nebo bez uzavření dohody o její úhradě tedy není možné v těchto případech rozhodnout o odklonu.

Základní podmínkou pro využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení podání návrhu

25 Srov. § 47 zákona o silničním provozu, kde je dopravní nehoda definována jako událost v provozu na pozemních komunikacích, např. havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu.

26 Ust. § 10 odst. 1 písm. f), i) zák. č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

27 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2019, sp. zn. 5 Tdo 975/2019, uveřejněné pod č. 12/2020 Sb. rozh. tr.

na potrestání je také skutečnost, že **vzhledem k osobě obviněného či podezřelého a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu je možné považovat vyřízení věci formou odklonu za dostačující**. Při zvažování užití odklonu v případě přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku je nutné reflektovat také judikaturu Nejvyššího soudu, podle které platí, že zpravidla nelze považovat za dostačující rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. řádu (obdobně také rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g odst. 1 tr. řádu) pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku, zvláště byla-li naplněna jeho kvalifikovaná skutková podstata. Naproti tomu by zpravidla bylo možné považovat za dostačující rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (nebo podmíněném odložení podání návrhu na potrestání), pokud by byla využita některá ze zpřísňujících alternativ uvedených v § 307 odst. 2 písm. a) či b) tr. řádu.²⁷ Zmíněné zpřísňující alternativy jsou přitom shodně upraveny také v § 179g odst. 2 písm. a), b) tr. řádu.

Okolnosti vylučující využití odklonu u přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku

Podle našeho názoru lze za okolnost, která vylučuje užití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání či podmíněného odložení podání návrhu na potrestání podle základní skutkové podstaty, považovat také **souběh s dalším trestným činem**. V praxi jde nejčastěji o souběh s přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Obdobná situace nastává také v případě současného spáchání nejzávažnějších dopravních přestupků, jakými jsou řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění nebo řízení motorového vozidla cizincem, který pozbyl právo k řízení motorového vozidla na území České republiky.

Dále máme za to, že v případě způsobení dopravní nehody pod vlivem návykových látek s následkem na životě nebo zdraví třetí osoby by nemělo docházet k odklonu ani za zpřísňujících podmínek podle § 179g odst. 2 a § 307 odst. 2 tr. řádu.

Je tomu tak proto, že kombinaci požití návykových látek před jízdou motorovým vozidlem a způsobení následků na životě nebo zdraví ostatních účastníků provozu na pozemních komunikacích nelze považovat za takovou okolnost případu, kdy lze ještě řešení věci formou odklonu považovat za dostačující. Z obdobných důvodů byl měl být odklon vyloučen také v případě souběhu přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku s přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku.

Užití odklonu v případě dopravní nehody by však mohlo přicházet v úvahu např. tehdy, když opilý řidič způsobí dopravní nehodu, při které dojde ke škodě na majetku nebo k újmě na zdraví pouze u takového řidiče. Jde např. o situaci, kdy se opilý řidič vrací ve večerních hodinách domů a sjede svým motorovým vozidlem do silničního příkopu, přičemž si poškodí auto a utrpí zlomeninu nohy.

Nutnost zvažování všech okolností případu a potřeba pečlivého hodnocení osoby řidiče

Hlediskem, které musí být při řešení tohoto druhu trestné činnosti zvláště zvažováno, je **množství a druh požitých návyko-**

vých látek řidičem vozidla. Máme za to, že v případě užití většího množství pervitinu (zvláště v kombinaci s další návykovou látkou), jehož aplikace často vede k rizikové jízdě bez zábran, neodpovídající vysokou rychlostí (ilustrativní je, že tato droga sloužila pro piloty kamikadze),²⁸ by k použití odklonu zásadně docházet nemělo.

Je zřejmé, že pro posouzení osoby obviněného (podezřelého) z jakéhokoli trestného činu v silniční dopravě je podstatné, **zda je držitelem příslušného řídicího oprávnění, a v kladném případě, po jak dlouhou dobu.**

Vždy je třeba se také zabývat tím, zda za trestný čin (zvláště za takový, který souvisí s užitím návykových látek) nebyl obviněný (podezřelý) **již v minulosti odsouzen** nebo pro toto jednání nebylo jeho trestní stíhání podmíněně zastaveno, nebo nedošlo k podmíněnému odložení podání návrhu na potrestání. Tyto informace by měl získat od svého klienta každý obhájce dříve, než za něj příp. podá návrh na podmíněně zastavení trestního stíhání nebo podmíněně odložení podání návrhu na potrestání.

Je totiž třeba zmínit, že předchozí odsouzení v trestním řízení [byť již zahlazené a ve smyslu § 42 písm. q) tr. zákoníku podezřelému či obviněnému nepřítěžující] lze v rámci hodnocení osoby podezřelého nebo obviněného jako jednoho z kritérií uvedených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, určujících povahu a závažnost činu samotného, nepochybně zohlednit.²⁹ Platí, že účinek zahlazení odsouzení spočívá v tom, že ve výpisu z evidence Rejstříku trestů není zahlazené odsouzení uvedeno. Takové odsouzení nezakládá recidivu, a nelze proto k němu přihlížet jako k přítěžující okolnosti ve smyslu § 42 písm. q) tr. zákoníku. Je však možné jej zohlednit při posuzování možnosti nápravy pachatele (srov. § 39 odst. 1 tr. zákoníku).³⁰

Při úvaze o odklonu u přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku je rovněž třeba posoudit množství a druh předchozích dopravních přestupků, jakož i stav bodového hodnocení řidiče. Zvláště kriticky je pak třeba hodnotit případné předchozí spáchání přestupku spočívajícího v odmítnutí odborného vyšetření na užití návykových látek před jízdou motorovým vozidlem a přešelý postih za řízení motorového vozidla pod vlivem návykových látek (včetně případného spáchání těchto přestupků učitelem autoškoly nebo mentorem nezletilého řidiče).

Za velmi vhodné také považujeme, aby obhájce k návrhu na podmíněně zastavení trestního stíhání nebo podmíněně odložení podání návrhu na potrestání předložil **pracovní hodnocení podezřelého anebo obviněného.** Z pracovního hodnocení může totiž státní zástupce či soudce zjistit nejen negativní informace k osobě řidiče (jako je tomu v případě záznamů v opisu z evidence Rejstříku trestů nebo v evidenci přestupků), ale také pozitivní informace o jeho přístupu k práci a o způsobu jeho vystupování vůči třetím osobám. Stejně informace mohou vyplynout také z hodnocení takového řidiče z místa jeho bydliště (zvláště když žije v menší obci).

Návrh na využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení návrhu na potrestání

Po zvážení všech shora uvedených okolností případu a s doložením osobních a majetkových poměrů svého klienta by tedy měl obhájce následně kontaktovat státního zástupce a navrhnout

mu užití odklonu podle § 179g odst. 1, 2 nebo podle § 307 odst. 1, 2 tr. řádu a zároveň mu sdělit, zda je jeho klient ochoten složit na účet státního zastupitelství určitou finanční částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle § 179g odst. 2 písm. b) nebo podle § 307 odst. 2 písm. b) tr. řádu, a také mu oznámit, zda je jeho klient ochoten se po stanovenou dobu zdržet řízení motorových vozidel podle § 179g odst. 2 písm. a) nebo podle § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu.

Zároveň by měl uvést, jestli je jeho klient ochoten se podrobit některému z přiměřených omezení a přiměřených povinností. Vhodným omezením a povinností pro pachatele přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku je věnování pozornost níže.

Závazek řidiče se po stanovenou dobu zdržet řízení motorových vozidel podle § 179g odst. 2 písm. a) a podle § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu

Je zřejmé, že v případě přečinu podle § 274 tr. zákoníku musí mít závazek obviněného či podezřelého zdržet se během zkušební doby určité činnosti podobu závazku zdržet se řízení motorových vozidel. V této souvislosti je třeba uvést, že **časové vymezení během zkušební doby** ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) a § 179g odst. 2 písm. a) tr. řádu **nelze vykládat tak, že se obviněný anebo podezřelý musí zdržet určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, po celou stanovenou zkušební dobu,** ale může se zavázat ke zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, i na kratší dobu, než bude zkušební doba stanovená podle § 307 odst. 4 nebo § 179g odst. 3 tr. řádu.³¹

Přitom podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015,³² platí, že závazek obviněného zdržet se určité činnosti ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu [a tedy i shodný závazek podezřelého podle § 179g odst. 2 písm. a) tr. řádu] nemůže být delší než zkušební doba, kterou soud nebo státní zástupce stanoví v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, resp. v rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání. Opačnou možnost, tj. aby se jednostranný závazek obviněného anebo podezřelého týkal kratší než stanovené zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, Nejvyšší soud v odůvodnění citovaného rozhodnutí naopak připustil. Tento soudní výklad se následně promítl i do změny právní úpravy provedené zákonem č. 220/2021 Sb., kterým se s účinností od 1. 1. 2022 změnil mj. trestní řád, který v ust. § 307 odst. 4 a § 179g odst. 3 již výslovně uvádí, že **zkušební doba může být stanovena delší, než je doba, po kterou se podezřelý či obviněný zavázal zdržet se určité činnosti podle odst. 2 písm. a) předmětného ustanovení.**

28 J. Švarc: Alkohol a drogy při řízení motorového vozidla a posouzení schopnosti je řídit, *Psychiatrie pro praxi* 2014; 15 (3), str. 132.

29 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2016, č. j. 3 Tdo 545/2016-19, a ze dne 22. 4. 2021, č. j. 4 Tdo 206/2021-926.

30 Např. V. Kratochvíl a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*, 2. vyd., C. H. Beck, Praha 2012, str. 651.

31 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 7 Tdo 906/2014.

32 Uveřejněné pod č. 4/2016 Sb. rozh. tr.

Nejvyšší soud však v žádném svém rozhodnutí nedospěl k závěru, že by bylo možné závazek podezřelého či obviněného zdržet se určité činnosti přijímat pod dolní hranici stanovené zkušební doby podle § 179g odst. 3 věty druhé a § 307 odst. 4 věty druhé tr. řádu.

Vzhledem k tomu, že od novely provedené zákonem č. 220/2021 Sb. pracuje zákonodárce se závazkem podezřelého a obviněného zdržet se určité činnosti (typicky neřídít motorová vozidla) jako s kvazitrestem,³³ tak by závazek podezřelého nebo obviněného zdržet se určité činnosti po dobu kratší, než je dolní hranice zkušební doby, tedy šest měsíců, nemohl plnit svůj účel. Během kratší doby by totiž jen stěží mohla nastat pozitivní změna ve způsobu chování takového řidiče v provozu na pozemních komunikacích, resp. vyvarování se konzumace návykových látek před jízdou motorovým vozidlem (takový řidič by např. ani nestihl absolvovat terapeutický program, který bude od 1. 4. 2024 představovat jedno z kritérií při úvaze příslušných orgánů činných v trestním řízení o upuštění od výkonu zbytku tohoto závazku).

Je tedy nutné uzavřít, že **přijetí závazku podezřelého nebo obviněného podle § 179g odst. 2 písm. a) nebo podle § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu zdržet se určité činnosti, konkrétně neřídít motorová vozidla, v době kratší, než je dolní hranice zkušební doby podle § 179g odst. 3 věty druhé nebo podle § 307 odst. 4 věty druhé tr. řádu, tedy na dobu kratší než šest měsíců, neodpovídá od účinnosti novely č. 220/2021 Sb. vůli zákonodárce.**

Tato povinnost, resp. přijatý závazek neřídít po stanovenou dobu motorová vozidla, se nemusí vztahovat na řízení motorových vozidel všeho druhu a může být omezena např. jen na řízení nákladních vozidel nebo vozidel hromadné dopravy (pokud by se trestní řízení týkalo řízení těchto typů motorových vozidel). Nicméně je třeba zdůraznit, že společenská škodlivost řízení objemnějších motorových vozidel, ve kterých navíc cestuje více lidí, ve stavu vylučujícím způsobnost k této činnosti v důsledku předchozího požití návykových látek, je činností natolik nebezpečnou (hraničící s trestným činem obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku), že by již tato okolnost měla zásadně vylučovat vyřízení věci odklonem.

33 Od účinnosti zmíněné novely je možný zápočet doby zadržení řidičského průkazu policistou do doby výkonu závazku neřídít motorová vozidla, srov. § 179g odst. 4 a § 307 odst. 5 tr. řádu. Rovněž je možné po uplynutí poloviny doby, po kterou se podezřelý nebo obviněný zavázal zdržet se určité činnosti, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce na návrh podezřelého anebo obviněného rozhodl o tom, že zbytek závazku neřídít motorová vozidla nebude vykonán, srov. § 179i odst. 5 a § 308a odst. 5 tr. řádu.

34 Ust. § 179g odst. 7 a § 307 odst. 8 tr. řádu a § 102a a násl. zákona o silničním provozu. Terapeutické programy pro řidiče jsou blíže upraveny ve vyhlášce Ministerstva dopravy č. 208/2023 Sb., jejíž ustanovení týkající se zejména obsahu a provádění terapeutického programu, jakož i výše úhrady za účast na něm nabudou účinnosti od 1. 4. 2024.

35 Ust. § 73 odst. 3 tr. zákoníku.

36 Srov. důvodovou zprávu k novele zákona o silničním provozu, která byla provedena zákonem č. 271/2023 Sb., jež je přístupná online – <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=222083>.

37 Program pro řidiče je určený pro dospělé pachatele, kteří se dopustili trestné činnosti v dopravě, včetně činů způsobených pod vlivem drog či alkoholu. Program je zaměřen na rozpoznání spouštěčů a projevů rizikového chování, jeho cílem je naučit pachatele řešit kritické situace jinak a upevňovat jejich žádoucí postoje a chování. Viz <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/resocializacni-projekty/>.

Jinou otázkou je doba trvání povinnosti, resp. závazku, neřídít motorová vozidla. Máme za to, že v odůvodněných případech (např. pokud je podezřelý nebo obviněný podnikatelem, který k výkonu své podnikatelské činnosti nezbytně potřebuje řídit motorová vozidla, nebo se stará o zdravotně postiženého příbuzného, kterého automobilem dopravuje k lékaři) lze uvažovat o přijetí kratšího závazku podezřelého nebo obviněného neřídít motorová vozidla, a to zejména za současného uložení dalších povinností, které jsou zmíněny níže a jež mohou zkrácení doby, po kterou obviněný nebo podezřelý nebude řídit motorová vozidla, vykompenzovat.

Přiměřené povinnosti, které je možné uložit pachatelům trestné činnosti v dopravě

Je třeba zdůraznit, že na rozdíl od správního orgánu má státní zástupce již v přípravném řízení mnohem širší možnosti při úvaze o tom, jak postihnout jízdu motorovým vozidlem pod vlivem návykových látek. Státní zástupce, který rozhodne o odklonu, může obviněnému nebo podezřelému zároveň uložit přiměřené omezení a povinnosti, které povedou k tomu, aby vedl řádný život. Demonstrativní výčet těchto omezení a povinností je uveden v § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Je přitom zřejmé, že uložení povinností a omezujících opatření za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku má být zejména sledováno, aby se obviněný nebo podezřelý do budoucna vyvaroval jízdy motorovým vozidlem pod vlivem alkoholu nebo drog. Jako vhodné povinnosti, které lze za spáchání tohoto přečinu uložit, se jeví např. povinnost podrobit se vhodnému programu psychologického poradenství, povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek anebo povinnost absolvovat teoretickou výuku a kondiční jízdy v autoškolě v rozsahu stanoveném státním zástupcem.

Od 1. 4. 2024 přitom bude možné podezřelému nebo obviněnému, který se zaváže, že se během zkušební doby zdrží řízení motorových vozidel, uložit také povinnost podrobit se terapeutickému programu pro řidiče.³⁴ Tato povinnost by se měla v případě užití odklonu u přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku řidičům ukládat pravidelně. V této spojitosti je třeba zmínit, že povinnost podrobit se terapeutickému programu pro řidiče bude moci soud uložit každému pachateli, který se dopustil trestného činu v souvislosti s řízením motorového vozidla.³⁵ Proto také zákonodárce v důvodové zprávě k poslední novele zákona o silničním provozu uvádí předpoklad, že se těchto terapeutických programů pro řidiče bude účastnit cca 15 000 klientů ročně.³⁶

Namísto terapeutického programu pro řidiče může být velmi vhodnou povinností pro pachatele přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 tr. zákoníku absolvování **Programu pro řidiče, který pořádá Probační a mediační služba.**³⁷ Tento program sice v současnosti není pořádán ve všech soudních okresech, nicméně tato skutečnost není důvodem pro neuložení této povinnosti, neboť podezřelý či obviněný se do příslušného střediska Probační a mediační služby může nepochybně dopravit i jinak než motorovým vozidlem. Tento program pro řidiče je obsahově obdobný terapeutickému programu pro řidiče, ale na rozdíl od něj je poskytován Probační a mediační službou **bezplatně.**

Uložení povinnosti složit určitou finanční částku určenou státní na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle § 179g odst. 2 písm. b) a § 307 odst. 2 písm. b) tr. řádu

Vzhledem ke skutečnosti, že jízdu motorovým vozidlem pod vlivem návykových látek je nutné považovat za zásadní porušení povinností řidiče, která je ve správním řízení (vedle uložení trestu zákazu činnosti) trestána také pokutou, měl by řidič, který usiluje o užití dobrodružnosti odklonu ve věci kvalifikované jako přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku, zásadně také nabídnout, že na účet státního zastupitelství nebo soudu složí finanční částku určenou státní na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.

Je možné konstatovat, že výši peněžité částky, která je obligatorně určena státní na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, určuje vždy sám obviněný nebo podezřelý, neboť tím má být vyjádřena jeho lítost nad spáchaným skutkem. Povinnosti státního zástupce či soudu je však vždy posoudit, zda je tato částka adekvátní, přičemž při aplikaci zpřísnujících podmíněk podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 2 písm. b) tr. řádu nebo podmíněného odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g odst. 2 písm. b) tr. řádu je nutné, obdobně jak to činí soud při ukládání peněžitého trestu, zohlednit mj. i osobní a majetkové poměry obviněného či podezřelého, kdy **v této souvislosti je třeba blíže zkoumat finanční příjem obviněného nebo podezřelého a příp. také jiné skutečnosti, které jsou významné pro posouzení osobních a majetkových poměrů obviněného či podezřelého.** Hráti roli tedy bude zejména výše jeho měsíčního příjmu a jeho úspor, jakož i to, zda je majitelem nemovitosti nebo osobního automobilu. Zohlednit je také nutné, zda podezřelý či obviněný vyživuje další osoby či nikoli, zda se nachází v insolvenční nebo v exekuci atd.

Zároveň však platí, že **složená částka nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.**³⁸ Toto ustanovení je třeba vnímat tak, že na straně jedné není přiměřené, aby pachatel přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku složil na účet státního zastupitelství či soudu pouze symbolickou finanční částku, např. 1 000 Kč (což by bylo také v rozporu se zásadou individuální a generální prevence). Na straně druhé však nemá význam žádat složení tak vysoké finanční částky, aby se proto byl takový řidič nucen zadlužit.

Současně je však třeba zdůraznit, že pokud při dopravní nehodě (ať již byla zapříčiněna návykovými látkami, či nikoli) utrpěl zranění konkrétní poškozený, tak je v souladu s myšlenkami restorativní justice nepochybně vhodnější prioritně odškodnit konkrétní oběť trestného činu a až následně řešit výši částky určené na obecnou pomoc obětem trestné činnosti podle § 179g odst. 2 písm. b) a § 307 odst. 2 písm. b) tr. řádu.

Máme za to, že v obvyklých případech přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku, kde je možné uvažovat o odklonu (pomalejší jízda osobním motorovým vozidlem ve večerních hodinách pod vlivem alkoholu do 1,5‰), by se finanční částka určená státní na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti měla pohybovat alespoň **ve výši jednoho čistého měsíčního příjmu podezřelého nebo obviněného.** Tímto způsobem budou jednak dostatečně reflektovány majetkové poměry řidiče a současně se pro něj bude jednat o dostatečně citelnou finanční sankci. Zároveň je třeba připomenout, že pachatelům přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku je velmi žádoucí uložit rovněž povinnost, aby ve stanovené zkušební

době absolvovali terapeutický program pro řidiče, který si tito řidiči hradí z vlastních prostředků.³⁹

Závěr

Ze shora uvedeného je zřejmé, že **po nabytí účinnosti poslední novely zákona o silničním provozu⁴⁰ bude pro řidiče mnohem rozumnější rozhodnutí podrobit se při dopravní kontrole vyšetření na přítomnost návykových látek.**

Pokud naměřené hodnoty návykových látek dosáhnou kritických hranic, kdy je třeba již jízdu motorovým vozidlem kvalifikovat jako trestný čin, tak **trestní řád v současnosti dává už státnímu zástupci do rukou dostatečné nástroje, díky kterým může již v přípravném řízení meritorně rozhodnout o většině případů kvalifikovaných jako přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku.** Na rozdíl od správního orgánu **přítom není státní zástupce vázán žádným rozpětím a druhem sankcí,** které musí v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo v usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání obligatorně uložit. V krajním případě může státní zástupce rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného nebo o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání za současného stanovení pouze zkušební doby v trvání šesti měsíců.

Naopak **řidič, který se odmítne podrobit vyšetření na přítomnost návykových látek,** čímž znemožní zjištění základních okolností případu (v jaké míře byl ovlivněn alkoholem či návykovou látkou a zda při jízdě motorovým vozidlem nebyl ovlivněn více návykovými látkami současně) žádnou benevolenci očekávat nemůže. Takový řidič **bude muset počítat s (obligatorně ukládaným) dlouhodobým trestem zákazu činnosti a s vysokou pokutou.** A pokud bude chtít ještě někdy v budoucnu legálně řídit motorová vozidla, tak bude muset na své náklady nejen absolvovat terapeutický program pro řidiče, ale také prokázat svou zdravotní, odbornou a psychickou způsobilost k řízení motorových vozidel.⁴¹ ❖

38 Ust. § 179g odst. 2 písm. b) a § 307 odst. 2 písm. b) poslední věta tr. řádu.

39 Dle § 5 vyhlášky Ministerstva dopravy č. 208/2023 Sb., o terapeutických programech pro řidiče, činí výše úhrady za účast na terapeutickém programu částku 11 000 Kč bez DPH.

40 Která byla provedena zákonem č. 271/2023 Sb. a ohledně zpřísnění sankcí za přestupek podle § 125c odst. 1 písm. d) zákona o silničním provozu nabude účinnosti 1. 1. 2024.

41 Ust. § 102 odst. 5, 6 zákona o silničním provozu.

16. 1.

9.00–15.00

5 190 Kč
6 280 Kč s DPH

**BECK AKADEMIE
SEMINÁŘE**

SEMINÁŘ: ESG dopady na pracovní právo

Přednáší advokátka a interní doktorandka na PF UK v oboru pracovního práva a práva sociálního zabezpečení
Mgr. Bc. Veronika Rožnovská

K výslechu nezletilého svědka dle § 102 odst. 1 tr. řádu před zahájením trestního stíhání

Ustanovení § 102 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále „tr. řád“), umožňuje orgánům činným v trestním řízení provést výslech svědka mladšího 18 let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivnit jeho duševní a mravní vývoj, i před zahájením trestního stíhání, tedy bez možnosti obhajoby klást vyslýchanému otázky, a protokol o takovém výslechu či obrazový a zvukový záznam následně použít v řízení před soudem jako důkaz. Nejvyšší soud a Ústavní soud se v nedávné době vyjádřily k otázce, zda je takový postup souladný se zásadou kontradiktornosti, která řízení před trestním soudem ovládá a s níž může být postup dle uvedeného ustanovení tr. řádu v rozporu.

JUDr. Martin Pešek

působí jako právní čekatel Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích.

Již z rozhodnutí věci *Tseber proti České republice* rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 11. 2012, stížnost č. 46203/08, vyplývá, že použitelnost protokolu o výslechu svědka, kterému obhajoba nemohla klást otázky, je velmi limitována.

Výpověď svědka, který nemohl být za účasti obhajoby slyšen v hlavním líčení, může být k prokázání viny využita za naplnění následujících předpokladů:

i) zda byl pro skutečnost, že obhajoba neměla možnost vyslechnout svědka obžaloby, dán závažný důvod (bez závažného důvodu je procesní použitelnost důkazu takřka vyloučena),

ii) byl-li takový závažný důvod dán, nelze výpověď daného svědka použít jako výlučný nebo rozhodující důkaz viny, a

iii) pokud by taková výpověď byla výlučným nebo rozhodujícím důkazem viny, lze ještě řízení jako celek považovat za spravedlivé, jestliže jsou, slovy evropské soudní instance, dány skutečnosti dostatečným způsobem vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu a umožňující řádné a spravedlivé posouzení důvěryhodnosti takového důkazu. Pro úplnost dodávám, že skutečností dostatečně vyvažující takovou nevýhodu nebyla shledána přítomnost soudce při výslechu.

Uvedené předpoklady jsou v české judikatuře rozvedeny např. nálezem Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/13, nebo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1284/2014.

Vyslechnout nezletilého svědka před zahájením trestního stíhání (a následně bez dalšího užít takový důkaz v řízení před soudem), tedy ve fázi prověřování, kdy dosud nebyla žádná osoba

obviněna a není obhájce, který by se v postavení jejího zástupce takového procesního úkonu mohl účastnit, lze dle tr. řádu ve **dvou případech** (často je výslech prováděn postupem dle obou níže jmenovaných ustanovení zároveň).

Jednak lze takový výslech provést jako **neodkladný a neopakovatelný úkon podle § 158a tr. řádu** (je nutné splnit podmínky neodkladnosti a neopakovatelnosti), vedle uvedeného lze takový výslech provést **postupem podle § 102 odst. 1 tr. řádu** (výslech se musí týkat zvláště citlivých okolností, tedy okolností, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat duševní a mravní vývoj nezletilého). Jedná-li se o výslech o předmětných okolnostech postupem dle § 102 odst. 1 tr. řádu, přibere se k němu orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, příp. rodiče. Soudce (na rozdíl od výslechu jako neodkladného a neopakovatelného úkonu) být přítomen nemusí. Jsou-li zmíněné podmínky splněny, lze protokol o takovém výslechu, resp. obrazový a zvukový záznam, použít jako důkazní prostředek v řízení před soudem, a to i bez souhlasu obžalovaného. Zákonná úprava zdůrazňuje, že **takový výslech je nutné provést vyčerpávajícím způsobem**, aby jej zpravidla už nebylo třeba v dalším řízení opakovat.

Porovnáním shora předestřených náhledů Evropského soudu pro lidská práva se zákonným zněním nelze dospět k jinému náhledu, než že skutečnost, kdy policejní orgán dodrží literu zákona a splní předpoklady § 102 tr. řádu, nemusí mít vždy za následek procesní použitelnost protokolu či záznamu o výslechu, jenž byl proveden v souladu s daným ustanovením. Jinak řečeno, zákonné znění (zmiňovaný § 102 tr. řádu) stanoví méně podmínek procesní použitelnosti než judikatura odkazující na mezinárodní úmluvy zaručující určitý standard ochrany základních lidských práv a svobod, které jsou zákonné úpravě s ohledem na hierarchii norem nadřazeny (a tato by s nimi měla být souladná – leč zjevně není).

V nedávné době bylo vydáno několik rozhodnutí českých soudů, která podmínky použitelnosti protokolu (příp. zvukového a obrazového záznamu) o výslechu nezletilého svědka dle § 102 odst. 1 tr. řádu v řízení před soudem osvětlují (či naopak činí složitějšími?).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 7 Tdo 44/2022

Prvním takovým rozhodnutím je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 7 Tdo 44/2022 (dále jen „rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022“). Dovolací soud posuzoval případ, kdy soud prvního stupně i soud odvolací shledaly obviněného vinným zločinem pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále „tr. zákoník“). Rozhodujícím usvědčujícím důkazem byla shledána výpověď nezletilé poškozené, která byla před zahájením trestního stíhání vyslechnuta postupem dle § 102 odst. 1 tr. řádu (a nadto postupem podle § 158a tr. řádu, když však dovolací soud následně shledal, že nebyla dána ani neodkladnost, ani neopakovatelnost předmětného úkonu – což je však pro téma tohoto článku nedůležité). Následně již slyšena nebyla, soud postupem dle § 102 odst. 2 tr. řádu přebral obrazový a zvukový záznam o výslechu z přípravného řízení. Nejvyšší soud výslovně shledal: „*Na tom, že rozsudek vzešel z řízení, v němž bylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces, nic nemění okolnost, že Obvodní soud pro Prahu 9 postupoval způsobem, který mu jinak umožňovalo ust. § 102 odst. 2 tr. řádu.*“

Dovolací soud dále zdůraznil, že české trestní řízení je ovládnuto zásadou kontradiktornosti (vyplývající z řady mezinárodních úmluv, např. z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), přičemž orgány činné v trestním řízení v projednávané věci nedbaly na to, že postupy upravené trestním řádem musí být vždy uplatňovány způsobem slučitelným se jmenovanou úmluvou. Ve vztahu k použitelnosti výpovědi nezletilého svědka, která byla získána postupem dle § 102 tr. řádu, uzavřel: „**Nicméně je-li výpověď svědka jediným nebo rozhodujícím usvědčujícím důkazem, takže výrok o vině nelze vybudovat na jiných důkazech, pak je nutné i v rámci postupu podle § 102 tr. řádu zachovat kontradiktornost jako definiční znak spravedlivého procesu, což znamená, že obviněnému nebo obhájci je třeba umožnit přítomnost při výslechu a kladení otázek vyslychané osobě, byť prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení (§ 102 odst. 3 tr. řádu).** Pokud má policejní orgán v přípravném řízení provést výslech osoby mladší než 18 let způsobem, který umožní, aby v hlavním líčení byl místo výslechu takové osoby proveden důkaz přečtením protokolu nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu o výslechu, a pokud lze očekávat, že půjde o jediný nebo rozhodující usvědčující důkaz, pak musí obviněnému nebo obhájci umožnit přítomnost při výslechu a kladení otázek vyslychané osobě, třebaže to ust. § 102 tr. řádu výslovně nevyžaduje. Jedině tak policejní orgán splní podmínku kontradiktorního provedení důkazu a zároveň podmínku použitelnosti důkazu v řízení před soudem. **Jestliže policejní orgán provede výslech, aniž obviněnému nebo obhájci umožní přítomnost při výslechu a kladení otázek vyslychané osobě, nelze tento deficit kontradiktornosti napravit jinak než výslechem svědka před soudem. Odsuzující výrok o vině, který je založen výlučně nebo v rozhodující míře na důkazu, který nebyl proveden kontradiktorně, znamená porušení ust. čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a tím i porušení práva obviněného na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, resp. podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**¹⁾

Citované rozhodnutí provádí mj. rozbor spisového materiálu, dle jehož závěrů měl policejní orgán již před předmětným výslechem nakládat dostatkem podkladů k zahájení trestního stíhání.

Ve spise byl obsažen protokol o trestním oznámení podaný matkou nezletilé a úřední záznam o vytěžení poškozené, nic tedy dle dovolacího soudu nebránilo tomu, aby bylo zahájeno trestní stíhání obviněného postupem podle § 160 odst. 1 tr. řádu a poškozená nezletilá vyslechnuta následně za přítomnosti obhájce. **Dovolací soud však výslovně neuvádí, zda se tento argument vztahuje k posouzení výsledku jako nikoliv neodkladného úkonu, nebo zda je tímto argumentem (mimo jiných) vyvrácena možnost užít protokol o výslechu nezletilé postupem dle § 102 odst. 2 tr. řádu.**

Obecnost dovolacím soudem předkládaného názoru napovídá, že postup dle § 102 tr. řádu by za uvedených podmínek (jediný či rozhodující usvědčující důkaz apod.) patrně byl před zahájením trestního stíhání zcela vyloučen, neboť v této fázi trestního řízení dosud není nikdo obviněn. Není-li obviněného, není ani obhájce, který by se výslechu mohl účastnit, klást otázky, a v důsledku přispět k naplnění zásady kontradiktornosti.

Náhledy předestřené v rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 posvětil Ústavní soud, který však v usnesení ze dne 24. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 1152/22, otázku použitelnosti protokolu o výslechu nezletilého svědka (ani záznamu) postupem dle § 102 odst. 2 blíže nerozebírá. Opakuje názor Nejvyššího soudu, dle něhož policejní orgán mohl trestní stíhání zahájit již před daným výslechem nezletilé, protože se nemohlo jednat o neodkladný úkon (a pro jiné okolnosti ani neopakovatelný). Důvod, pro který nebylo možné čtení protokolu nebo přehraní záznamu v souladu s § 102 odst. 2 tr. řádu, a zda nemožnost takového postupu nějak souvisela s tím, že již byly splněny předpoklady zahájení trestního stíhání konkrétní osoby, není uveden (patrně se Ústavní soud mlčky přiklonil k dovolacímu soudu, dle něhož by takový postup byl v rozporu se zásadou kontradiktornosti).

Dlužno zmínit, že k závěrům rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 se Nejvyšší soud přiklonil ještě v jednom případě, a to ve svém usnesení ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 4 Tdo 1185/2022. Odůvodnění jmenovaného usnesení však argumentaci blíže nerozvádí, opakuje toliko shledání rozvedená v rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 a k odlišnému názoru vyjádřenému jiným senátem dovolacího soudu se nevyjadřuje (viz níže).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2022, sp. zn. 8 Tdo 381/2022

Ve stejném roce jako rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 bylo jiným senátem Nejvyššího soudu vydáno usnesení, které k použitelnosti protokolu o výslechu nezletilého svědka provedeného dle § 102 odst. 1 tr. řádu, resp. záznamu takového výslechu, zaujímá (zdánlivě?) zcela opačný postoj, a to usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2022, sp. zn. 8 Tdo 381/2022 (dále jen rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 381/2022, proti tomu zjevně ústavní stížnost podána nebyla).

Jmenovaným rozhodnutím bylo odmítnuto dovolání obviněného, který byl v předchozím řízení pravomocně uznán vinným přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), d), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a zločinem pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1, 2 tr. zákoníku. V dané věci dovolací soud uvedl, že výslech poškozené nezletilé před zahájením trestního

¹⁾ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 7 Tdo 44/2022.

stíhání byl proveden v souladu s § 102 odst. 1 tr. řádu a (nadbytečně) jako neodkladný a neopakovatelný úkon dle § 158a tr. řádu, když postačil postup dle § 102 tr. řádu, tedy provedení výslechu mj. za přítomnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí a následné přeřazení záznamu v řízení před soudem. Přítomnost soudce a ve své podstatě postup dle § 158a tr. řádu jako takový nebyl pro procesní použitelnost výpovědi nutný. Nejednalo se o účelné oddálení zahájení trestního stíhání, neboť bez výpovědi získané příslušným výslechem nezletilé nebyly dány důvody pro zahájení trestního stíhání. Byť obviněný zprvu s přeřazením záznamu vyslovil souhlas (dle § 102 odst. 2 tr. řádu nebyl třeba), následně výpověď poškozené rozporoval a žádal její opětovné slyšení při hlavním líčení, čemuž nebylo vyhověno. Podobně jako v případě rozhodnutí ve věci sp. zn. 7 Tdo 44/2022 byl záznam o výslechu nezletilé poškozené z přípravného řízení rozhodujícím usvědčujícím důkazem.

Ač nebyla dodržena zásada kontradiktornosti, a důsledkem toho porušeno právo obviněného na spravedlivý proces, dovolací soud uzavřel: „*Nejvyšší soud podle uvedených zjištění shledal, že námitky obviněného nejsou důvodné. Soud, byť to výslovně v protokolu neuvedl, postupoval podle § 102 odst. 2 tr. řádu, podle něhož má být nezletilá osoba dříve vyslechnutá za podmínek § 102 odst. 1 tr. řádu v dalším řízení vyslýchána jen v nutných případech. Na podkladě rozhodnutí soudu je možné v řízení před soudem provést důkaz přečtením protokolu nebo přeřazením obrazového a zvukového záznamu i za podmínek § 211 odst. 1 a 2 tr. řádu (zde je patrně myšleno ‚i bez splnění podmínek § 211 odst. 1 a 2 tr. řádu‘, což výslovně upravuje § 102 odst. 2 tr. řádu – pozn. aut.). Nezletilá AAAAA nar. XY byla osobou mladší 18 let a bylo nutné z důvodu její ochrany uplatnit výjimku ze zásady ústnosti vymezené v § 2 odst. 11 tr. řádu. Provádět výslech svědka mladšího než 18 let o okolnostech uvedených v § 102 odst. 1 tr. řádu (tj. o okolnostech, jejichž ožiování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat jeho duševní a mravní vývoj), v pozdějším než přípravném řízení (zejména v řízení před soudem) je možné jen v nutných případech. Posouzení, zda jde o takový případ, záleží na všech okolnostech konkrétní trestní věci, především na důkazní situaci. **V daném případě bylo nutné nezletilou obzvláště chránit, protože do jejího velmi špatného až zuboženého stavu, v jakém byla orgánem sociálně-právní ochrany dětí přebírána, byla uvedena trestným jednáním obou svých rodičů. ... Tyto okolnosti vedly důvodně soud k tomu, že byl kladen důraz na ochranu nezletilé před právem obviněného na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle něhož má obviněný právo vyslýchán nebo být vyslýchán svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě. Ani toto právo obviněného není nadřazeno jinému základnímu lidskému právu, a to právu na zvláštní ochranu dětí zaručenému jak v čl. 32 odst. 1 větě druhé Listiny základních práv a svobod, tak v Úmluvě o právech dítěte ... **U nezletilého dítěte je upřednostněn zájem dítěte před právem obviněného vyslýchán nebo být vyslýchán svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě. Je zde zdůrazněno, že u dítěte nízkého věku je třeba*****

důkladně dbát na jeho práva, zejména na zájem o jeho blaho.“ Následně Nejvyšší soud cituje větší počet mezinárodních úmluv, jež zvýšený standard ochrany práv dětí v trestním řízení upravují.²

Porovnání

Je až s podivem, jak jsou skutkové a procesní okolnosti (byť je jejich popis získán toliko cestou reprodukování dovolacím soudem) rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 a rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 381/2022 podobné. V obou případech byl pachatel odsouzen za trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, v obou případech byla nezletilá svědkyně v postavení poškozené vyslechnuta před zahájením trestního stíhání postupem dle § 102 odst. 1 tr. řádu a v obou případech se dle všech okolností jednalo o naprosto zásadní usvědčující důkaz, který byl v řízení před soudem proveden tak, že byl přeřazen záznam o daném výslechu. Poškozené nezletilé dítě (svědkyně) v řízení před soudem shodně slyšeno nebylo, obhajoba neměla možnost klást mu otázky. **Oba případy se shodovaly ve výše uvedeném, v obou věcech bylo postupováno souladně s § 102 tr. řádu, přesto byl v prvním případě takový postup shledán vadným a věc vrácena soudu prvního stupně s pokynem, aby pochybení napravil osobním výslechem nezletilé poškozené, ve druhém případě však nikoliv – dovolání obviněného bylo odmítnuto.**

Je otázkou, z jakého důvodu dospěl Nejvyšší soud ve velmi podobných věcech k zásadně odlišným závěrům. Jak již bylo rozvedeno, řada okolností byla v obou případech takřka shodná a z porovnání odůvodnění se mnoho odlišností nepodává. V rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 dovolací soud shledal, že i bez předmětného výslechu bylo možné zahájit trestní stíhání, nelze však určit, zda se tento argument nevztahuje spíše k odmítnutí daného výslechu jako neodkladného úkonu. V rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 381/2022 Nejvyšší soud zkoumal, zda provedením daného výslechu postupem dle § 102 tr. řádu nedošlo k účelovému oddálení zahájení trestního stíhání. Takovou vadu však neshledal, když měly být před zahájením trestního stíhání provedeny hned dva výslechy nezletilé v souladu s § 102 tr. řádu, přičemž až po druhém z nich bylo postaveno na jisto, že zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu bude namístě. Ani z jednoho odůvodnění však nelze vyčíst, jaké všechny důkazy odůvodňovaly zahájení trestního stíhání, ani zda toto mělo nějaký vliv na následné posuzování zákonnosti důkazu provedeného dle § 102 odst. 2 tr. řádu.

Byť obě rozhodnutí poukazují na narušení zásady kontradiktornosti, každé se s tímto vypořádává po svém, z odůvodnění však nic svědčící pro rozdílný přístup vyčíst nelze. Rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 381/2022 se podrobněji věnuje zbědované- mu stavu poškozené, je však otázkou, zda poškozená ve druhé věci byla v diametrálně odlišném stavu. **Tím se dostáváme k povaze a závažnosti trestné činnosti, která byla na poškozených spáchána.** Rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022 posuzovalo případ, kdy byl obviněný ohrožen trestní sazbou jeden rok až osm let, uložen mu byl trest odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v délce tří let, a ochranné protialkoholní léčení v ambulantní formě. Žalovaným skutkem bylo jednání obviněného, který si měl v jednom případě (v podnapilém stavu, ve sportovním areálu při konání fotbalového turnaje) posadit na klín svou neteř a této hladit přirozená a prstem jí na něj tlačit. Ve druhém případě (rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 381/2022) se trestní

2 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2022, sp. zn. 8 Tdo 381/2022.

soudy pohybovaly v sazbě dvě léta až deset let, přičemž žalovaný skutek byl vymezen obdobím mezi roky 2012 až 2018, kdy měl obviněný (stručně shrnuto) ohrožovat výchovu své nezletilé dcery, tuto opakovaně vozit na neznámou adresu, kde za úplatu umožňoval ji zcela nahou fotit neznámou ženou, v témže dlouhém období měl poškozenou pohlavně zneužívat (orální sex aj.), důsledkem čehož byl mj. výrazně opožděný mentální vývoj nezletilé poškozené a její značné neurotické obtíže. V této věci byl obviněnému ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání tří let (souhrnný – sbíhající se trestná činnost však byla zjevně výrazně méně závažná).

Rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 381/2022 bylo vydáno při posuzování zjevně závažnější (společensky škodlivější) věci – mohla mít tato skutečnost vliv na to, že (oproti rozhodnutí sp. zn. 7 Tdo 44/2022) byl záznam o výsledku nezletilé poškozené z přípravného řízení postupem dle § 102 odst. 2 tr. řádu připuštěn? Nelze si totiž nevšimnout, že takový náhled by byl souladný s přístupem k použitelnosti jiných důkazů, a to tzv. plodů z otráveného stromu. Teorii plodů z otráveného stromu, dle níž nelze použít žádný důkaz, který byl získán za přispění jiného dříve nezákonně získaného důkazu, české soudy obecně nepřijímají.³

Judikatura vyjadřující se k přístupu k důkazům, které se podařilo získat na základě důkazu, který byl získán nezákonně, zdůrazňuje povinnost soudu zvažovat všechny okolnosti případu, když takovou povinnost výstižně popisuje Nejvyšší soud (odkazující na postoj Evropského soudu pro lidská práva): „Při posuzování toho, zda bylo zasazeno do práva na spravedlivý proces či nikoliv, porovnává na jedné straně zájem na vyšetření a potrestání trestných činů a na straně druhé zájem chráněný porušeným předpisem, přičemž čím závažnější čin, tím větší zásah, resp. porušení procesních předpisů v neprospěch obviněného, je možné tolerovat.“⁴ Uvedené by umožňovalo vysvětlit odlišné stanovisko Nejvyššího soudu k použitelnosti výsledku provedeného v souladu s § 102 tr. řádu ve dvou jinak velmi podobných případech. **Čím zranitelnější oběť, čím větší zájem na tom, aby nemusela v řízení opětovně vypovídat, čím závažnější stíhaný čin, tím menší zájem na zachování kontradiktornosti procesu a tím větší pravděpodobnost, že přehraní záznamů či přečtení protokolu o výsledku dle § 102 odst. 2 tr. řádu bude shledáno přijatelným zásahem do práva na spravedlivý proces?** Takový závěr se nabízí, leč z citovaných rozhodnutí se výslovně nepodává. Nezodpovězenou otázkou (a patrně tématem pro samostatný článek) zůstává, zda by takový přístup byl souladný s jinými náhledy Evropského soudu pro lidská práva na prvky práva na spravedlivý proces, zejména již zmiňovanou kontradiktornost řízení. Je-li výpověď, která nebyla získána za zachování kontradiktornosti, výlučným nebo rozhodujícím důkazem, lze řízení považovat za spravedlivé, jsou-li dány skutečnosti dostatečným způsobem vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu a umožňující řádné a spravedlivé posouzení důvěryhodnosti takového důkazu.⁵ Uvedený postoj Evropského soudu pro lidská práva nic neříká o tom, že by měla být uvažována (zároveň) závažnost činu, zvýšený zájem společnosti na potrestání či ohled na oběť (poškozeného).

V praxi může převážit názor upřednostňující zásadu kontradiktornosti nebo názor upřednostňující ochranu nezletilého dítěte, autorovi se však nejvíce nelíbí ani využití úvah uvedených v předchozím odstavci a poměrování významu chráněných zájmů.⁶ Ať už dostane přednost ten či onen náhled, vázání procesní použitelnosti výlučně na význam daného důkazu (zda bude

jediným či rozhodujícím usvědčujícím důkazem) klade na orgány činné v trestním řízení zvýšené nároky, které se mohou v konkrétním případě rovnat věšteckým schopnostem. Dovolací soud v citovaných rozhodnutích posuzoval procesní použitelnost retrospektivně, tedy po zhlédnutí celého průběhu řízení a zvážení významu výpovědi nezletilých svědkyň, které byly učiněny před zahájením trestního stíhání. Policejní orgán, potažmo státní zástupce, však ve svých právních úvahách musí přemýšlet perspektivně, tedy vždy zvažovat, zda má dostatek podkladů pro navazující procesní postup (sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, zahájení trestního stíhání, podání obžaloby atd.). Před provedením výslechu nemusí tušit, jaký bude obsah výpovědi, tím méně může předvídat, zda taková výpověď bude jediným či rozhodujícím usvědčujícím důkazem v navazujícím řízení před soudem.

Závěr

Je nutné zmínit, že odlišná stanoviska Nejvyššího soudu k procesní použitelnosti výpovědi nezletilého svědka dle § 102 odst. 1 tr. řádu zastávaná rozhodnutím sp. zn. 7 Tdo 44/2022 a sp. zn. 8 Tdo 381/2022 nevedou k posílení právní jistoty. Pro obhajobu uvedené skýtá šanci pro zpochybnění použitelnosti takové výpovědi, neboť s ohledem na shora popsáné je šance, že případné dovolání bude řešit senát stavící na první místo zásadu kontradiktornosti. Obžaloba bude muset v každém případě zvažovat, zda převáží zájem na ochraně nezletilého před opakovaným výslechem, nebo zájem na jistotě procesní použitelnosti výslechu, resp. protokolu o něm či zvukového a obrazového záznamu.

Při snaze vyvážit tyto zájmy (a vyhovět požadavkům zásady kontradiktornosti) by snad mohlo být příležitost provést ve fázi prověřování stručný výslech (tzv. vytěžení), na jehož základě by došlo k zahájení trestního stíhání, a následně by byl (již ve fázi vyšetřování) nezletilý svědek vyčerpávajícím způsobem vyslechnut postupem dle § 102 odst. 1 tr. řádu za účasti obhajoby. ❖

3 Nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017.

4 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. 6 Tdo 360/2020.

5 *Tseber proti České republice*, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 11. 2012, stížnost č. 46203/08.

6 K rozporu mezi právem na spravedlivý proces a právem na nedotknutelnost osoby svědka a jeho řešení viz např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

Již 30 let pro Vás překládáme

- Odborné právní texty
- Texty pro publikování
- Ověřené překlady
- Elektronické ověřené překlady

EXPRESNÍ
TERMÍNY

☎ 233 331 627
www.spevacek.info

SPĚVÁČEK
překladatelská agentura

Odpovědnost za autonomní systémy: stávající předpisy, návrhy reformy EU a potřeba inovativních koncepcí

Článek se zabývá potřebou změn mimosmluvní odpovědnosti za škodu v důsledku „technologické revoluce“, kterou představuje digitalizace a automatizace společenských vztahů. Nutnost změn právního řádu v důsledku technologických změn posuzuje autor na rozdíl od jiných expertů, kteří vyvolávali poněkud až hysterickou náladu, věcným, střízlivým způsobem. Řečená technologická revoluce neznamená revoluci v právu. Obdobně jako Evropská komise spatřuje autor řešení tohoto problému v způsobení dosavadního deliktneodpovědnostního systému některým jevům, které jako následky svého působení automatizace, robotizace a další fenomény přinášejí.

Univ.-prof. Dr. Ernst Karner

je profesorem univerzity Vídeň a též ředitelem Institutu pro evropské delikttní právo Rakouské akademie věd a Univerzity ve Štýrském Hradci, resp. Evropského centra pro delikttní a pojišťovací právo ve Vídni.

Článek rozebírá tři návrhy předpisů vypracovaných Evropskou komisí, a to dvou směrnic upravujících odpovědnost za škody způsobené umělou inteligencí, novou verzí směrnice o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a rovněž návrh nařízení o odpovědnosti za škody způsobené umě-

* Článek je přepracovanou verzí jeho přednášky v rámci Fóra Centra právní komparatistiky PF UK, která se uskutečnila 15. 12. 2022, překlad prof. Luboš Tichý.

- 1 Podrobně viz E. Karner: Liability for Medical Robots and Autonomous Medical Devices, in E. Karner, U. Magnus, J. Spier, P. Widmer (ed.): Essays in Honor of Helmut Koziol, Jan Sramek Verlag, Wien 2020, str. 57 a násl.
- 2 K tomu již E. Karner: Liability for Robotics: Current Rules, Challenges and the Need for Innovative Concepts, in S. Lohsse, R. Schulze, D. Staudenmayer (eds.): Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things, Nomos, Baden-Baden, 2019, str. 117 a násl. Podrobně viz E. Karner, B. A. Koch: Civil Liability for Artificial Intelligence. A Comparative Overview of Current Tort Laws in Europe, in M. A. Geistfeld, E. Karner, B. A. Koch, Ch. Wendhorst (eds.): Civil Liability for Artificial Intelligence and Software, De Gruyter, 2023, str. 21 a násl.
- 3 Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní odpovědnosti za umělou inteligenci (Směrnice o odpovědnosti za UI), COM (2022) 496 v konečném znění; dále „návrh o odpovědnosti AI“.
- 4 Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky, COM (2022) 495 v konečném znění; dále „návrh o odpovědnosti za výrobek“.
- 5 Viz G. Wagner: Die Richtlinie über KI-Haftung: Viel Rauch, wenig Feuer, JZ 2023, str. 123 a násl.; G. Wagner: Rules for the Digital Age, Journal of European Tort Law (JETL) 13 (2022), str. 220 a násl.

lou inteligencí při provozu automatizovaných motorových vozidel. Mezi autorovými kritickými poznámkami vyniká jeho postřeh, svědčící o jeho systémovém přístupu, který Evropská komise postrádá. **Navrhuje totiž obecnou úpravu objektivní odpovědnosti v případech značného rizika, která by byla rozlišována podle stupně nebezpečí.***

Východiska

Dnešní technický pokrok přináší systémy, které autonomně provádějí stále složitější postupy. Tento pokrok se v žádném případě neomezuje jen na „samořídící“ auta či vlaky, ale zahrnuje i autonomní systémy v oblasti medicíny, které mají již dnes velký význam v radiologii.¹ V budoucnosti však budou roboti využíváni i pro lékařské zásahy nebo v sektoru péče. Konečně můžeme uvažovat o autonomních dronech nebo tzv. „exoskeletech“, které umožňují ochrnutým chodit nebo pomáhají pracovníkům při těžké fyzické práci.

Je proto třeba zkoumat, do jaké míry lze při řešení případů odpovědnosti způsobených autonomními systémy používat konvenční právní instrumenty, či zda existuje potřeba zásadní změny. Zejména by se měla řešit odpovědnost za zavinění, odpovědnost za pomocníka, odpovědnost za výrobek a objektivní odpovědnost.²

Zaměřím se na návrhy dvou směrnic, které Evropská komise zveřejnila 28. září 2022. Zatímco první návrh se zabývá **zpřísněním mimosmluvní odpovědnosti za zavinění při používání umělé inteligence**,³ druhý návrh se týká **revize směrnice o odpovědnosti za výrobek**.⁴ Tento vývoj je třeba v zásadě přivítat. Zejména návrh subjektivní odpovědnosti za umělou inteligenci však bohužel stále trpí značnými nesrovnalostmi.⁵ Příspěvek se soustředí na klíčové předpisy a problémy zmíněných návrhů směrnic.

Odpovědnost za zavinění

Dojde-li k poškození autonomním systémem, ve všech evropských právních řádech se aplikuje **odpovědnost na základě**

zavinění. V její struktuře existuje sice mnoho rozdílů,⁶ ale vždy jde v podstatě o totéž: odpovědný je ten, kdo škodu způsobil, pokud se nechoval jako pečlivý a řádný účastník života ve společnosti.

V oblasti automatizovaných systémů je důležitým úkolem **stanovit příslušné požadavky péče**, např. s ohledem na nezbytný dohled. V této souvislosti je třeba poukázat na reformu německého zákona o silničním provozu (Straßenverkehrsgesetz, StVG) z roku 2017,⁷ která výslovně stanovila, že uživatel vysoce nebo plně automatizovaného vozidla se smí přestat starat o dopravní situaci a řízení vozidla. Uživatel však musí zůstat dostatečně vnímavý, aby mohl dostát svým závazkům a kdykoli obnovit kontrolu nad vozidlem.⁸ Teorie i praxe však toto ustanovení přijaly poměrně kriticky pro jeho vágnost.⁹

Zavádění automatizovaných systémů samozřejmě nevede k žádným neznámým úkolům. Přizpůsobení požadavků péče měnícím se technickým, ekonomickým či sociálním poměrům bylo vždy součástí právního řemesla. Obecně platí, že **čím více je systém autonomní, tím nižší jsou požadavky na náležitou péči kladené na uživatele.**¹⁰ Zatímco u neautomatizovaných vozidel (úroveň 0) nese plnou odpovědnost za řízení vozidla řidič, u automatizovaných vozidel se rozložení úkolů stále více přesouvá ve prospěch autonomního systému. V případě plně automatizovaných motorových vozidel (úroveň 5) a dalších vysoce automatizovaných systémů se tak význam subjektivní odpovědnosti výrazně snižuje.¹¹

Navzdory tomu začíná Evropská komise se svými návrhy ohledně odpovědnosti za zavinění jen zdrženlivě, a to i v tomto prvním kroku. Podle Evropské komise by se sjednocení předpisů mimosmluvní odpovědnosti za zavinění systémů umělé inteligence mělo uskutečňovat jen prostřednictvím procesní povinnosti žalovaného předkládat důkazy v případech vysoce rizikových systémů umělé inteligence a v případech „určitých důkazních domněnek“. **Návrh směrnice v podstatě zavádí dvě zjednodušení v dokazování.**¹²

Prvním předpokladem úspěšné žaloby je vždy **věrohodný nárok potenciálního žalobce.** Domněnky, které platí v každém případě, se však liší podle stupně nebezpečnosti umělé inteligence. Čl. 3 návrhu – předkládání důkazů – se týká pouze tzv. vysoce rizikových systémů umělé inteligence. Tuto kategorii je třeba vnímat ve světle tzv. zákona o umělé inteligenci (AI-Act)¹³ ve formě nařízení, které však dosud nebylo přijato.¹⁴

Podstatné je, že návrh zavádí za určitých okolností procesní **povinnost uživatele nebo distributora vysoce rizikových systémů umělé inteligence předložit relevantní fakta o systému umělé inteligence.** V případě nesplnění této povinnosti se předpokládá zavinění osoby, na kterou se tato povinnost vztahuje. Je nápadné, že tato sankce – **domněnka zavinění** – nemusí vždy korespondovat s porušením této povinnosti. Informace, které mají být uveřejněny, by se např. mohly týkat také kauzality, a nikoli zavinění – ale proč by se pak mělo zavinění předpokládat? Navíc stále není jasné, jaké informace mají být vůbec předloženy: všechny informace relevantní pro vznik škody, nebo pouze informace, které je povinná strana podle výše uvedeného zákona o umělé inteligenci povinna evidovat?

Rozhodnutí o použití domněnky zavinění jako sankce za porušení informační povinnosti je čistě procesní záležitostí. Rozhodně by však stálo za zvážení podřídit případná rizika spojená s umělou inteligencí přísnějšímu režimu odpovědnosti a spojit zvýšené rizi-

ko odpovědnosti za objektivní porušení povinnosti péče s obrácením důkazního břemene. K tomu následuje podrobnější výklad.

Čl. 4 návrhu rovněž **potenciálně zatěžuje každého žalovaného domněnkou kauzality.** Kromě věrohodnosti nároku musí žalobce pouze prokázat, že žalovaný pravděpodobně ovlivnil „výstup“ systému umělé inteligence a porušil povinnost ochrany před vzniklou škodou. Domněnka se týká pouze vztahu mezi jeho „zaviněním“ a „výstupem“ umělé inteligence. **Pro dokazování, že škoda byla vůbec systémem umělé inteligence způsobena, však nadále platí obvyklá pravidla dokazování.** Tyto dvě domněnky by také měly být schopny se navzájem doplňovat, aby domněnka zavinění mohla vyvolat předpoklad kauzality.

Jinak ponechává návrh EU mnoho nezodpovězených otázek. Vzhledem ke zvolené harmonizační strategii je pravděpodobně nevyhnutelné, že účinky návrhu budou do značné míry záviset na obecném standardu dokazování členského státu. Při rozhodování o strategii důkazního břemene je to třeba mít na paměti. V každém případě tyto domněnky představují posun v důkazním režimu. Pokud odůvodnění v preambuli výslovně nemluví o obrácení důkazního břemene, jde zřejmě jen o velmi technický, ale každopádně nejasný výraz.

Obsahově by se však mohlo ukázat problematickým, pokud by pojmy kauzalita a zavinění nebyly chápány jednotně, protože mohou mít v právních řádech Evropy velmi odlišný význam (např. některé právní řády řadí problém přiměřenosti a jiné instituty přičítání do kategorie kauzality, nebo problém poškození zboží a ochranný účel k pojmu „zavinění“).¹⁵ Není proto také zcela jasné, co měla Komise na mysli při vytváření jednotlivých předpokladů.

Konečně užitečnost domněnky kauzality (která již předpokládá porušení povinnosti a prokázání zapojení systému umělé inteligence) se liší podle toho, jak náročný je test kauzality konkrétního právního systému.

Nakonec se návrh ukazuje jako problematický zejména kvůli jeho četným odkazům. Návrh totiž často odkazuje na již zmíněný zákon o umělé inteligenci, jenž je rovněž k dispozici pouze jako návrh, který ještě nebyl přijat. Týká se to např. definice umělé inteligence a umělé inteligence s vysokým rizikem.

6 Viz H. Koziol: Comparative Conclusions, in H. Koziol (ed.): Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective, Jan Sramek Verlag, Wien 2015, str. 782 a násl.; podrobná analýza různých evropských konceptů viz B. Winiger, E. Karner, K. Oliphant (ed.): Digest of European Tort Law, sv. 3: Essential Cases on Misconduct, De Gruyter, Berlin/Boston 2018.

7 Zákon, kterým se mění zákon o silničním provozu, BGBl I 2017, 1648, 8.

8 Srov. § 1b zákona o silničním provozu.

9 Viz J. Schirmer: Augen auf beim automatisierten Fahren! Die StVG-Novelle ist ein Montagsstück, Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht (NZV) 2017, str. 254 a násl.

10 Viz také J. Pehm: Odpovědnost za provoz autonomních vozidel: Komparativní pohled na výzvy automatizace, in Sborník XXVI. Karlovarské právnícké dny, Linde Praha 2018, str. 127 a násl.; J. Pehm: System der Unfallhaftung beim automatisierten Verkehr, Zeitschrift für Internationales Wirtschaftsrecht (IWRZ) 2018, str. 262 a násl.

11 Viz G. Wagner: Produkthaftung für autonome Systeme, Archiv für die civilistische Praxis (AcP) 217 (2017), str. 707, 708.

12 Čl. 3 a 4 návrhu o odpovědnosti za UI, viz op. cit. sub 3.

13 Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (zákon o umělé inteligenci), COM (2021) 206 v konečném znění.

14 Kritika k tomuto příliš složitému řetězení viz G. Wagner, JZ 2023, str. 123, 125; G. Wagner, JETL 13 (2022), str. 220.

15 Viz G. Wagner, JZ 2023, str. 125; G. Wagner, JETL 13 (2022), str. 225.

Odpovědnost za výrobek

Zatímco význam odpovědnosti za zavinění bude s postupem automatizace klesat, **význam harmonizované odpovědnosti za výrobek výrazně poroste**.¹⁶ I proto Evropská komise předložila již zmíněný druhý návrh o změně směrnice o odpovědnosti za výrobek.¹⁷

Níže bych se rád dotkl **nejdůležitějších aspektů návrhu souvisejících s automatizací**:

- a) Otázka, zda má být za výrobek (produkt) ve smyslu směrnice považován i software, je podle současného práva vysoce kontroverzní.¹⁸ Přepracovaný návrh směrnice objasnil, že **software je třeba považovat za výrobek (produkt), i když je nabízen pouze jako cloudová služba** [čl. 4 (1), bod odůvodnění 12]. To je třeba uvítat, protože je nerozhodné, zda je software zhmotněn na datovém nosiči, nebo ne.¹⁹ Návrh rovněž objasňuje odpovědnost výrobce softwaru za aktualizace, protože ty ponechávají produkt pod „kontrolou“ výrobce [čl. 4 (5)].
- b) I po návrhu směrnice **zůstávají nejasnými pojmy vady výrobku a rozhodné měřítko, které se má použít**. Návrh nicméně zavádí nové aspekty o tom, jak je třeba chápat příslušná oprávněná očekávání se zvláštním důrazem na schopnost produktu učít se [čl. 6 (1) c) a jeho použití s jinými produkty (d)].

16 Viz G. Wagner, AcP 217 (2017), str. 708.

17 Návrh o odpovědnosti za výrobek, viz op. cit. sub 4; k tomu již G. Wagner: Produkthaftung für das digitale Zeitalter – ein Paukenschlag aus Brüssel, JZ 2023, str. 1 a násl.; G. Wagner, JETL 13 (2022), str. 224.

18 Viz D. Fairgrieve et al: Product Liability Directive, in P. Machnikowski (ed.): European Product Liability. An Analysis of the State of the Art in the Era of New Technologies, Cambridge University Press, Cambridge 2016, str. 46 a násl.; Ch. Wendehorst, Y. Duller: Safety- and Liability-Related Aspects of Software, in M. A. Geistfeld, E. Karner, B. A. Koch, Ch. Wendehorst (ed.), op. cit. sub 2, str. 268 a násl.

19 G. Wagner, AcP 217 (2017), str. 719; viz také G. Wagner, JZ 2023, str. 4 a násl.; G. Wagner, JETL 13 (2022), str. 203 (s ohledem omezení na standardní software); H. Koziol, P. Apathy, B. A. Koch: Österreichisches Haftpflichtrecht Band III³, 2014, str. 453 a násl. s dalšími odkazy.

20 G. Wagner, AcP 217 (2017), str. 735 a násl.

21 G. Wagner, JZ 2023, str. 10, to vidí jako „poněkud svérázné parafrázování předpokladů pro prima facie důkazy“.

22 Také G. Wagner, JZ 2023, str. 10; G. Wagner, JETL 13 (2022), str. 218.

23 Viz H. Koziol: Product Liability: Conclusions from a Comparative Perspective, in H. Koziol, M. D. Green, M. Lunney, G. Oliphant, L. Yang (ed.): Product Liability. Fundamental Questions in a Comparative Perspective, De Gruyter 2017, str. 538.

24 K bližšímu vymezení G. Wagner, JZ 2023, str. 5; G. Wagner, JETL 13 (2022), str. 202 a násl.

25 „Článek 4:202. Odpovědnost podniku (1) Osoba provozující trvalý podnik za hospodářským nebo odborným účelem, která používá pomocná nebo technická zařízení, odpovídá za škodu způsobenou vadou takového podniku nebo jeho výkonu, pokud neprokáže, že dodržela požadovaný standard chování. (2) „Vada“ je jakákoli odchylka od norem, o které lze důvodně předpokládat, že je způsobena podnikem nebo jeho produkty nebo službami.“ Principy evropského deliktivního práva, dostupné online: <http://www.egtl.org/petl.html>, přístupné 15. 6. 2023.

26 Viz C.-W. Canaris: Bankvertragsrecht I, De Gruyter, 1988, marg. č. 367; K. Spiro: Die Haftung für Erfüllungsgehilfen, Verlag Stämpfli et cie, Berne 1984, str. 209 a násl.; H. Koziol: Basic Questions of Tort Law from a Germanic Perspective, Jan Sramek Verlag, Wien 2012, str. 228 a násl.

27 Srov. E. Ondreasova: Haftung für technische Hilfsmittel de lege lata, Österreichische Juristenzeitung (ÖJZ) 2015, str. 444 a násl.

28 Viz § 89e a § 91b odst. 8 zákona o organizaci soudu (GOG): Použití automatizovaného zpracování dat; k tomu viz E. Ondreasova, ÖJZ 2015, str. 445 a násl.

Celkový přístup však není podrobně vysvětlen. Jak Wagner²⁰ ještě před návrhem změny přesvědčivě ukázal, mluví mnohé pro systémový pojem vady.

- c) Navrhovaná směrnice je inovativní na úrovni dokazování: **zavádí domněnky a povinnosti uveřejňování**, které jsou velmi podobné zjednodušení dokazování v navrhované směrnici o mimosmluvní odpovědnosti za zavinění v případě umělé inteligence. Návrh na změnu směrnice o odpovědnosti za výrobek obsahuje také informační povinnost (čl. 8), která by se však neměla uplatňovat pouze v případě zvláště vysokého rizika, ale spíše obecně prostřednictvím věrohodného prokázání nároku odpovědnosti za výrobek. Vzhledem k tomu, že odpovědnost za výrobek není záležitostí odpovědnosti za zavinění, porušení povinnosti zveřejnit informace by mělo vést k domněnce vadnosti výrobku, ale nikoli k domněnce zavinění [čl. 9 odst. 2 písm. a)].
- d) Druhé zjednodušení dokazování má spočívat v doplnění směrnice o odpovědnosti za výrobek o domněnku kauzality [čl. 9 (3)]. Návrh jde o něco dále než odpovědnost za umělou inteligenci. V souvislosti s odpovědností za výrobek **by se měla předpokládat příčinná souvislost mezi vadou výrobku a typickou škodou**, a nikoli jen mezi vadou a „výstupem“ výrobku (umístěním na trh).²¹ Tzn., že podle návrhu textu již nemusí být podíl výrobku na způsobení škody po zjištění vady prokazován podle obecného standardu. Kromě toho však návrhy směrnic vykazují drobné rozdíly v detailech, které nejsou zcela srozumitelné.
- e) Třetí obtížně vyložitelné zjednodušení dokazování se uplatní, přispěl-li výrobek ke škodě tím, že byl pravděpodobně vadný a/nebo v důsledku toho byla pravděpodobně způsobena škoda (čl. 9 odst. 4). V těchto případech lze pouze „vycházet“ z kauzality mezi vadou a způsobením škody. Nejspíše lze tuto formulaci chápat jako **snížení míry důkazů**.²²
- Rovněž nebyla kritizována otázka odpovědnosti za služby**.²³ Zde mohou nastat potíže s vymezením, zejména s ohledem na „digitální služby“.²⁴ Někdy se navrhuje, aby byl koncept odpovědnosti za výrobek rozšířen na služby obecně. Podle mého názoru se zdá mnohem vhodnější znovu přemýšlet o zvýšené podnikatelské odpovědnosti, jak je upraveno v Principech evropského deliktivního práva (čl. 4:202 PETL).²⁵

Stroje jako pomocníci

Je samozřejmé, že za škody způsobené systémy podporovanými automatizací je třeba nést odpovědnost, pokud jejich příčinu lze vysledovat zpět k neopatrnému lidskému chování (a vztahuje se stejně na chyby při obsluze, monitorování a programování). Zajímavější je otázka, zda lze činnost autonomního systému přičítat člověku, pokud v systému dojde k poruše funkce bez chybného lidského jednání. Tato poměrně složitá problematika není nikterak nová: byla rozebírána již v 80. letech 20. století s ohledem na automatizované zpracování dat významnými představiteli akademické sféry – Canaris, Spiro, Koziol.²⁶ **Klíč k přičítání spočívá v analogické aplikaci pravidel přičítání pomocníků, pokud jsou používány technické pomůcky, které jsou svou funkcí ekvivalentní lidské práci**.²⁷ Pro tento na první pohled téměř revoluční přístup již existují základy v pozitivním právu – např. v Rakousku.²⁸ Navíc je plně v souladu s obecnými zásadami přičítání pomocníků: nikdo by neměl mít možnost vyhnout se přičítání škody podle ustanovení o odpovědnosti

pomocníků pouhým používáním technických pomůcek místo lidských pomocníků.

Na evropské úrovni by bylo vhodné provést **dvoufázový postup**: V prvním kroku by mělo být jasné, že pravidla o odpovědnosti pomocníků se vztahují i na stroje, které nahrazují člověka. Ve druhé, dlouhodobější etapě by mělo být zvaženo sjednocení pravidel o odpovědnosti pomocníků v jednotlivých evropských jurisdikcích.

Objektivní odpovědnost

1. Samořídící auta na pozadí platného mimosmluvního práva

V případě odpovědnosti za samořiditelná auta lze odkázat na to, co bylo dosud řečeno v souvislosti s odpovědností za zavinění a objektivní odpovědností.²⁹ V daném kontextu se mi jeví jako důležitější **strukturální otázka, která se týká vztahu mezi odpovědností založenou na zavinění, objektivní odpovědností a odpovědností za výrobek**.³⁰

Pokud právní řád – např. německé nebo rakouské právo – stanoví komplexní (objektivní) odpovědnost za motorová vozidla na základě rizika, nepředstavuje odpovědnost za samořiditelná vozidla nový problém. Má-li vada softwaru za následek dopravní nehodu, jde o vadu vozidla, za kterou odpovídá jeho držitel.³¹ Protože výrobce odpovídá poškozenému společně a nerozdílně v případě vady výrobku, má držitel (nebo jeho povinné pojištění odpovědnosti) vůči výrobcu (nebo jeho pojistiteli) právo na regres. Neexistuje právní nejistota, neboť režim odpovědnosti nevykazuje žádnou mezeru, a poškozený může vždy uplatnit nárok vůči držiteli vozidla.³² To platí obdobně i pro samořiditelné kolejové vozidlo.

Zcela jiná situace je např. v anglickém právu, které u motorových vozidel zná pouze odpovědnost za zavinění.³³ V případě samořídících vozidel to vede k vážným mezerám v ochraně. Pokud se někdo zraní při dopravní nehodě v důsledku poruchy samořídícího auta, obvykle nelze určit, kdo by měl nést odpovědnost:³⁴ Výrobce auta kvůli závadě na výrobku? Nebo majitel vozidla, např. proto, že řádně nevyčistil čidla vozidla? Poškozenému v těchto případech nezbyvá než podat dvě žaloby, z nichž s jednou jistě neuspěje. Podobný problém vyvstává v těch jurisdikcích, kde se odpovědnost založená na riziku vztahuje pouze na případy, kdy byl poškozený nemotorizovaným účastníkem nehody, neboť se nevztahuje na případy kolize vozidel, jako např. ve Finsku, Nizozemsku a Polsku,³⁵

29 Viz výše, části *Odpovědnost za zavinění a Odpovědnost za výrobek*.

30 Vztah mezi odpovědností založenou na zavinění a objektivní odpovědností viz E. Karner: *A Comparative Analysis of Traffic Accident Systems*, *Wake Forest L Rev* 2018, str. 368 a násl.

31 T. Hammel: *Haftung und Versicherung bei ersonnenkraftwagen mit Fahrassistenzsystemen*, Verlag Versicherung sirtschaft GmbH, Karlsruhe 2016, str. 206 a násl.; F. Harnoncourt: *Haftungsrechtliche Aspekte des autonomen Fahrens*, *Österreichische Zeitschrift für Verkehrsrecht (ZVR)* 2016, str. 548 a násl.

32 Viz také G. Wagner, *AcP* 217 (2017), str. 758 a násl.

33 *Srov. C. van Dam: European Tort Law*², 2013, str. 412 a násl.

34 Viz G. Wagner: *AcP* 217 (2017), str. 760 a násl.

35 Pro srovnání s Finskem viz M. Hering: *Der Verkehrsunfall in Europa*, *VWV GmbH*, 2012, str. 62; srovnání s Nizozemskem viz M. Slimmen, W. H. van Boom: *Road Traffic Liability in the Netherlands* (April 2017), dostupné online: <https://ssrn.com/abstract=2975796>, zveřejněno 15. 6. 2023; pro srovnání s Polskem viz M. Nesterowicz, E. Baginska: *Poland*, in B. A. Koch, H. Koziol (ed.): *Unification of Tort Law: Strict Liability*, Springer Netherlands, 2002, str. 267.

Jemelka/Pondělíčková/Bohadlo

Správní řád Komentář. 7. vydání

- komentář poskytuje podrobný výklad jednotlivých ustanovení správního řádu, tedy obecného předpisu pro vedení správních řízení, uzavírání veřejnoprávních smluv, přijímání opatření obecné povahy nebo provádění dalších úkonů ve veřejné správě
- reaguje na poslední novely správního řádu, které zohledňovaly přijetí nového zákona o právu na digitální služby a s tím související využívání podkladů z úředních evidencí a zpřesnily úpravu závazných stanovisek, zejména pak v otázce lhůt pro jejich vydávání a přezkoumání apod.

2023 | vázané v plátně | 1 224
2 290 Kč | obj. číslo EKZ220

Bělina/Drápal a kol.

Zákoník práce Komentář. 4. vydání

- nejaktuálnější komentář k zákoníku práce, podstatně přepracovaný a aktualizovaný, reaguje nejen na poslední podstatnou novelu zákoníku práce, která nabyla účinnosti 1. 10. 2023, ale rovněž i na novelu zákona o zaměstnanosti, která prošla legislativním procesem na sklonku tohoto roku a obsahuje mimo jiné další dílčí novelu zákoníku práce
- autoři se nevyhnuli ani komentování dopadů vládního konsolidačního balíčku na pracovní-právní vztahy, a to zejména na dohodu o provedení práce

2023 | vázané s přebalem | 1 688
3 590 Kč | obj. číslo EVK35

Solomonová/Balada/Kunštátová/Dickelt

Živnostenský zákon Komentář. 2. vydání

- druhé vydání komentáře k živnostenskému zákonu reflektuje právní stav zákona k 15. 1. 2023, kdy byl zatím naposledy novelizován zákonem č. 416/2022 Sb.
- v reakci na přijaté novely je převážná část komentáře přepracována a rozšířena, a to i s ohledem na nastalý vývoj judikatury
- kromě toho byl rozvinut také výklad věnující se přeshraničnímu podnikání, včetně navazujících informačních a zprostředkovatelských služeb státu podrobněji rozebraných v komentáři k zákonu o živnostenských úřadech, který je nedílnou součástí publikace

2023 | vázané v plátně | 648
1 990 Kč | obj. číslo EKZ223

nebo které zahrnují jen škody na zdraví, a nikoli na majetku, jako v Belgii, Dánsku nebo Španělsku.³⁶ Jisté se nyní někdy uznává, že výsledná pozice je pro poškozeného velmi nevýhodná a krajně neuspokojivá z důvodu procesních rizik a nejistot v dokazování. V souladu s tím byla pro anglické právo uzákoněna odpovědnost za autonomní vozidla založená na riziku.³⁷ Autonomní vozy by tak mohly hrát pro *common law* stejnou roli, jakou sehrála železniční doprava pro kontinentální Evropu.

Aby se předešlo mezerám v ochraně a nejednotnosti jednotlivých jurisdikcí, vyžaduje se na evropské úrovni **komplexní a jednotná objektivní odpovědnost nejen za motorová vozidla, ale také za železniční dopravu.**

2. O potřebě obecné úpravy objektivní odpovědnosti

Odpovědnost za samořiditelná auta lze uspokojivě vyřešit, existuje-li komplexní objektivní odpovědnost za motorová vozidla (viz shora). Samozřejmě by se nemělo přehlížet, že autonomní systémy mohou představovat velmi různé úrovně nebezpečí, počínaje automatizovanou sekačkou na trávu přes lékařské roboty až po plně autonomní dopravní zařízení – motorová vozidla, vlaky a letadla.

Vzhledem k rychlému tempu technického rozvoje se **zdá nerozumné vytvářet izolovaná individuální pravidla pro různé autonomní systémy.** Aby nedocházelo k mezerám v ochraně a nesrovnalostem v hodnocení, **je zapotřebí obecná koncepce objektivní odpovědnosti, která je odstupňována podle stupně nebezpečí.** Jako příklad může posloužit návrh reformy rakouského práva odpovědnosti za škodu.³⁸ V případě vysokého rizika se stanoví objektivní odpovědnost, ale v případě jen zvýšeného rizika pouze odpovědnost za porušení péče s obrácením důkazního břemene.

Potřeba elektronické osoby?

V právní diskusi se někdy objevuje otázka, zda by autonomní systémy měly být vybaveny právní způsobilostí, čímž by vznikla „elektronická osoba“.³⁹ Návrhy tohoto druhu jsou scestné: na jedné straně je třeba respektovat, že zákon slouží k usměrňování lidského jednání a jeho adresáty jsou pouze lidé. Na druhé straně je třeba si uvědomit, že elektronická osoba nedisponuje žádným majetkem a musela by jím být nejprve vybavena. V konečném důsledku by však zavedení „elektronické osoby“ schopné držet majetek a odpovídat vedle poškozeného do horší pozice, protože

36 Pro srovnání s Belgií viz H. Cousy, D. Droshout, Belgium, in B. A. Koch, H. Koziol (ed.): *Unification of Tort Law: Strict Liability*, Springer Netherlands, 2002, str. 51; srovnání se Španělskem viz I. González-Pacanoska: *Development of Traffic Liability in Spain*, in W. Ernst (ed.): *The Development of Traffic Liability*, Cambridge University Press, Cambridge 2010, str. 182.

37 Britský zákon o automatických a elektrických vozidlech HL (2017-19) 109.

38 Viz I. Griss: *Gefährdungshaftung, Unternehmerhaftung, Eingriffshaftung*, in I. Griss, G. Kathrein, H. Koziol (ed.): *Entwurf eines neuen österreichischen Schadenersatzrechts*, Springer, Wien/New York 2006, str. 57 a násl.

39 K diskusi viz S. Beck: *The Problem of Ascribing Legal Responsibility in the Case of Robotics*, (2016) 31 *AI & Society*, str. 478 a násl.

40 Viz také H. Hanisch: *Zivilrechtliche Haftungskonzepte für Robotik*, in E. Hilgendorf (ed.): *Robotik im Kontext von Recht und Moral, Nomos*, 2014, str. 39 a násl.

by se fond odpovědnosti omezil na zvláštní majetek „e-osoby“.⁴⁰

Daleko vhodnější se tedy jeví objektivní odpovědnost vlastníka s jejím povinným pojištěním.

Diskuse o „elektronické osobě“ se tak ukazuje jako omyl, což je dáno v neposlední řadě i tím, že zejména technické novinky mají často za následek nereflktované požadavky na zvláštní právní předpisy, aniž by se předtím důkladně zjistilo, do jaké míry systémově kompatibilní řešení lze rozvíjet na základě existujícího právního stavu.

Závěr

1. V oblasti mimosmluvní odpovědnosti za zavinění se Evropská komise chystá zavést zjednodušené dokazování v souvislosti se systémy umělé inteligence. Obecně předpokládá věrohodný nárok poškozeného. V případě vysoce rizikové umělé inteligence by měl mít škůdce povinnost předkládat relevantní důkazy, jejichž porušení je sankcionováno domněnkou zavinění. V případě prokázaného (nebo domnělého) zavinění by měla domněnka kauzality platit i v případě škody způsobené systémy umělé inteligence. Návrh Evropské komise ale vykazuje některé nesrovnalosti.
2. V úpravě odpovědnosti za výrobek bude stanoveno, že tento režim se vztahuje také na software, bez ohledu na to, zda je obsažen v nosiči dat, či nikoli. Návrh směrnice rovněž zavádí podobná zjednodušení dokazování jako návrh směrnice o odpovědnosti v případě umělé inteligence.
3. Pokud jsou stroje používány jako pomocníci, měla by se pravidla přičítání odpovědnosti pomocníkům vztahovat i na stroje. I to by mělo být v nové úpravě zakotveno.
4. Problém samořiditelných aut je již v mnoha právních řádech uspokojivě vyřešen, existuje-li komplexní objektivní odpovědnost za škodu způsobenou motorovými vozidly.
5. Aby se předešlo rozporuplným hodnocením a mezerám v ochraně, je zapotřebí obecné úpravy objektivní odpovědnosti, v níž je rozlišováno podle stupně nebezpečí.
6. Další vývoj práva odpovědnosti za škodu způsobenou autonomními systémy musí zohledňovat obecnou úpravu práva odpovědnosti. ❖

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Nejvyšší soud:

Upomínání dlužníka věřitelem o zaplacení splatného dluhu jako zásah do osobnostních práv dlužníka

Není neoprávněným zásahem do osobnostních práv dlužníka, který je v prodlení se splácením dluhu, upomíná-li jej věřitel přiměřeně co do obsahu, formy i četnosti.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3322/2021

K věci:

Odvolací soud k odvolání žalobce potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud zamítl žalobu na zaplacení 200 000 Kč a uložení povinnosti žalované zdržet se telefonických a osobních kontaktů se žalobcem. V řízení, v němž se žalobce domáhal ochrany své osobnosti s odůvodněním, že žalovaná při vymáhání dlužné částky nepřiměřeným způsobem zasahovala do jeho soukromí, vyšel z toho, že **mezi účastníky byla dne 14. 5. 2015 uzavřena smlouva o spotřebitelském úvěru**, na jejímž základě žalovaná zapůjčila žalobci 15 000 Kč, po zahrnutí úroku a dalších poplatků měl zaplatit celkem 20 057 Kč, po započtení doplňkové služby – hotovostního režimu splátek – pak celkovou částku 27 541 Kč, a to v dohodnutých týdenních splátkách.

Žalobce dluh řádně nesplácel, proto byl žalovanou písemně i telefonicky informován o aktuálních dlužných částkách a vyzván k řádnému plnění. Písemně byl žalobce kontaktován celkem 9x, a to výzvami k řádnému plnění jednou v roce 2015, jednou v roce 2016 a na počátku roku 2017 (vždy poté, co dluh postupně narůstal). Dopisem ze dne 23. 3. 2017 reagovala žalovaná na podnět žalobce ke snížení splátek. Dne 19. 4. 2017 uznal žalobce svůj dluh vůči žalované ve výši 6 900 Kč a byly dohodnuty splátky ve výši 300 Kč, které však opět řádně nesplácel, a proto byly v roce 2017 zaslány další tři písemné upomínky (opět vždy po nárůstu dluhu) a dne 8. 12. 2017 pak výzva k úhradě celého dluhu. Dopisy odpovídaly běžnému obsahu upomínání dlužníka věřitelem.

Dne 10. 6. 2018 postoupila žalovaná pohledávku za žalobcem ve výši 7 564,43 Kč společnosti Bohemia Faktoring, a. s., o čemž informovala žalobce posledním dopisem ze dne 14. 6. 2018. Telefonicky byl žalovanou v letech 2015 až 2017 kontaktován celkem 29x (6x v roce 2015, 11x v roce 2016 a 12x v roce 2017). Žalobce neprokázal své tvrzení, že byl v uvedeném období žalovanou kontaktován 50x.

Odvolací soud se ztotožnil i s právním závěrem soudu prvního stupně, který věc posoudil podle § 2392 odst. 1, § 2394, § 81 odst. 1 a 2, § 82 odst. 1, § 2951 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Soudy dovodily, že kontaktování žalobce ze strany žalované v letech 2015 až 2017 nebylo nepřiměřené, jestliže žalobce neplnil svoje povinnosti ze smlouvy. Bylo

pak na žalované, aby se oprávněně domáhala splnění povinnosti žalobce řádně splácet zápůjčku, a proto u žalobce intervenovala, ať už osobně či telefonicky, to vše za situace, kdy si žalobce osobní návštěvy obchodního zástupce zvolil ve smlouvě. Rozsah ani způsob prokázaných kontaktů nelze hodnotit jako šikanózní a nadstandardní, a tedy podřaditelný pod ust. § 81 o. z. Žalobci žádná morální újma nevznikla, nebyla zasažena ani jeho důstojnost, ani zdraví, ani vážnost, ani čest, když žalobce dlužil žalované konkrétní finanční částky především v důsledku neplnění povinností ze smlouvy.

Žalobce dovolání považuje za přípustné pro vyřešení otázky, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešena, zda opakované upomínání ze strany žalované zakládá nárok žalobce podle ust. § 81 a násl. o. z. Domnívá se, že pokud nijak nereagoval na upozornění žalované na možnost soudního vymáhání dlužné částky, byla žalovaná oprávněna dlužné částky vymáhat soudní cestou, nikoliv jej telefonicky kontaktovat v průměru minimálně 1x za měsíc a způsobit mu tímto šikanózním a neoprávněným obtěžováním imateriální újmu spočívající v psychické újmě na zdraví. Nesouhlasí se závěrem, že jednání žalované nedosahovalo intenzity podřaditelné pod ust. § 81 o. z., neboť k závažnému jednání žalované nedošlo se souhlasem žalobce, ani nešlo o jednání dovolené zákonem. Domnívá se, že jednání žalované vůči němu lze označit jako stalking.

Z odůvodnění:

Dovolání je přípustné pro řešení otázky existence nároku na náhradu nemajetkové újmy za zásah do přirozených práv člověka (dlužníka) opakovaným upomínáním věřitele při neplnění smluvních ujednání ze strany dlužníka, která dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena; **není však důvodné.**

Ke vzniku občanskoprávní povinnosti odčinit nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti člověka musí být splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu, spočívajícího buď v porušení, nebo ohrožení osobnosti člověka v jeho fyzické či morální integritě. Zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí být zjištěna existence příčinné souvislosti mezi takovým zásahem a dotčením osobnostní sféry člověka. Neoprávněným je zásah do osobnosti člověka, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem. Ochranu poskytuje občanský zákoník pro-

ti takovým jednáním, která jsou objektivně způsobila přivodit újmu na osobnosti subjektu práva zejména tím, že snižují jeho čest u jiných lidí, a ohrožují tak vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3423/2018, a ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 25 Cdo 27/2020). Osoba dotčená ve svých osobnostních právech se může ochrany domáhat cestou tradičních prostředků, jimiž je uplatnění požadavku, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek, jak zaručuje § 82 odst. 1 o. z. Nejsou-li tyto prostředky postačující, může nastoupit též požadavek na poskytnutí zadostiučinění (§ 2951 odst. 2 o. z.), a to i v peněžité formě.

Jedním z předpokladů existence zásahu do osobnosti člověka je neoprávněnost takového zásahu. Odvolací soud proto postupoval správně, jestliže se zabýval tím, zda jednání žalované mělo znaky protiprávnosti, a zkoumal důvody, které jí ke kontaktování žalobce vedly. Odpověď na otázku dovolatele, zda je možné, aby se soud zabýval primárně existencí zápůjčky mezi dlužníkem a věřitelem v řízení, ve kterém se jedná o náhradu nemajetkové újmy, je tedy kladná. **Ustálená judikatura soudů totiž zásadně za neoprávněný zásah do osobnosti nepovažuje výkon subjektivního práva, pokud při něm osoba (fyzická či právnická) nevybočila z mezí takto stanovených práv a povinností** (viz stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007, uveřejněné pod číslem 54/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a na ně navazující rozsudky Nejvyššího soudu, např. ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 580/2008, nebo ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2342/2006). Lze proto souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že **upomínat standardním způsobem dlužníka, který svůj smluvní závazek řádně neplní, není protiprávním jednáním věřitele**. V posuzované věci bylo prokázáno, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o zápůjčce, z níž plynoucí povinnosti žalobce neplnil, neboť dohodnuté splátky řádně nesplácel. Jestliže za těchto okolností žalovaná žalobce informovala o výši dlužné částky a vyzývala ho k plnění, jednala zcela v souladu se svými právy věřitele (§ 1969 o. z.), přičemž bylo na ní, zda okamžitě přistoupí k vymáhání dluhu soudní cestou, anebo poskytne dlužníkovi prostor k tomu, aby dluh splnil, a nevznikly tak (jí i jemu) náklady s případným soudním řízením.

Odvolací soud rovněž uzavřel, že **protiprávnost v posuzované věci nespočívá ani v nepřiměřené četnosti upomínek, jak tvrdí žalobce**. Soud vyšel ze zjištění, že v období od uzavření smlouvy v roce 2015 do roku 2018 byl žalobce telefonicky kontaktován 29x a písemně 9x, přičemž pokud jde o písemné kontakty, šlo v jednom případě o reakci na podání žalobce, v němž žádal snížení splátek (jež se po uznání dluhu uskutečnilo), a v jednom případě o vyrozumění žalobce o postoupení pohledávky (§ 1882 odst. 1 o. z.), které nelze řadit mezi výzvy k plnění, kterými se žalobce cítil být dotčen. Vzhledem k tomu, že si žalobce ve smlouvě sjednal hotovostní režim splácení, který znamená, že obchodní zástupce věřitele osobně jednou týdně inkasuje jednotlivé splátky, nelze v osobních návštěvách zástupce žalované spatřovat jakékoliv obtěžování, ale naopak plnění povinností z uzavřené smlouvy žalovanou. Jestliže za dobu trvání právního vztahu mezi účastníky (přibližně 36 měsíců) byl žalobce 36x kontakto-

ván (za situace, že dluh žalobce se zvyšoval), tedy jak správně uvádí odvolací soud, v průměru jednou měsíčně, nelze takovou četnost upozornění žalovaného na nutnost plnění povinností ze smlouvy považovat za nepřiměřenou. Četnost telefonických ani písemných kontaktů ze strany žalované tedy nijak nevybočila z běžného rámce pro komunikaci věřitele a dlužníka, zvolená forma korespondence byla zcela přiměřená, neobsahovala žádné agresivní či nátlakové formulace a odpovídala běžnému způsobu upozornění na neuhrazené splátky.

Lze tak souhlasit se závěrem soudů obou stupňů, že tvrzený zásah nelze hodnotit jako neoprávněný (protiprávní). Na tomto závěru nemůže nic změnit okolnost, že dlužné částky dosahovaly jednotek tisíc korun. V žádném případě se pak nejedná o jednání, jež by mohlo být považováno za nebezpečné pronásledování (stalking) ve smyslu § 354 tr. zákoníku, neboť jednání žalované nebylo způsobilé vzbudit v žalobci důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Právní závěr odvolacího soudu, že upomíná-li věřitel přiměřenou formou dlužníka, který je opakovaně v prodlení se splácením svého dluhu, v průměru jedenkrát měsíčně, nejde o nepřiměřené a šikanózní jednání dosahující takové intenzity, která by odůvodňovala nárok podle § 81 o. z., je z výše uvedených důvodů správný.

Komentář:

Publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu naznačuje (nikoliv svým výsledkem, ale obsahem sporu), jak tenká může někdy být hranice mezi jednáním právním a protiprávním. Přestože je současný občanský zákoník založený mj. na zásadách, že daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny, resp. že nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží, a nikdo nepochybuje o tom, že dluhy mají být plněny, setkává se běžná praxe jak s tím, že dluhy – bohužel – plněny nejsou, tak také se snahou věřitelů dosáhnout jejich splnění způsobem, který v některých případech „pomyslnou linii“ přesahuje. Jednou z forem obrany dlužníků proti věřitelům je i pokus dosáhnout toho, aby byl postup věřitelů označen za neoprávněný zásah do osobnostních práv dlužníka. Přestože takový závěr publikované rozhodnutí obecně nevylučuje, pak v poměrech konkrétního individuálního případu dospívá k zobecnitelnému závěru, že **pokud je postup věřitele přiměřený co do obsahu, formy i četnosti, pak upomínání dlužníka o zaplacení splatného dluhu není neoprávněným zásahem do osobnostních práv dlužníka**. I tak je však samotná existence takového sporu něčím, co jistým způsobem vypovídá o současné době, kde mívá praxe občas pocit a dojem, že právo „stojí“ spíše na straně dlužnické než věřitelské. Publikované rozhodnutí je však kamínkem do mozaiky, která se snaží přesvědčit, že tomu tak ve skutečnosti není...

- ✦ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

Ústavní soud:

K odměně advokáta za výkon funkce opatrovníka poškozených nezletilých v trestním řízení

Není rozumného důvodu, aby advokát poskytující právní službu v pozici opatrovníka ustanoveného soudem byl ohodnocen odlišně od advokáta, který poskytuje totožnou právní službu na základě plné moci v pozici zmocněnce. Advokát zde není honorován za to, jakým způsobem byl ustanoven do funkce, tj. zda rozhodnutím soudu, nebo na základě plné moci, ale za to, jakou činnost vykonává.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2023, sp. zn. II. ÚS 3204/22

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadeného usnesení městského soudu, neboť byl toho názoru, že jím byla porušena jeho práva zakotvená v čl. 26 odst. 1 a 3, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

V předmětné věci **byl stěžovatel na návrh státní zástupkyně usnesením obvodního soudu ustanoven opatrovníkem nezletilých dětí, a to k ochraně jejich zájmů v trestním řízení vedeném proti jejich matce.** V době rozhodování soudu již tehdy novelizovaný § 45 odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ukládal a umožňoval ustanovení opatrovníka přímo státnímu zástupci, a to bez dřívějších podmínek. Stěžovatel v pozici opatrovníka poškozených nezletilých dětí poté uplatnil nárok na odměnu za zastupování v celkové výši 127 485, 60 Kč včetně DPH. Usnesením obvodního soudu bylo o žádosti stěžovatele rozhodnuto tak, že se mu přiznává odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 124 533, 20 Kč, co do zbytku žádání byl návrh stěžovatele v částce 2 952,40 Kč zamítnut.

K podané stížnosti obžalované (matky nezletilých) rozhodl městský soud ústavní stížností napadeným usnesením tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a sám ve věci rozhodl. Stěžovateli byla nově stanovena odměna za opatrovnictví nezletilých ve výši 600 Kč za každý úkon podle § 11 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), tedy za 20 společných úkonů mu byla přiznána částka 11 700 Kč a náhrada hotových výdajů ve výši 6 000 Kč. Celkově mu tak byla přiznána částka 21 417 Kč včetně DPH. Obdobně pak bylo rozhodnuto ohledně opatrovnictví nezletilého.

Z odůvodnění usnesení městského soudu Ústavní soud zjistil, že stěžovatel vystupoval v trestním řízení nikoliv jako zmocněnec na základě plné moci, ale toliko jako opatrovník v rámci opatrovníckého řízení. Toto odlišné postavení pak podle stížnostního

soudu vede i k jinému stanovení odměny za poskytnuté právní služby. Opatrovník vycházel nesprávně z tarifní hodnoty za právní úkon podle § 10 odst. 5 advokátního tarifu. To však dopadá toliko na případy, v nichž advokát působí jako zmocněnec poškozeného ve smyslu § 50 tr. řádu. Vzhledem k ustanovení advokáta jako opatrovníka je však namístě stanovit tarifní hodnotu za právní úkon podle § 9 odst. 2 advokátního tarifu, který za zastupování v opatrovníckých věcech považuje za tarifní hodnotu částku 5 000 Kč.

Stěžovatel namítal, že **stížnostní soud se snažil subsumpcí odměny opatrovníka pod § 9 odst. 2 advokátního tarifu nahradit bývalé postupy podle § 9 odst. 5 advokátního tarifu, který však byl zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 4/19 [(302/2019 Sb. N 163/96 SbNU 88), všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. Krácení odměny advokáta vystupujícího v pozici opatrovníka ve složitých věcech je podle stěžovatele protiústavním postupem, porušujícím čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny.** Postup městského soudu považoval stěžovatel za protiústavní ve dvou rovinách. V první měl za to, že odměnu v uvedené věci nelze podřadit pod § 9 odst. 2 advokátního tarifu, neboť nejde o věc opatrovníckou, ale o věc trestní. Ve druhé rovině měl stěžovatel za to, že i v případě, že by se na uvedený případ vztahoval § 9 odst. 2 advokátního tarifu, je třeba na věc vztáhnout závěry recentní judikatury o neústavnosti přiznání odměny advokáta v pozici opatrovníka, neboť šlo o věc trestní a o hájení práv poškozených nezletilých. Stěžovatel měl za to, že jím odvedená práce z postavení opatrovníka se nijak nelišila od množství a kvality práce, která by byla odvedena v pozici zmocněnce. Tímto odlišným zacházením byla podle jeho mínění porušena zásada rovnosti v návaznosti na právo podnikat a právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací.

Ústavní soud nejprve odmítl odůvodnění městského soudu, který stěžovateli přiznal odměnu jako „opatrovníkovi v opatrovníckém řízení“. Šlo o zastupování v trestním řízení, a nikoliv v opatrovníckém řízení. Za podstatnou však Ústavní soud považoval otázku, zda ve způsobu odměňování advokáta (stěžovatele), jenž byl pro účely trestního řízení rozhodnutím soudu

ustanoven opatrovníkem nezletilých poškozených, lze dohledat nedůvodnou nerovnost oproti advokátům, kteří jsou za poskytování stejných či obdobných právních služeb odměňováni jako zmocněnci poškozených.

Ústavní soud poukázal na to, že v minulosti [srov. nálezy ze dne 24. 9. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 4/19, ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 26/19 (176/2020 Sb. N 37/99 SbNU 11), ze dne 28. 1. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 23/19 (43/2020 Sb. N 15/98 SbNU 116), ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 22/2019 (28/2020 Sb. N 3/98 SbNU 22), ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. III. ÚS 3378/19 (N 114/100 SbNU 294), ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 1251/19 (N 46/99 SbNU 91), a ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 392/19 (N 89/100 SbNU 82)] se postavením, resp. odměňováním opatrovníka v trestním řízení zabýval. Učiněné závěry shrnul tak, že stanovení nižší odměny advokáta jako opatrovníka v konkrétním řízení vychází z nepodloženého předpokladu jednoduchosti a menší finanční náročnosti takového zastupování, což ohrožuje kvalitu poskytované právní pomoci. Zaručuje-li stát právním předpisem vymezeným účastníkům řízení právní pomoc ve formě opatrovnictví, musí také vytvořit podmínky pro to, aby taková právní pomoc byla poskytována na odpovídající úrovni.

Ústavní soud konstatoval, že je-li podezření, že jeden z rodičů spáchal trestný čin ke škodě vlastního nezletilého dítěte, nemůže práva poškozeného vykonávat druhý z rodičů, a to vzhledem k možnosti střetu zájmů mezi rodiči a dítětem. V takovém případě je třeba ustanovit dítěti opatrovníka, který by poškozené dítě v trestním řízení zastupoval (R 13/1987-I). Tak se v projednávané věci i stalo a obvodní soud k návrhu státní zástupkyně ustanovil nezletilým opatrovníka. Nejprve městskou část, která byla posléze usnesením téhož soudu této funkce zproštěna, a opatrovníkem byl nově ustanoven stěžovatel. Soud v odůvodnění svého usnesení poukázal na to, že se tak stalo z podnětu příslušné státní zástupkyně, přičemž změna je v zájmu dětí, neboť je vhodné, aby nezletilé děti v řízení zastupoval odborník na dané řízení. Nicméně již poukaz soudu na nutnost ustanovení opatrovníkem právního profesionála podle Ústavního soudu svědčí o tom, že právní pomoc, jež má být nezletilým poskytována, vyžaduje jisté odborné znalosti, což by se mělo projevit i ve výši následně přiznané odměny.

Ústavní soud uvedl, že je mu známo, že v rámci soudní praxe není jednoznačně vyjasněna otázka rozsahu, v němž může ustanovený opatrovník poškozených hájit jejich práva v trestním řízení, zda se může v rámci přípravného řízení účastnit všech vyšetřovacích úkonů, nebo pouze těch, kterých se mohou účastnit poškození. Veden zásadou minimalizace zásahu do činnosti obecných soudů ponechává Ústavní soud vyřešení této otázky na obecných soudech. Z ústavněprávního hlediska není podstatné to, zda stát zajistí práva nezletilých v trestním řízení prostřednictvím opatrovníka či zmocněnce, ale že tak fakticky učiní. Jednoznačný požadavek na právní zastoupení nezletilých obětí v trestním řízení právním zástupcem vyplývá ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu. Pokud by obecné soudy v projednávané věci nehleděly na činnost opatrovníka jako na činnost zmocněnce,

vyvstává podle Ústavního soudu otázka, zda vůbec došlo k naplnění požadavku shora uvedené směrnice.

Ústavní soud dovedl, že není rozumného důvodu pro to, aby advokát poskytující právní službu v pozici opatrovníka ustanoveného soudem byl ohodnocen odlišně od advokáta, který poskytuje stejnou právní službu na základě plné moci v pozici zmocněnce. Rozdíl zde nespočívá v činnosti samotné, ale toliko ve způsobu ustanovení osoby, jež má práva poškozeného chránit. Rozdílný způsob ustanovení do funkce však nemůže odůvodnit odlišný způsob zacházení, resp. ohodnocení. Podle Ústavního soudu nelze přehlížet, že advokát zde není honorován za to, jakým způsobem byl ustanoven do funkce, tj. zda rozhodnutím soudu, nebo na základě plné moci, ale za to, jakou činnost vykonává. Z rozhodnutí obecných soudů vyplývá, že stěžovatel vykázal pro účely výpočtu své odměny toliko úkony, které mohl provadět jako opatrovník. Městský soud se přitom nevyptával s tím, jaký by byl kvalitativní rozdíl oproti situaci, kdy by tyto úkony byly prováděny zmocněncem – což by hypoteticky mohlo odůvodnit odlišnou výši odměny. Jsou-li však úkony prováděné opatrovníkem a zmocněncem obsahově shodné, není podle Ústavního soudu důvod pro to, aby byla činěna odlišnost v jejich ohodnocení.

Ústavní soud poukázal na to, že k uvedené problematice ve svém nálezu ze dne 11. 8. 2020, sp. zn. I. ÚS 516/20 (N 161/101 SbNU 126), dovedl, že: „Stanovil-li normotvůrce výrazně nižší výši odměny pro advokáta jmenovaného jako opatrovníka nezletilce, resp. i jiných osob zúčastněných na některém z řízení regulovaných zákonem o zvláštních řízeních soudních (pohřešované osoby, osoby umístěné či převzaté do zdravotního ústavu, dědice, zemřelého manžela aj.), snížil tím hodnotu jejich práce oproti zastupování v případech jiných, a to bez jakéhokoliv rozumného opodstatnění. Je třeba respektovat zásadu, podle níž za odvedenou práci má každý právo na spravedlivou odměnu, přičemž tato odměna má být za srovnatelnou práci ve srovnatelné výši.“

Ústavní soud uzavřel, že při dovedení k závěrům *ad absurdum* by z pohledu advokátního stavu jako takového bylo výhodnější, aby opatrovník právní službu nezletilému neposkytl, ale udělil plnou moc k zastupování jinému advokátovi, jehož vyúčtování nákladů by se již odvíjelo od odlišných principů, než je tomu u opatrovníka. Takový postup však nelze považovat za souladný se zásadou hospodárnosti trestního řízení, a především pro takto sofistikovaný způsob zvyšování nákladů není dán žádný rozumný důvod. To platí zvláště pak za situace, kdy opatrovník sám je dostatečně kvalifikovaný k tomu, aby právní pomoc poskytl.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a usnesení městského soudu zrušil.

✦ Z odůvodnění rozhodnutí zpracovala
JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí
najdete v Advokátním deníku –
advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému NALUS na stránkách Ústavního soudu www.usoud.cz:

Nejvyšší správní soud:

Náhrada škody způsobené vojákem z povolání

Ačkoliv jsou soudy a správní orgány vázány pravomocným rozhodnutím o spáchání přestupku vojákem z povolání, neznamená to, že by za vzniklou škodu odpovídal vždy výlučně on. V řízení je třeba zkoumat okolnosti, pro které by bylo třeba výši škody omezit ve smyslu § 107 odst. 3 a 4 zák. č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2023, č. j. 6 As 94/2022-36

Věc:

Žalobce byl rozhodnutím velitele vojenského útvaru ze dne 2. 5. 2019 shledán vinným z nedbalostního spáchání přestupku dle § 125c odst. 1 písm. k) zák. č. 361/2000 Sb., silničního zákona, kterého se dne 28. 1. 2019 v 8:10 hod. dopustil tím, že jako řidič služebního vozidla při sjíždění z mírného kopce na pozemní komunikaci nepřizpůsobil rychlost jízdy svým schopnostem, vlastnostem vozidla a nákladu, stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, její kategorii a třídě, povětrnostním podmínkám a dalším okolnostem, které je možné předvídat, v důsledku čehož došlo k dopravní nehodě. Odvolání žalobce proti tomuto rozhodnutí žalovaný (velitel pozemních sil Armády České republiky) zamítl rozhodnutím ze dne 9. 7. 2019. Proti tomuto rozhodnutí žalovaného se žalobce nebránil žalobou ve správním soudnictví.

Následně **byla žalobci rozhodnutím velitele vojenského útvaru ze dne 8. 7. 2020 uložena povinnost uhradit částku ve výši 148 584 Kč jako náhradu škody na služebním vozidle, ke které došlo v důsledku uvedené dopravní nehody.** Velitel vojenského útvaru nepřisvědčil žalobcovým námitkám poukazujícím na nevyhovující technický stav vozidla a nepříznivé povětrnostní podmínky (na silnici byl zledovatělý sníh, po silnici nebylo možné ani chodit). Žalobce upozornil na celoarmádní výstrahu týkající se možného výjezdu vozidel, která byla v den nehody vydána kolem 7:10 hod. a kterou nadřízený nerefletoval (např. pokynem k návratu vozidla). Přestože žalobce před zahájením jízdy upozornil nadřízeného na extrémní podmínky, kvůli kterým se stěží dostal do služby, včetně náročnosti řídit dané vozidlo za daných povětrnostních podmínek s ohledem na jeho konstrukční specifika a provozuschopnost, nadřízený na splnění rozkazu trval. Žalobce tak byl povinen rozkaz vykonat a jízdu zahájit. Žalobce podal proti prvostupňovému rozhodnutí odvolání. Žalovaný rozhodnutím ze dne 21. 8. 2020 odvolání zamítl.

Žalobce se proti rozhodnutí žalovaného bránil žalobou, již Krajský soud v Ostravě vyhověl – rozsudkem ze dne 10. 3. 2022, č. j. 25 Ad 15/2020-39, zrušil rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud zdůraznil, že závaznost pravomocného rozhodnutí o přestupku bez dalšího neznamená, že žalobce odpovídá za škodu výlučně sám.

Žalovaný (stěžovatel) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud zamítl.

Z odůvodnění:

Krajský soud v souzeném případě v souladu s § 51 odst. 2 zák. o vojácích z povolání správně vycházel z toho, že **rozhodnutí o žalobcově vině ze spáchání přestupku (kázeňského přestupku) je pro stěžovatelem vedené řízení o náhradě škody závazné co do rozhodnutí, že byl spáchán delikt, a zaviněného jednání žalobce.** S ohledem na existenci pravomocného rozhodnutí o kázeňském přestupku, které žalobce nenapadl žalobou ve správním soudnictví, tedy již krajskému soudu ani Nejvyššímu správnímu soudu v tomto řízení nepřísluší zkoumat, zda žalobce výše popsanou dopravní nehodu zavinil, ani to, zda a do jaké míry se na jejím vzniku případně podílel nevyhovující technický stav vojenského služebního vozidla.

Podle § 101 odst. 1 zák. o vojácích z povolání „voják odpovídá státu za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením svých povinností při plnění služebních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním“. Rozsah náhrady škody zákon upravuje v § 107 odst. 3, dle kterého, „odpovídá-li za škodu několik vojáků, je každý z nich povinen hradit poměrnou část škody podle míry svého zavinění, pokud však někteří nebo některý z nich způsobil škodu úmyslně, odpovídají za celou škodu“. Podle odst. 4 téhož ustanovení zákona dále platí, že „způsobil-li škodu také stát, je voják povinen hradit poměrnou část škody podle míry svého zavinění“.

Koncepce náhrady škody stojí, pokud jde o podíl poškozeného na vzniku škody a poměrném omezení odpovědnosti škůdce v důsledku spoluodpovědnosti poškozeného, na shodných principech napříč celým právním řádem. V souzené věci je tedy možné aplikovat relevantní judikaturu soudů rozhodujících ve věcech občanskoprávních, z níž v napadeném rozsudku vycházel i krajský soud.

Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že pravomocným rozhodnutím o spáchání deliktu (v tomto případě přestupku žalobce) jsou sice správní orgány i soudy vázány, avšak **případný podíl dalších osob na škodě je samostatnou otázkou, která není s výrokem o vině totožná** (viz usnesení ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2212/2021).

Z hlediska posouzení podílu poškozeného (v tomto případě státu) na vzniku škody je určující vzájemný vztah mezi jednáním

poškozeného (státu) a škůdce (vojáka z povolání, žalobce), včetně zvážení a vyhodnocení veškerých skutečností, jež ke způsobení škody nejen vedly, ale byť jen přispěly. Zvažují se veškeré příčiny, přičemž forma zavinění není podstatná. Na straně poškozeného se dokonce nemusí jednat ani o porušení právní povinnosti, neboť ve smyslu zásady *casum sentit dominus* (náhodu pocítuje vlastník) poškozený nese následky náhody, pokud jej postihla (viz např. rozsudek NS ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 25 Cdo 612/2017, nebo již výše citované usnesení sp. zn. 25 Cdo 2212/2021). Uvedené závěry ob stojí také v kontextu právní úpravy obsažené v aktuálně platném a účinném občanském zákoníku. V rozsudku ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3287/2019, č. 24/2021 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud na podporu těchto závěrů vyslovil, že účelem § 2918 o. z. je „omezit, nebo dokonce vyloučit povinnost škůdce k náhradě újmy, pokud se na jejím vzniku podílely okolnosti, které lze přičíst k tíži poškozenému s tím, že kdo se chce domáhat náhrady újmy od druhého, musí svým věcem věnovat takovou pozornost jako každý řádný člověk, a pokud tak nečiní, stíhá ho nepříznivý následek, byť je poškozeným. Jedná se o otázku přičitatelnosti újmy včetně náhody, jež se přičítá tomu, v jehož sféře vznikla. Spoluzpůsobení újmy spočívá buď v aktivním jednání, anebo naopak v pasivitě, kdy poškozený nepřijal taková opatření, která by zabránila vzniku nebo zvětšení újmy. Poškozený má totiž i po utrpění újmy dbát obvyčejné pozornosti k vlastním věcem, aby se újma nezvětšila – opomine-li to, nese zvýšenou újmu sám. [...] [M. Hulmák a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1588].“*

Úvahy o tom, do jaké míry se na vzniku škody podílel sám žalobce a do jaké míry došlo (či mohlo dojít) ke vzniku škody také ze strany státu (žalobcova nadřízeného), a sice nikoliv nutně v důsledku protiprávního jednání, však v rozhodnutí stěžovatele zcela absentují. Přestože z žalobcových tvrzení opakovaně vznášených v průběhu celého předchozího řízení vyplývaly jednoznačné indicie směřující k možnému vzniku spoluodpovědnosti, a tedy poměrnému omezení škody na straně žalobce, stěžovatel se jimi odmítl zabývat s odkazem na pravomocné rozhodnutí o žalobcově vině za spáchaný přestupek. Stěžovatel se domníval, že bylo nadbytečné provádět další dokazování s odůvodněním, že nemohlo zvrátit zjištěný skutkový stav. V tom se však stěžovatel mylí a krajský soud jej v dalším řízení správně zavázal k náležitému posouzení a odůvodnění toho, proč v daném případě byly či nebyly naplněny podmínky pro poměrné omezení náhrady škody požadované po žalobci.

Přestože krajský soud v této souvislosti v napadeném rozsudku poukazoval především na výše citovaný § 107 odst. 3 zák. o vojácích z povolání, z okolností dané věci nevyplývá, že by se na vzniku škody podílel další voják (v souzené věci konkrétně spoluzjedec žalobce). Sám krajský soud ostatně v napadeném rozsudku poukazoval na jednání žalobcova nadřízeného, který vydal rozkaz k uskutečnění vojenského výcviku za shora popsaných nepříznivých

povětrnostních podmínek. Nadřízený funkcionář vystupuje vůči žalobci v postavení státu (zaměstnavatele), jak vyplývá přímo z právní úpravy zákona o vojácích z povolání. Pro souzenou věc tedy byla rozhodná spíše aplikace § 107 odst. 4 zák. o vojácích z povolání. Rozdíl je však pouze formální, co do obsahu jsou obě ustanovení založena na stejném principu poměrného omezení (snížení) výše náhrady škody.

Pakliže stěžovatel poukazoval na skutečnost, že ačkoliv je žalobce řidičem s více než patnáctiletou praxí, nepřizpůsobil způsob jízdy s vojenským vozidlem konkrétní situaci, krajský soud naopak stěžovatele správně upozornil, že žalobcovo první nedbalostní zavinění dopravní nehody během dlouholetého výkonu jeho služby nepochybně mělo vést ke zvážení aplikace § 110 odst. 1 zák. o vojácích z povolání, dle kterého „způsobil-li škodu voják z nedbalosti při dopravní nehodě, letecké nehodě nebo při ovládnutí vojenského plavidla, lze výši náhrady škody ve zvlášť odůvodněných případech určit nižší částkou, než je skutečná škoda, popřípadě než je čtyřpůlnásobek průměrného hrubého měsíčního platu, nebo od vymáhání náhrady škody zcela upustit, došlo-li k dopravní nehodě nebo letecké nehodě anebo k nehodě při ovládnutí vojenského plavidla za ztížených podmínek a jde-li o první zavinění vojáka nebo o nehodu způsobenou v důsledku jeho malé zkušenosti nebo došlo-li při dopravní nehodě nebo letecké nehodě anebo při ovládnutí vojenského plavidla k vážnému poškození jeho zdraví“.

Komentář:

Komentované rozhodnutí Nejvyššího správního soudu je zajiřované tím, že řeší otázku náhrady škody způsobené vojákem z povolání při plnění jeho úkolů. **Ačkoliv je náhrada škody obecně problematikou soukromoprávní,** na což naráží i Nejvyšší správní soud, který se v rozhodnutí opírá o občanský zákoník a judikaturu Nejvyššího soudu ve věcech náhrady škody, resp. spoluzařvinění poškozeného, **přezkum rozhodnutí služebního orgánu, resp. služebního funkcionáře, probíhá v režimu správního soudnictví,** nikoliv v režimu části páté o. s. ř. (k tomu srov. usnesení zvláštního senátu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Konf 51/2004). Argumentuje se přitom veřejnoprávní povahou služebního poměru. V literatuře ovšem byly vysloveny pochybnosti, neboť předmětem řízení není služební poměr jako takový, ale právě náhrada škody, jejíž skutkové podstaty jsou konstruovány stejně jako skutkové podstaty odpovědnosti za škodu podle zákoníku práce, což by spíše ukazovalo na soukromoprávní povahu věci a pravomoc civilních soudů.¹

- ✦ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

¹ K této problematice, jakož i podobným závěrům dovozovaných i v režimu zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, srov. J. Horecký, P. Machálek: Právní poměry při výkonu závislé práce ve veřejné správě, Masarykova univerzita, Brno 2017.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokátnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího správního soudu www.nssoud.cz:

Evropský soud pro lidská práva:

K právům osob náhodně dotčených odposlechem telefonních hovorů

Vnitrostátní právo musí být dostatečně jasné, aby bylo občanům dostatečně zřejmé, za jakých okolností a za jakých podmínek jsou orgány veřejné moci oprávněny přistoupit k odposlechu telefonních hovorů. Proto musí zákon dostatečně jasně vymezovat rozsah takové diskreční pravomoci svěřené příslušným orgánům a způsob jejího výkonu, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana před svévolnými zásahy.

Rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 2023 ve věci Plechlo proti Slovensku, stížnost č. 18593/19

Z odůvodnění:

Stěžovatel byl vysoce postaveným úředníkem Fondu národního majetku („FNM“). V roce 2006 byl vydán příkaz k odposlechu jeho telefonních hovorů v rámci prověřování podezření na korupci ve FNM. Odposlechy, které byly zaznamenávány a přepisovány, byly zaměřeny na jiného vysoce postaveného úředníka FNM. Stěžovatel nebyl osobou, na kterou se příkaz k odposlechu vztahoval. Po skončení přípravného řízení policie zaznamenané odposlechy nezničila, přičemž trestní stíhání bylo zastaveno. Záznam odposlechu byl později zařazen do spisu k přípravnému řízení zahájenému v roce 2012 v jiné věci, která se týkala FNM.

Ačkoliv se vyšetřování z roku 2012 stěžovatele netýkalo, na základě informací z něj získaných bylo v roce 2016 zahájeno přípravné řízení pro podezření z nehospodárného nakládání s majetkem, v němž stěžovatel figuroval jako jeden z hlavních podezřelých. Záznam telefonních odposlechu byl zařazen do trestního spisu a stěžovateli bylo sděleno obvinění.

V reakci na jeho stížnosti na použití záznamu odposlechu v přípravném řízení vedeném proti němu byl stěžovatel opakovaně informován (Ministerstvem vnitra, vyšetřovatelem a státním zastupitelstvím), že je součástí spisu pouze proto, že byl přiložen k trestnímu oznámení, a že nemůže být použit jako důkaz proti němu. Stěžovatel podal návrh na přezkum zákonnosti příkazu k odposlechu z roku 2006 k Nejvyššímu soudu, který jeho návrh zamítl s tím, že příkaz byl vydán v souvislosti s jiným trestním stíháním a že stěžovatel nebyl pro zahájení řízení před Nejvyšším soudem aktivně legitimován. Ústavní soud posléze zamítl stěžovatelovu ústavní stížnost s odůvodněním, že stěžovatel měl možnost zpochybnit veškeré důkazy v řízení proti němu a že se mohl domáhat ochrany svých práv u občanskoprávních soudů.

Stěžovatel před ESLP namítal porušení čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) spočívající ve sledování a nahrávání jeho telefonických hovorů a dále v uchovávání a použití materiálu získaného na základě telefonních odposlechu, jakož i v absenci související právní ochrany.

ESLP konstatoval, že nahrávání komunikace a uchovávání odposlechu zasáhlo do práva stěžovatele na respektování jeho soukromého života a korespondence. Pokud jde o požadavek, aby takový zásah byl „v souladu se zákonem“ podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy, je třeba, aby měl základ ve vnitrostátním právu, které musí vykazovat určitou kvalitu a být dostupné. Vnitrostátní právo musí být dostatečně jasné pro jednotlivce, aby jim bylo dostatečně zřejmé, za jakých okolností a za jakých podmínek jsou orgány veřejné moci oprávněny k takovému zásahu přistoupit. Vzhledem k tomu, že tajné sledování komunikace není přístupné kontrole ze strany dotčených jednotlivců nebo veřejnosti jako celku, musí zákon dostatečně jasně vymezovat rozsah takové diskreční pravomoci svěřené příslušným orgánům a způsob jejího výkonu, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana před svévolnými zásahy. Vzhledem k riziku, že systém tajného sledování za účelem ochrany národní bezpečnosti může podryvat nebo dokonce zničit demokracii, musí existovat přiměřené a účinné záruky proti jeho zneužití.

ESLP považuje za relevantní, že stěžovatel nebyl sám schopen získat přístup k příkazu k odposlechu, což omezovalo jeho možnosti napadnout jeho provedení. Právní mechanismus na ochranu práv osob dotčených odposlechem telefonních hovorů (podle § 362f občanského soudního řádu) byl stěžovateli odepřen s ohledem na jeho postavení náhodně dotčené osoby.

Pro stěžovatele neexistoval žádný účinný prostředek nápravy před občanskoprávními soudy, přičemž prostředek nápravy před Ústavním soudem mu byl rovněž odepřen.

ESLP proto dospěl k závěru, že **zásah do práva stěžovatele na respektování jeho soukromého života a korespondence nebyl provázen přiměřenými a účinnými zárukami proti zneužití**. V důsledku toho nebyl zásah v souladu se zákonem ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, a tudíž došlo k porušení čl. 8 Úmluvy. ESLP přiznal stěžovateli náhradu nemateriální újmy ve výši 15 000 eur.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHAL GRÜNWARDL, LL.M., Ph.D., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Celý judikát najdete v systému HUDOC na stránkách ESLP www.echr.coe.int:

Lukáš Bohuslav: Dohoda o vině a trestu

Wolters Kluwer, Praha 2023, 232 stran, 599 Kč.

Monografii *Dohoda o vině a trestu* od doc. JUDr. Lukáše Bohuslava, Ph.D., považuji za velmi potřebnou pro praxi a přínosnou i pro právní teorii. Důvod je jednoduchý – jedná se o relativně nový institut trestního práva procesního, který byl do trestního řádu začleněn zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012, ovšem teprve až po novele provedené zákonem č. 333/2020 Sb. se začal významněji uplatňovat v praxi, a to i u závažnějších forem kriminality.

Do té doby byla sice publikována řada odborných i publicistických článků, ale není mi známo (a sám autor to uvádí), že by byla vydána tak ucelená publikace ve formě právní monografie, snad s výjimkou monografie Filipa Ščerby a kol. vydané v roce 2012, která ovšem pochopitelně nemůže reagovat na významný posun v právní úpravě. Autor se tématu věnuje delší dobu, proto je cenné, že díky účasti na mnoha konferencích a odborných debatách měl možnost seznámit se s názory různých odborníků z řad policistů, státních zástupců, soudců, advokátů i zástupců akademické obce. A je to na obsahu publikace znát, protože se zabývá i problematiky a dosud diskutovanými otázkami.

Autor se v publikaci zabývá jednak samotnou povahou dohody o vině a trestu, jako konsenzuálního způsobu trestního řízení, tím, zda je možné ji zařadit mezi odklony v trestním řízení, a také jejím významem pro restorativní justici. Tyto ryze teoretické úvahy pokračují „neopominutelnou“ částí mezinárodněprávních základů dohody o vině a trestu, a zejména pak jejím historickým vývojem a zakotvením v podmínkách právního řádu států USA, včetně federální jurisdikce. Snad by bylo žádoucí porovnat i právní systémy angloamerický a kontinentální z hlediska základních principů, na nichž je trestní proces v těchto systémech postaven, neboť v odborné veřejnosti zaznívá řada kvalifikovaných kritických poznámek na adresu

dohody o vině a trestu právě s poukazem na základy kontinentálního práva, kde podobný institut nemá své místo.

Značná část monografie se věnuje **rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva**, která se dotýkají institutu dohody o vině a trestu a podmínkám jejího uplatnění. Osobně považuji tuto pasáž za nejceněnější, protože jednotlivá rozhodnutí jsou uspořádána přehledně, ve zkrácené podobě a s příslušnou anotací. To je pro čtenáře z řad orgánů činných v trestním řízení i dalších právníků velmi přínosné a praktické.

Základní zásady trestního řízení (zejména zásada materiální pravdy) mají velký význam nejen pro interpretaci, ale i aplikaci ustanovení o dohodě o vině a trestu. Je proto chválné, že se autor zabývá i dopadem těchto základních zásad na institut dohody o vině a trestu.

Klíčová část publikace se (logicky) věnuje samotné aktuální právní úpravě dohody o vině a trestu, postupu při uzavírání dohody a zákonným podmínkám pro její aplikaci. Těší mě, že autor nezdídko odkazuje nejen na metodiku Nejvyššího státního zastupitelství k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu, ale i na **pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce** o postupu státních zástupců v trestním řízení. Oba

tyto materiály jsou veřejně dostupné a sluší se podotknout, že i přípravě a vydání těchto interních textů předchází velmi intenzivní odborná diskuse v soustavě státního zastupitelství.

Podrobněji se autor věnuje specifickým otázkám uzavírání dohod o vině a trestu v tzv. skupinových věcech, ve společném řízení, v řízení proti právníckým osobám, jakož i rolím jednotlivých subjektů trestního řízení v průběhu iniciace, sjednávání a schválení dohody o vině a trestu. To jsou otázky donedávna sporné a v praxi často řešené rozdílně. Pozornost autor věnuje i možnosti sjednat dohodu o vině a trestu v pozdějších stádiích trestního řízení. V tomto směru se autor vcelku rozumně nepouští do úvah, ve kterém stadiu trestního řízení je sjednání dohody o vině a trestu pro obviněného nejvýhodnější, na což naopak klade důraz Nejvyšší státní zastupitelství ve své metodice a které se dá vyjádřit mottem „čím dřívější dohoda, tím výhodnější pro obviněného“.

V závěru autor zmiňuje některé statistické údaje, které s ohledem na vývoj legislativní úpravy a aplikace tohoto institutu nemohou být příliš vypovídající, nicméně ukazují alespoň počínající trendy uplatňování tohoto institutu v konkrétních trestních věcech. Věřím, že uzavírání dohod o vině a trestu bude postupem času stále četnější, a k tomu může významnou měrou přispět i další odborná diskuse, včetně předmětné monografie.

Návrhy *de lege ferenda* směřují zejména do možnosti přiznat obviněnému za určitých podmínek možnost opravného prostředku proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, a také k posílení ochrany práv poškozeného.

Lze shrnout, že právní monografie *Dohoda o vině a trestu* je komplexním dílem pro potřebu dalších teoretických diskusí nad některými aplikačními problémy i nad úvahami *de lege ferenda*, a nadto výbornou praktickou pomůckou nejen pro orgány činné v trestním řízení, ale i další subjekty aplikující právo. Tato kombinace totiž nebývá mezi odbornými publikacemi častá a samozřejmá.

✦ JUDr. IGOR STRÍŽ,
nejvyšší státní zástupce

Wolters Kluwer | ASPI

Argumentaci pro vaše kauzy najdete díky perfektně zpracovaným judikátům v ASPI propojenými na ostatní dokumenty

www.aspi.cz

Z kárné praxe

Substituční zmocnění, zastupování zaměstnancem

§ 16 odst. 2 věta před středníkem zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

čl. 17 odst. 1 Etického kodexu

§ 26 odst. 2 zákona o advokacii

čl. 2 odst. 1 usnesení představenstva ČAK č. 6/1998 Věstníku, kterým se stanoví pravidla pro výkon substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců advokáta

Advokátka se dopustila kárného provinění tím, že poté, co uzavřela se svou klientkou Z. N. smlouvu o poskytování právních služeb ve věci úpravy poměrů k nezletilé dceři klientky S. P., vedené u Okresního soudu v P., a poté, co jí ve stejný den udělila klientka plnou moc k zastupování, udělila substituční plnou moc své zaměstnankyni JUDr. A. K., Dr. h. c., v níž ji zmocnila ke svému zastupování ve všech řízeních týkajících se nezletilé S. a dále ve všech řízeních proti otci nezletilé S. panu R. P., a to v obou věcech ve stejném rozsahu, v jakém byla ona sama zmocněna svou klientkou Z. N., přičemž JUDr. A. K. zmocnila v těchto věcech i k přijímání a podávání veškerých písemností prostřednictvím její datové schránky.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 10. 11. 2022, sp. zn. K 9/2022, jímž byla schválena dohoda o vině a kárném opatření uzavřená týž den mezi kárně obviněnou a zástupcem kárného žalobce.

Kárné opatření: pokuta 10 000 Kč.

Mlčenlivost jako smluvní závazek. Mediace

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a odst. 2 Etického kodexu

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že i přesto, že ve smlouvě o provedení mediace převzal závazek zachovat důvěrnost a mlčenlivost o všech záležitostech týkajících se mediačního procesu, v podání OS v P. uvedl, že „*k dohodě nedošlo, a to pro neúměrné finanční požadavky na vypořádání společného jmění manželů, jakož i výše výživného ze strany matky*“, „*matka však návrh mediátorky bez dalšího odmítla, protože nesplňoval její finanční představy*“ a „*zástupce matky k mediačnímu jednání vyžádal excesivním způsobem podklady, které se SJM nijak nespojují*“.

Z rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 18. 3. 2022, sp. zn. K 48/2021, potvrzeno rozhodnutím odvolacího kárného senátu Odvolací kárné komise ČAK ze dne 3. 3. 2023.

Upuštěno od uložení kárného opatření.

Z odůvodnění:

Podle názoru kárného senátu nelze oddiskutovat, že kárně obviněný podepsal jako právní zástupce svého klienta smlouvu o provedení mediace a v jejím čl. IV. odst. 3 se zavázal „*zachovat důvěrnost a mlčenlivost ve všech záležitostech týkajících se mediač-*

ního procesu“. Obranu kárně obviněného, podle níž kárný žalobce v podstatě dovozuje, že nesplnění převzatého závazku znamená automaticky porušení čl. 4 odst. 1 Etického kodexu, aniž by přitom zdůvodnil, jakým konkrétním způsobem měl kárně obviněný svým postupem snížit důstojnost a vážnost advokátního stavu, považuje kárný senát za účelovou. Kárný žalobce v odůvodnění kárné žaloby popsal, z čeho dovozuje závažnost porušení povinností advokáta, když za ně označil porušení závazku mlčenlivosti a důvěrnosti převzatého smlouvou v záležitosti tak citlivé, jako je mediační proces.

Kárný senát považuje za evidentní, že advokát jako profesionál v oblasti práva musí vždy a za jakýchkoli okolností projevovat vůli v maximální míře dodržovat požadavky dané právními předpisy a má jít v tomto směru příkladem nejen svým klientům. Kárný senát si je zároveň plně vědom toho, jak obtížná tato pozice při každodenním výkonu advokacie je. Náročnost advokátní profese, jak znalostní, tak časová, ovšem nemůže znamenat rezignaci na povinnost chovat se poctivě, čestně a slušně, a právě tím přispívat k důstojnosti a vážnosti celého advokátního stavu. Důstojnost a vážnost advokátního stavu je přitom hodnota, která podle názoru kárného senátu tvoří klíčový stavební kámen advokacie jako takové. Rozleptávání této hodnoty, byť se v konkrétním případě může jevit jako zcela marginální, je třeba usilovně zabránit. Proto kárný senát nemohl pominout, že **kárně obviněný svými výroky v podání soudu porušil povinnost plnit převzatý závazek mlčenlivosti a důvěrnosti mediačního procesu, což je v rozporu s poctivostí a čestností a ve svém důsledku také se slušným chováním**. Přitom poctivé, čestné a slušné chování je neodmyslitelným znakem výkonu advokacie a je veřejností od každého advokáta legitimně očekáváno.

Ačkoli kárný senát neměl pochybnost o tom, že se skutek popsaný v kárné žalobě stal, je závažným porušením povinností advokáta, a tedy kárným proviněním, při rozhodování o ukládání trestu byl postaven před nelehkou otázkou. Musel dát za pravdu některým argumentům kárně obviněného, které samy o sobě nemohly zvrátit závěr o charakteru jednání kárně obviněného jako kárného provinění, ale při posuzování volby trestu hrály roli. Stejně tak **bylo potřeba vzít v potaz polehčující okolnosti a osobní poměry kárně obviněného.**

V první řadě tak kárný senát přihlédl k okolnostem, za nichž byl skutek popsaný v kárné žalobě spáchán. Z předložených důkazů lze dovodit, že předmětem dohody o dobrovolné mediaci učinily smluvní strany mimosoudní řešení konfliktu, o němž je vedeno řízení u OS v P., jež je označeno spisovou značkou. Z ní je patrné, že se jedná o věc péče soudu o nezletilé děti. Tato problematika tak byla kryta závazkem mlčenlivosti a důvěrnosti. Je však pravda, že **v průběhu doby jak právní zástupci účastníků, tak mediátorka mezi sebou v rozporu s čl. II. odst. 2 citované smlouvy komunikovali e-mailovými zprávami, jejichž obsahem bylo mj. i téma péče o děti. Tím všichni zúčastnění, včetně stěžo-**

vatelky, dle kárného senátu citelně oslabili sjednaný závazek mlčenlivosti a důvěrnosti, který byl dále prolomen i účastí třetí osoby, psychologa, třebaže, jak je patrné z účastnické výpovědi kárně obviněného, se tak mělo stát se souhlasem všech zúčastněných. Formálně však takový vstup do mediačního jednání upraven nebyl.

Jen na okraj je třeba zmínit také dlouhý časový odstup mezi závadovým jednáním kárně obviněného (26. 6. 2020) a podanou stížností (8. 12. 2020), který může signalizovat jistou účelovost této stížnosti. Je namístě přisvědčit dílem vyjádření kárně obviněného v tom duchu, že jeho výroky adresované soudu neměly žádné negativní následky, ale je nezbytné upřesnit, že toliko ve vztahu k účastníkům sporu. Mohly ale mít záporný dopad na důstojnost advokátního stavu a všeobecně na důvěru v advokáta a ve správnost jeho jednání, tedy na to, co veřejnost podvědomě od reprezentantů advokacie očekává.

✦ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Odešli do nebeské síně

V srpnu, září a říjnu 2023 opustilo svoji praxi i své blízké deset advokátů a pět advokátek:

JUDr. Miroslav Bartoš, advokát v Ústí nad Labem	*3. 4. 1944	+1. 10. 2023
Mgr. Miroslav Hofer, advokát v Leštině	*7. 11. 1943	+24. 8. 2023
JUDr. Marie Hohenbergerová, advokátka v Děčíně	*5. 2. 1947	+22. 10. 2023
Mgr. Jaroslav Kopecký, advokát v Orlové	*24. 5. 1947	+2. 10. 2023
JUDr. Jana Kučeravá, advokátka v Jindřichově Hradci	*23. 5. 1963	+19. 10. 2023
JUDr. Miloslav Moravec, advokát v Praze	*3. 3. 1949	+3. 10. 2023
Mgr. Martin Nejezchleb, advokát v Brně	*12. 2. 1979	+14. 9. 2023
JUDr. Hana Pelčáková, advokátka v Praze	*9. 1. 1953	+17. 10. 2023
JUDr. Miroslav Rousek, advokát v Krupce	*13. 4. 1953	+21. 10. 2023
JUDr. Jiří Šabršula, advokát v Uherském Hradišti	*31. 8. 1950	+4. 8. 2023
JUDr. Ivo Šauer, advokát ve Zbýšově	*13. 8. 1958	+7. 8. 2023
JUDr. Jan Ševčík, advokát v Jihlavě	*13. 8. 1951	+1. 9. 2023
Mgr. Filip Vaněk, advokát v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi	*14. 3. 1981	+6. 10. 2023
Mgr. Martina Zacharníková, advokátka v Mladé Boleslavi	*23. 2. 1985	+18. 9. 2023
JUDr. Jana Zítková, advokátka v Praze	*11. 5. 1955	+19. 9. 2023

Čest jejich památce!

JUDr. Antonín Klouda

znovuobjevený prezident Advokátní komory

Mezi osobnosti projektu České advokátní komory Advokáti proti totalitě nově přibyl jméno bývalého prezidenta Advokátní komory JUDr. Antonína Kloudy. Tehdejší Advokátní komoru v Čechách vedl hned dvakrát, v letech 1934-1938 a posléze v letech 1945-1948. A přesně dvakrát se své funkce v čele Komory vzdal, neboť nechtěl kolaborovat s nacisty ani s komunisty. Nebyl však jen předním prvorepublikovým advokátem a prezidentem tehdejší Komory, ale i vlastencem, významným politikem, senátorem a spolupracovníkem Edvarda Beneše.

A byl rovněž tím, kdo se podstatným způsobem podílel na odbojové činnosti proti nacistické okupaci. Pomáhal nejen domácím odbojovým buňkám, jejich rodinám, ale i parašutistickým skupinám vyslaným z Británie (zejména na jaře roku 1942). Za to byl začátkem roku 1943 zatčen a deportován do Osvětimi a posléze Buchenwaldu.

Po válce se vrátil do advokacie i do čela tehdejší Advokátní komory a věřil v návrat a rozvoj demokratických hodnot, které ho celý život provázely a jimž se nikdy nezpronevěřil. Po nástupu komunistů k moci v roce 1948, kdy ze svobodné a nezávislé advokacie zbyl pouhý cár papíru, odešel na odpočinek a dožil jako chudý s minimálním důchodem.

Pohlédneme-li na jeho životní příběh, lze si snad s trochou nadsázky představit obraz jízdy na horské dráze. Z prostých rodinných poměrů se svou pilí a houževnatostí dostal na výsluní, přičemž kaleidoskop jeho životních rolí představoval neskutečně široké spektrum, aby po převzetí moci komunisty dožil v chudobě a upadl skoro v zapomnění, nikoli však v zapomnění své rodiny.

A právě pro svoji rodinu v posledních letech života sepsal osobní paměti, ze kterých čerpají a inspirují se jimi další generace rodiny Kloudů (čtěte rozhovor s Janem Kloudou a jeho otcem Vladimírem v BA č. 11/2023, str. 56-59) a z nichž vycházejí i následující řádky.

JUDr. Antonín Klouda se narodil 6. listopadu 1871 v rodině truhláře a hostinského v Podbabě. V rodině postupně přibývaly další děti, což zatěžovalo rodinný rozpočet. Otec náročnou finanční situaci nesl těžce a na dlouhá období opouštěl rodinu. Shánění obživy pro pět mladších dětí tak zůstávalo na matce a nejstarším Antonínovi.

Nadaný a cílevědomý gymnazista

V září roku 1883 byl Antonín přijat do reálného gymnázia v Praze ve Spálené ulici, což si doma prosadil za pomoci učitele z obecné školy. Byl nejen nadaný, ale i velmi cílevědomý a houževnatý. Žil z dobročinných obědů a z doučování slabších studentů. Studium na gymnáziu bylo tehdy náročné. Antonín však exceloval a studijními úspěchy získal sebevědomí.

V závěru gymnaziálních studií již pracoval ve hnutí radikálně pokrokového studentstva. Z jeho vzpomínek lze soudit, že jeho až bouřlivácký postoj byl zakotven v jeho nezávislé povaze. Mnozí z jeho tehdejších studentských radikálních přátel se později stali významnými politiky nebo podnikateli, s nimiž ho pojilo celoživotní přátelství.

Bouřlivé roky studií práv

Po skončení gymnázia v roce 1891 si Antonín zvolil studium práv. Myslel přitom hned na advokacii, neboť svobodné povolání vyhovovalo jeho nezávislé povaze. Aby se při studiu uživil, pracoval jako stenograf v advokátních kancelářích, podle tehdejších zvyklostí sedm dní v týdnu, jen v neděli pouze dopoledne. Na přednášky tak chodit nemohl a opisoval si je od kolegů. Počáteční záměr

ADVOKÁTI TOTALITĚ

dostudovat co nejdříve převážila časem potřeba vydělat si v první řadě na živobytí. Zbývající volný čas pak věnoval Antonín politické činnosti natolik, že studium odsunul na poslední místo. Účastnil se schůzí, politických přednášek, manifestací a demonstrací a jen náhodou ušel zatčení a soudu.

Působil jako redaktor několika časopisů, což mu ztěžovalo studium do té míry, že byl donucen ukončit studium na pražské univerzitě a k pokračování se zapsal na univerzitě v Grazu v Rakousku. Během tří let byl Antonín vydavatelem či redaktorem postupně čtyř časopisů v různých českých městech, většinou pod patronací radikální sekce mladočeské strany, vždy s úkolem posílit místní českou část obyvatelstva. Když působil v Chrudimi jako redaktor „Hlasů z východních Čech“, seznámil se s Marií Kosinovou, pianistkou a učitelkou hudby (viz jejich společný úvodní snímek).

V listopadu roku 1898 se Antonín konečně po sedmi letech studia stal doktorem práv. Stále měl existenční starosti. Čekal ho povinný rok bezplatné soudní praxe, téměř pět let málo placené praxe koncipienta a splácení dluhů. V té době se oženil s Marií a v rychlém sledu za sebou měli spolu sedm synů, z nichž přežilo pět. Ti všichni se vydali v otcových šlépějích a stali se právníky, advokáty a tři z nich působili později společně v rodinné advokátní kanceláři.

Advokacie v období končící monarchie a první republiky

Během soudní i koncipientské praxe vystřídal JUDr. Antonín Klouda několik pracovišť na Moravě i v Praze, než splnil povinnou praxi a mohl vykonat advokátní zkoušku. Teprve v roce 1905 otevřel vlastní advokátní kancelář v Josefské ulici, později na rohu Malostranského náměstí a Mostecké ulice na Malé Straně v Praze (na snímku).

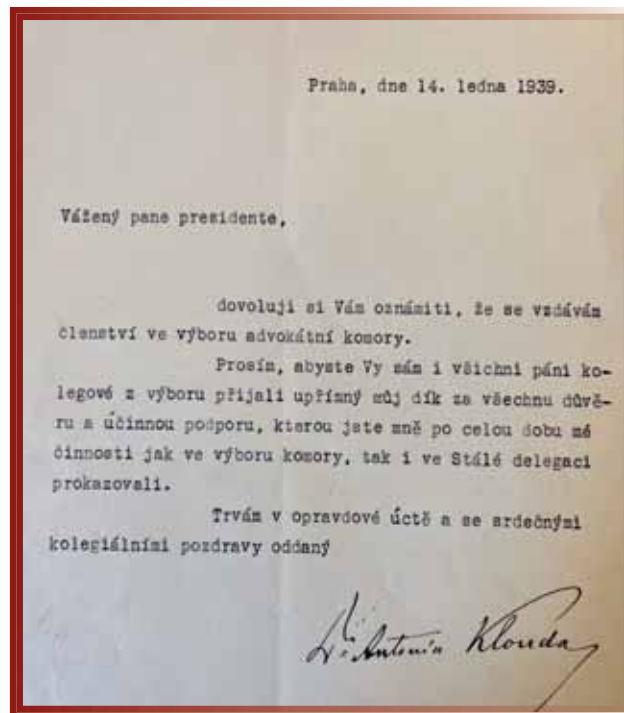

Záhy, v roce 1912, byl zvolen do disciplinární rady Advokátní komory v Čechách, což v jeho věku znamenalo ocenění jeho osobních i odborných kvalit. Byla to však práce navíc, kterou dělal ze jména doma a po nocích.

Ve třicátých letech postupně do kanceláře nastoupili také Antonínovi synové Jiří, Vladimír a Vratislav. Jiří brzy přebíral vedoucí postavení po otci, který byl stále více zaměstnán řadou politických, veřejných i odborných funkcí. Nejstarší syn Ivan, rovněž advokát, působil v Benešově a pátý ze synů, Antonín mladší, zamířil do zahraničí.

Roku 1934 byl JUDr. Antonín Klouda zvolen prezidentem Advokátní komory v Čechách. V této funkci se zúčastnil také celosvětového sjezdu advokátních komor v Holandsku a byl přítom představen holandské královně.

Po podpisu mnichovské dohody koncem září 1938 se však své funkce vzdal a v lednu 1939 se rozhodl vzdát se i svého členství ve Výboru Advokátní komory v Praze (viz snímek).

Politická činnost

Antonín se během svého života věnoval výrazně i politické činnosti. Ke konci koncipientské praxe byl funkcionářem radikálního hnutí, za první světové války byl nepřímo zapojen do protirakouského odboje. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 zakotvil v Národně socialistické straně, kde byl později úřadujícím místopředsedou spolu s tehdejším ministrem zahraničí, pozdějším prezidentem Dr. Edvardem Benešem. Velkou část svých výdělků věnoval na podporu strany. Dva roky byl **poslancem prvního Národního shromáždění, v letech 1920 až 1939 pak senátorem.** Údajně dostal také nabídku stát se ministrem spravedlnosti, avšak odmítl ji se slovy: „*I kdybyste mi jmenování podávali na zlatém podnose, mně je moje svobodná advokacie milejší.*“

Začátek nacistické okupace a zatčení syna Ivana

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 bylo naprosto přirozeným krokem, že se JUDr. Antonín Klouda za vydatné pomoci svých synů a celé rodiny zapojil do odboje. Přípravné kroky se ale dělaly už před příchodem nacistů. **Bylo totiž zřejmé, že odboj bude nutně potřebovat velké finanční zdroje. Antonín prodal cenné papíry, které měly být zdrojem jeho obživy ve stáří. Později ještě zatížil nemovitosti v Lysolajích hypotékou.** Dohromady to byla velmi vysoká částka, která představovala čtyřicet tehdejších ročních průměrných výdělků.

Prvním, kdo byl z rodiny JUDr. Antonína Kloudy zatčen, byl nejstarší syn Ivan, který byl již 1. září 1939 odvezen do koncentračního tábora Buchenwald, kde strávil pět a půl roku až do konce války. Proto se nemohl podílet na pozdějších odbojových akcích. Prováděli je vedle Antonína zejména jeho synové Vladimír a Jiří s pomocí nejmladšího bratra Vratislava. Antonín ml. zamířil do Velké Británie.

Kloudovi pracovali ve dvou oblastech. Jednou bylo **zpravodajství**, tedy shromažďování hospodářských, vojenských a politických zpráv a jejich předávání různými cestami exilové vládě do Londýna a zpět. Druhá, neméně významná, byla **pomoc potřebným**, ať to bylo ukrývání pronásledovaných osob a případně jejich únik do zahraničí, nebo právní i materiální pomoc ohroženým a postiženým a jejich rodinám, pochopitelně pro *bono*.

Tato **pomoc válkou postiženým** by se mohla zdát málo důležitá, ve skutečnosti však byla rozsáhlá, nákladná a pro postižené mimořádně významná. Jak gestapo víc a víc zatýkalo, přibývalo totiž rodin bez živitele a bez prostředků; bylo třeba pro ně trvale obstarávat peníze a různými cestami je rozdělovat. Pro ty, kteří se ukrývali před zatčením, bylo nutné hledat úkryty, konspirační byty, obstarat jim jídlo bez potravinových lístků a zajistit pro ně falešné doklady.

Právní pomoc potřebovali nejen ti, kteří již stáli před soudem, ale v různých situacích mnozí další – vypracování žádostí, odvolání a stížností k protektorátním a německým soudům a úřadům; **to dělali Kloudovi pochopitelně bezplatně**. Bylo to náročné pracoviště, časově i finančně a byla to **oblast, o kterou se odbojové skupiny většinou nestaraly, a přitom byla tolik potřebná**.

Kloudovi se snažili co nejméně zapojit do „oficiálních“ odbojových skupin, protože věděli, že pravděpodobnost utajení je minimální. I mezi sebou dodržovali konspirační zásadu, že jeden o druhém ví jen to nejnútnejší. Jejich postoj se ukázal jako správný, když gestapo postupně rozkrylo a zlikvidovalo mnoho menších skupin i několik vrcholových ústředí domácího odboje. Nikdo však nemohl pracovat zcela sám, vždy bylo nutné napojení na jiné účastníky, a to v obou směrech: přijímání i poskytování pomoci, informací a úkolů.

Ono utajování má ovšem za následek, že je známá jen část jejich aktivit, protože ani po osvobození o tom téměř nemluvili, snad hlavně i proto, že to byla tak drsná a velmi často tragická zkušenost.

Při řadě akcí na začátku války Kloudovi spolupracovali s **JUDr. Zdeňkem Mejstříkem z Vrchního státního zastupitelství**, které mělo úřadovnu ve stejné budově jako rodinná advokátní kancelář. **Ten byl ve spojení s vedením odboje přes podplukovníka Josefa Balabána ze skupiny Tři králové**. Zdeňk Mejstřík opatřil jednak ze zahraničí, jednak z dobrovolných darů zlato, jehož prodejem měly být získány finanční prostředky pro odboj. Kloudovi se podíleli na organizaci rozprodeje. Němci tehdy akci odhalili, naštěstí však nepřišli na to, že výtěžek měl být určen pro odboj a vyšetřovali to jen jako finanční přestupek. Několik lidí bylo odsouzeno k vysokým pokutám, v souhrnu 150 tisíc korun. Kloudovi věc projednávali s finančním úřadem a udělené pokuty za postižené zaplatili z rodinných prostředků. Doktor Mejstřík byl v listopadu 1940 zatčen a v roce 1943 popraven, o spojení s Kloudovými nic neprozradil.

Tajný úkryt ve zvonici kostela

V podstřeší zvonice kostela sv. Mikuláše na Malostranském náměstí Kloudovi ve spolupráci s jejím správcem panem Velebillem již na začátku války zřídili a udržovali **úkryt pro písemnosti a cennosti**, které bylo třeba zachránit. **Když se po atentátu**

na Reinharda Heydricha hledal úkryt pro parašutisty, uvažovalo se mj. také o tomto místě. Vchod však byl na příliš frekventované ulici, proto byla nakonec zvolena známá krypta kostela Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Kloudovi v této zvonici sv. Mikuláše ukryli, a tím pádem zachránili mj. část velké a velmi cenné sbírky obrazů Emila Saluse, která by jinak byla zabavena, protože šlo o židovský majetek; její zbytek ukryli na Moravě. Jemu osobně pak zařídili rovněž únik z protektorátu do Izraele.

Advokátní kancelář centrem konspirace

Pro československou exilovou vládu v Londýně bylo důležité mít zprávy z okupovaných Čech a Moravy. Také **advokátní kancelář Kloudů na Malostranském náměstí sloužila od začátku okupace jako místo pro shromažďování zpráv**. Když po čase gestapo začalo hlídat vstup do domu, chodili odbojáři se zprávami do sousedního domu za rohem, odkud se dalo projít přes dvůr do domu s kanceláří. Byla to celá řada lidí, která přinášela informace z různých míst: ze železniční správy o pohybech vojenských transportů, ze sociální správy o počtech zaměstnanců ve zbrojovkách, z německého úřadu dokonce data odjezdů německých transportních lodí z různých evropských přístavů apod.

Významným dodavatelem zpráv byl JUDr. Strnad z kanceláře protektorátního prezidenta Emila Háchy. Hrad měl účty ve spořitelně na Malostranském náměstí, kde ve stejném domě v prvním poschodí byla advokátní kancelář Kloudů. Doktor Strnad docházel do spořitelny, účty projednával ve vnitřní úřadovně, odkud odešel zadem na schodiště a nahoru do kanceláře předat zprávy. Pak stejnou cestou přes spořitelnu odcházel. Dostat tyto zprávy a informace do Londýna nebylo jednoduché. Zpočátku se používaly diplomatické kurýrní cesty přes Francii. **Kloudovi tak např. využili osobní známosti s francouzským kulturním atašé, přes kterého odeslali do Londýna především šifrovací kód vojenské odbojové organizace a pak hospodářské a vojenské informace**. Využívaly se i jiné kontakty na francouzské diplomaty. Když Němci obsadili Francii, podařilo se zajistit jinou kurýrní cestu přes Švýcarsko.

Počínaje rokem 1940 odbojové skupiny vybudovaly síť vysílaček pod společným názvem Sparta, zajišťující vysílání do Londýna. Vrcholným orgánem odboje v té době byl ÚVOD – Ústřední výbor odboje domácího. Na jeho čelného člena docenta Krajínu byl navázán další člen ÚVODu, sekretář YMCA a rodinný přítel **JUDr. Jaroslav Valenta**, který byl v té době klíčovou osobou spojení, organizoval provoz a údržbu některých vysílaček, u něho se sbíhaly informace. **Právě jemu Kloudovi předávali informace získané z Hradu i z ostatních zdrojů**. Umístění vysílaček bylo nutné často měnit, hledat stále nová místa bylo obtížné a bylo nutné zajišťovat i opravy poruchových vysílaček.

Pomoc parašutistům z výsadku Silver A

Od konce roku 1941 byly z Anglie vysazovány do protektorátu skupiny parašutistů se spojovacími a destrukčními úkoly. **Velitel výsadku Silver A, skupiny, která měla za úkol předávat zprávy do Londýna a zpět, Alfréd Bartoš se usadil v Pardubicích, a bylo potřeba zajistit s ním pravidelný styk; toho se chopil další přítel**

rodiny Kloudů JUDr. Josef Krautman, který byl židovského původu, ale vyhnul se protektorátní evidenci Židů a žil v ilegality. Ten pravidelně (vedle dalších osob) vozil z Pardubic do Prahy výše zmíněnému Jaroslavu Valentovi pokyny z Londýna a vysílačku Libuši, kterou obsluhoval další člen výsadku Silver A Jiří Potůček, k opravám. Zpět do Pardubic vozil zprávy k předání Londýnu a opravenou vysílačku, případně náhradní díly a elektronky. Právě tato vysílačka byla zámkou k vypálení obce Ležáky 24. června 1942, neboť v lomu u této obce z ní bylo nejčastěji vysíláno, i za pomoci ležáckých občanů.

Koncem dubna 1942 byl vysazen jako jediný člen výsadku Steel radista Oldřich Dvořák s další vysílačkou a náhradními díly. O vysílačku přišel, když ji nedostatečně ukryl, s ostatními věcmi se dostal k Alfrédu Bartošovi. Ten ho poslal do Prahy posílit tamní vysílání, mj. i z domu Kloudových v Lysolajích (což je detailněji popsáno v příspěvku na Advokátním deníku, nazvaném „Advokát Vl. Klouda obětoval v odboji život, aby další mohli žít“.

Pomoc atentátníkům na Heydricha a zatčení

Na jaře 1942 probíhaly také další odbojové akce, jež vyvrcholily tou nejvýznamnější, kterou byla likvidace zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

Kloudovi pro členy skupiny Anthropoid, která měla vykonat atentát na třetí nejvyšší osobu Říše, tedy pro Jana Kubiše a Jozefa Gabčíka, pomáhali hledat úkryty a zajišťovat potraviny. Pomoc probíhala zejména ve spojení s jejich podporovateli z okruhu Československého červeného kříže.

Dne 27. května 1942 v 10.35 hodin v zatáčce Kirchmayerovy třídy a ulice V Holešovičkách (dnes spojnice mezi Zenklovou třídou a V Holešovičkách) se těm dvěma mladým odvážným mužům podařilo úspěšně zasáhnout Reinharda Heydricha. Ten smrtelnému útoku o několik dní později v nemocnici na Bulovce podlehl, ale již od prvního dne po atentátu bylo zřejmé, že bude následovat tvrdá německá odvěta. Lidice, Ležáky, tisíce poprav, každý den byly zastřeleny stovky nevinných.

Proti Kloudovým však gestapo nezasáhlo ihned, nýbrž je sledovalo s očekáváním, že odhalí ještě další kontakty. To se jim nepodařilo, protože Kloudovi byli velice opatrní. I tak žili v napjatém očekávání, kdy budou zatčeni. To se bohužel také stalo: **8. února 1943.**

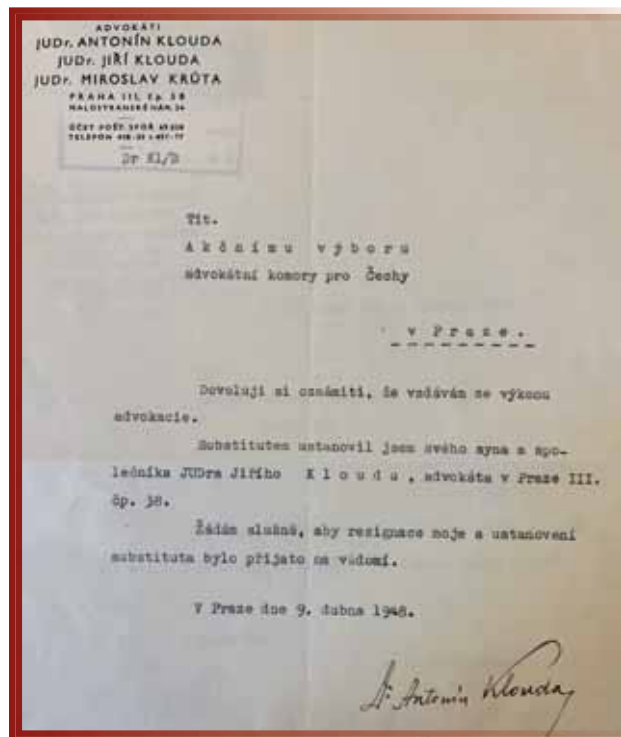
Teprve po pádu komunismu se podařilo získat z Německa kopii obžalovacího spisu, která potvrdila, že **gestapo z veškeré odbojové činnosti rodiny nezjistilo nic než napojení Antonínova syna Vladimíra na doktora Valentu a doktora Strnada a z toho jen předávání zpráv z Hradu do Londýna.** Ani Valenta, ani Vladimír Klouda neprozradili zpětně předávání pokynů z Londýna přes Valentu do odbojového centra ÚVOD, ani jména dalších odbojových spolupracovníků, což všem ostatním zachránilo život. **JUDr. Vladimír Klouda ale byl odsouzen německým lidovým soudem k trestu smrti a dne 25. 10. 1944 v Drážďanech popraven.** Další členové rodiny nebyli z ničeho obviněni, protože vyšetřovaná činnost zůstala jen na Vladimírovi. **Byli tedy v březnu 1943 odesláni do koncentračního tábora v Osvětimi a odtud v červnu do Buchenwaldu.** JUDr. Antonín Klouda nejdříve nebyl do transportu do Buchenwaldu zařazen, protože byl příliš starý. Bez synů by však byl v Osvětimi nepřežil. Jen s vynalézavostí, úsilím a značným štěstím se Jiřímu a Vratislavovi podařilo, že byl do transportu přece jen zařazen společně s nimi. V té době mu bylo skoro 75 let a nebyť

péče jeho synů, kteří se o něj starali, býval by nepřežil; např. ho podpírali při nesmyslných mnohahodinových nástupech.

Poválečné období

Po návratu domů z koncentračního tábora JUDr. Antonín Klouda ještě jednal s prezidentem Edvardem Benešem, ale demokracie už byla omezena tlakem komunistů a politická situace se změnila. Ukončil proto veškeré politické aktivity. **Účastnil se však aktivně obnovování rodinné advokátní kanceláře a na žádost kolegů přijal opět funkci předsedy Advokátní komory. Byl současně rovněž předsedou Stálé delegace advokátních komor Československé republiky a účastnil se v této funkci řady mezinárodních sjezdů advokátů a příslušníků právnických profesí.**

V roce 1948 po převzetí moci komunisty se výkonu advokacie vzdal (viz snímek).

Většinu finančních rezerv vložil za protektorátu do odboje, o zbytek přišel při komunistické měnové reformě, ze svobodného povolání mu žádný nárok na důchod nevznikl. Až na naléhání rodiny požádal o uznání invalidity a nároku na důchod za věznění. Byl mu vyměřen nevelký invalidní důchod. Přebýval střídavě u syna Vratislava v Lysolajích a u snachy Ludmily v Benešově. Syn Jiří byl v tu dobu uvězněn v komunistickém vězení, jeho návratu se ale ještě našťástí dožil. Až po svých osmdesátinách sepsal své paměti, jejichž rukopis čítal více než 360 stran a v nichž shrnul celý svůj život.

JUDr. Antonín Klouda zemřel v Lysolajích v roce 1961 v ne-dožitých 90 letech. Poobědval, poděkoval snaše Květě, že si tentokrát na obědě mimořádně pochutnal, odešel do svého pokoje a usedl k odpočinku do křesla. Ušnul a už se neprobudil. **Závidě-níhodně ukončení dlouhého, úspěšného, ale i těžkého života.**

❖ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

❖ Foto: archiv redakce

❖ Autorka děkuje za cenné připomínky Janu a Vladimírovi Kloudovým.

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

semináře plánujeme prezenčně i v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete u jednotlivých seminářů na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pořádané ČAK v Praze

• ve čtvrtek 4. ledna 2024 / ONLINE

Aktuální problémy veřejného stavebního práva
JUDr. Vladimíra Sedláčková, býv. ředitelka odboru stav. řádu MMR

• ve čtvrtek 11. ledna 2024 / ONLINE

Právní jednání – určitost, platnost, účinnost, výklad
JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D., Katedra obchodního práva PF UK

• ve čtvrtek 25. ledna 2024 / ONLINE

Bytové spoluvlastnictví a společenství vlastníků jednotek po novele zák. č. 163/2020 Sb.
JUDr. Pavlína Brzobohatá, soudkyně Nejvyššího soudu

• ve čtvrtek 15. února 2024 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Zastupování klienta v insolvenčním řízení, ekonomické aspekty zastupování

Mgr. Bc. Jan Mašek, advokát, insolvenční správce se zvl. povolením
Ing. Radim Škarpa, ředitel oddělení restrukturalizací v PwC

• ve čtvrtek 22. února 2024 / ONLINE

Praktický webinar k registraci ochranné známky
Mgr. Tereza Formanová, advokátka se zaměřením na právo duševního vlastnictví

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

• v pátek 5. ledna 2024 / Přednášková místnost pobočky ČAK
Odpovědnost advokáta za újmu způsobenou při výkonu advokacie

JUDr. Radim Miketa, advokát, náhradník představenstva ČAK

• ve středu 10. ledna 2024 / Sál u veřejného ochránce práv
Novelizace zákoníku práce účinná od 1. 10. 2023 a aktuální judikatura soudů

JUDr. Martin Mikyska, advokát, soudní znalec

• od pondělí 15. ledna do pondělí 3. června 2024 / Přednášková místnost pobočky ČAK / ONLINE

Kurz právnícké ruštiny – jaro 2024
Mgr. Vladimír Srebnitskiy, lektor, překladatel a tlumočnick

• od pondělí 15. ledna do pondělí 10. června 2024 / Přednášková místnost pobočky ČAK / ONLINE

Kurz právnícké angličtiny – jaro 2024
M.A. Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, lektorka

• ve čtvrtek 18. ledna 2024 / Sál u veřejného ochránce práv

Věci péče soudu o nezletilé pohledem soudce ÚS

JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

• ve čtvrtek 25. ledna 2024 / Sál u veřejného ochránce práv
Vybrané otázky podílového spoluvlastnictví v rozhodovací praxi NS se zaměřením na likvidaci spoluvlastnického vztahu a správu společné věci

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

• v úterý 13. února 2024 / Sál u veřejného ochránce práv

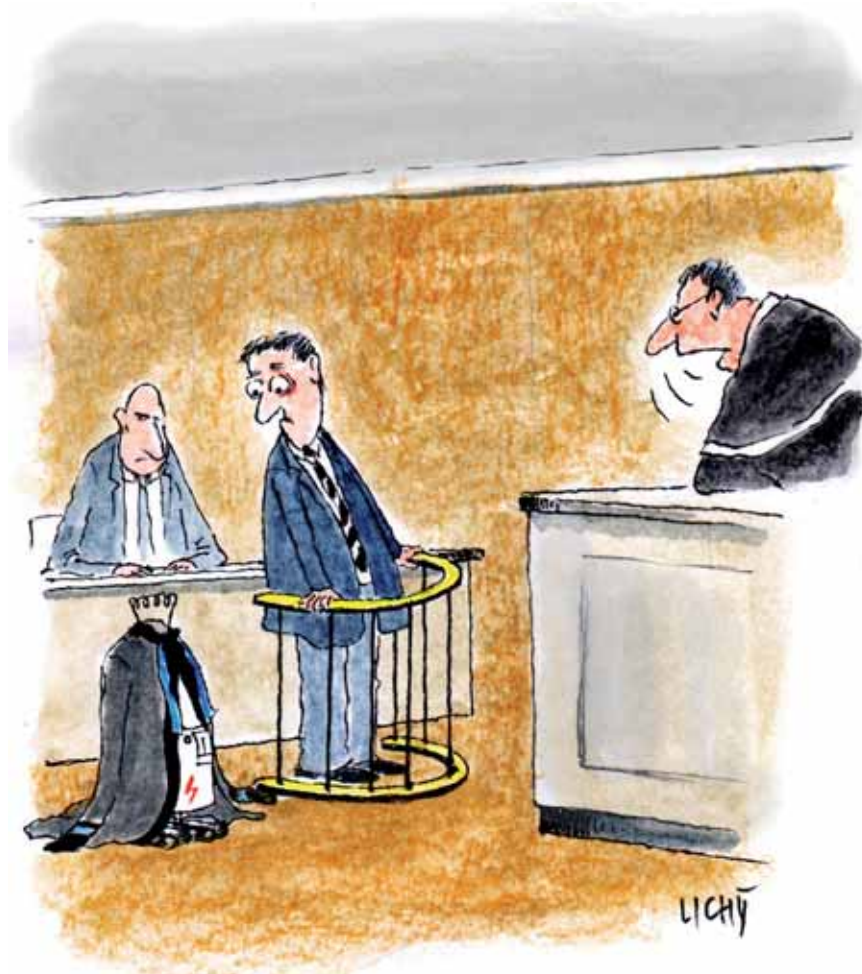
Kupní smlouva vs. smlouva o dílo

JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze

• ve středu 21. února 2024 / ONLINE

Pojištění profesní odpovědnosti – příklady z praxe

Mgr. Tereza Poláková, jednatelka společnosti WI-ASS ČR
Zdeněk Chovanec, pojišťovací makléř senior WI-ASS ČR
Daniel Zacharczyk, senior specialista likvidace škod WI-ASS ČR

JAKO OBHÁJCE VÁM BYLA SOUDEM PŘIDĚLENA UMĚLÁ INTELIGENCE.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- ač v českých zemích nemohly ženy do roku 1918 studovat práva, mnohé z nich alespoň působily jako sollicitátorky v advokátních kancelářích? Podle zprávy v Národních listech ze dne 14. března 1903 již tehdy soudy dvou instancí řešily otázku, „*lze-li při exekučních výkonech připustiti intervenci ženského personálu kancelářského*“. Náhrada nákladů řízení sice tenkrát advokátovi nebyla přiznána, ale za zmínku stojí advokátova argumentace z odvolání, že „*je zcela lhostejno, zastupuje-li advokáta při exekuci osoba mužského či ženského pohlaví. Ostatně že v přechytných kancelářích advokátních zaměstnány jsou sollicitátorky, jichž zdatnost plně se osvědčuje, nehledě ani k tomu, že netřeba zvláštní obratnosti, nebo schopnosti k provedení formality takové, jakou je intervence při exekuci.*“ Ostatně i Alois Rašín zaměstnával sollicitátorku Františku Staňkovou, která dokonce v jeho prospěch svědčila v procesu proti Karlu Kramářovi a spol.

- třetím prezidentem Brazílie byl advokát? Prudente José de Moraes Barros (1841-1902), který se stal advokátem v roce 1863, byl po abdikaci císaře Pedra II. v roce 1889 mj. předsedou Ústavodárného shromáždění, které přijalo Ústavu z roku 1891. Prezidentem byl zvolen přímou volbou v roce 1894, svůj mandát vykonával

po celé čtyřleté funkční období. Během let 1894-1898 přitom čelila Brazílie rolnické vzpouře na severovýchodě země potlačené armádou. Prudente de Barros řešil i obnovení diplomatických styků s Portugalskem, v jeho funkčním období byla uzavřena i smlouva o přátelství s Japonskem. Dne 5. listopadu 1897 unikl pokusu o atentát, při obraně prezidenta však byl smrtelně zraněn ministr války, maršál Carlos Machado Bittencourt.

- prvním českým starostou Znojma byl advokát? Josef Mareš (1885-1944) se narodil ve Vídni, práva vystudoval na vídeňské a pražské univerzitě. Již před 1. světovou válkou byl členem Matice znojemské a místního Sokola. Válku prožil na frontě, po vzniku Československa se angažoval v Národním výboru. Znojemským starostou byl zvolen v letech 1920, 1924 a 1929, následně po volbách v roce 1929 a 1935 byl poslancem Národního shromáždění. Po Mnichově přesídlil ze zabraného Znojma do Brna, kde působil jako advokát. Třikrát byl zatčen gestapem, naposledy v roce 1944 byl uvězněn v Malé pevnosti, kde byl umučen. Ve Znojmě, jehož byl jmenován čestným občanem, je po Dr. Marešovi pojmenována ulice a čtvrť Marešov.

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Zvolte si médium pro 21. století: TISK, nebo ONLINE?

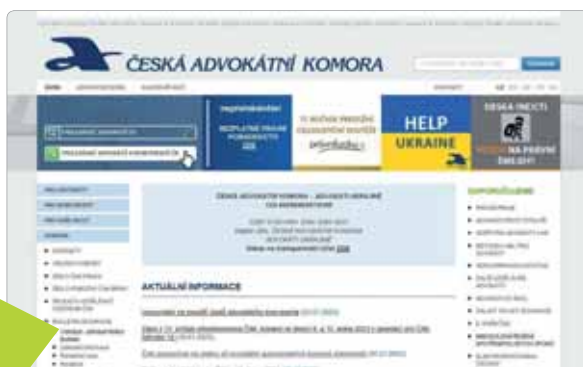
Patříte k pravidelným čtenářům Bulletinu advokacie, tradičního odborného časopisu ověřeného mnoha prestižními cenami, jehož je Česká advokátní komora mnohaletým vydavatelem a který 10x ročně dostávají advokátky/advokáti a advokátní koncipientky/koncipienti do svých schránek, resp. advokátních kanceláří?

Pak jste možná zaznamenali, že již několik let nabízí Komora jeho moderní online „listovací“ verzi. Pokud patříte k těm, jimž vyhovuje tato forma práce s informacemi, kterou Bulletin advokacie nabízí, anebo chcete z ekologických důvodů snížit počet tištěných vydání, které vaše kancelář odebírá, a rádi byste jej odhlásili, využijte k tomu náš nový jednoduchý

ONLINE ODHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ

Formulář najdete:

- na úvodní stránce webu ČAK vlevo v hlavním menu pod rubrikou Komora/Bulletin advokacie:

- na webu Advokátního deníku, na hlavní stránce vpravo, pod bannerem Bulletin advokacie online:

POZOR! Pokud byste chtěli odhlásit zaslání Bulletinu advokacie pro více osob, např. pro více kolegů v jedné advokátní kanceláři, je zapotřebí vyplnit formulář pro každého advokáta/tku či koncipienta/tku samostatně, předejdete tak případným pochybením či nesrovnalostem.

Každý, kdo zaslání tištěného Bulletinu advokacie odhlásí, se k jeho zaslání v tištěné podobě může pochopitelně kdykoli vrátit! Využít k tomu můžete náš stejně jednoduchý online přihlašovací formulář. Ten najdete na stejném místě webu ČAK a webu Advokátního deníku jako formulář odhlašovací (viz obrázky výše).

V případě jakýchkoli dotazů nebo speciálních požadavků kontaktujte tajemnici redakce Bulletinu advokacie Evu Dvořákovou na telefonu: 273 193 165 či na e-mailu: dvorakova@cak.cz.

Vážení a milí čtenáři! Doufáme, že zůstanete Bulletinu advokacie věrni, ať ho již budete číst v elektronické, či v papírové podobě. My v redakci se budeme i nadále snažit, aby vám časopis i v budoucnu nabízel kvalitní, vysoce odborné a přitom zajímavé a aktuální příspěvky.

PF 2024

Využijte svůj potenciál naplno a neváhejte plnit si své sny. S odvahou a odhodláním zvládnete čelit všem výzvám, které s sebou nový rok přinese.

Přejeme vám hodně zdraví, lásky a nápadů proměněných ve skutečnost.

